

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут
«Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»
Кафедра міжнародних економічних відносин та логістики

Кваліфікаційна робота магістра

на тему: **«ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ
МІЖ КОРОЛІВСТВОМ САУДІВСЬКА АРАВІЯ ТА
РЕСПУБЛІКОЮ ІНДІЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»**

Виконав:
студент 2 курсу, групи УОЗ-61
спеціальності «Міжнародні
економічні відносини»
освітньої програми «Міжнародні
економічні відносини»
другого (магістерського) рівня вищої освіти

Торяник Я.І.

Керівник:

к.е.н., доц. Шуба М.В.

Рецензент:

Харків – 2024 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

Кафедра міжнародних економічних відносин та логістики

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 292 – «Міжнародні економічні відносини»

Освітня програма – «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача

Анна ЗАЙЦЕВА

«_____» _____ 2024 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
(ПРОЄКТ)**

Торянику Ярославу Ігоровичу

1. Тема роботи

**Торговельно-економічні відносини
між Королівством Саудівська Аравія та Республікою Індія: сучасний
стан та перспективи розвитку**

керівник роботи: к.е.н., доц. Шуба М.В.

затверджені наказом по університету від 24.01.2024 року № 4002-5/167

2. Строк подання студентом роботи 18.11.2024 р.

3. Перелік питань, які потрібно розробити:

дослідити концептуальні засади дослідження торговельно-економічних відносин; опрацювати чинники впливу на розвиток двосторонніх торговельно-економічних відносин між країнами; систематизувати методику дослідження торговельно-економічних відносин між країнами; охарактеризувати передумови торговельно-економічного співробітництва Королівства Саудівська Аравія та Республіки Індія; проаналізувати сучасний стан розвитку двосторонньої торгівлі Королівства Саудівська Аравія та Республіки Індія; виявити особливості інвестиційного та інших видів співробітництва між Королівством Саудівська Аравія та Республікою Індія; розрахувати компаративні переваги торговельно-економічних відносин між Королівством Саудівська Аравія та Республікою Індія; окреслити перспективні напрями розширення торговельно-економічних відносин між Королівством Саудівська Аравія та Республікою Індія.

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1.	Розділ 1. Теоретико-методичні засади дослідження торговельно-економічних відносин між країнами
2.	Розділ 2. Особливості сучасного стану торговельно-економічних відносин між Королівством Саудівська Аравія та Республікою Індія
3.	Розділ 3. Перспективи поглиблення торговельно-економічних відносин між Королівством Саудівська Аравія та Республікою Індія

5. Дата видачі завдання 01.12.2023 р.

Студент

Ярослав ТОРЯНИК

Керівник роботи

Марина ШУБА

ЗМІСТ

Вступ	5
Розділ 1. Теоретико-методичні засади дослідження торговельно-економічних відносин між країнами	8
1.1. Концептуальні засади дослідження торговельно-економічних відносин ...	8
1.2. Чинники впливу на розвиток двосторонніх торговельно-економічних відносин між країнами	13
1.3. Методика дослідження торговельно-економічних відносин між країнами	18
Висновки до першого розділу.....	21
Розділ 2. Особливості сучасного стану торговельно-економічних відносин між Королівством Саудівська Аравія та Республікою Індія	23
2.1. Передумови торговельно-економічного співробітництва Королівства Саудівська Аравія та Республіки Індія.....	23
2.2. Сучасний стан розвитку двосторонньої торгівлі Королівства Саудівська Аравія та Республіки Індія	35
2.3. Особливості інвестиційного та інших видів співробітництва між Королівством Саудівська Аравія та Республікою Індія	53
Висновки до другого розділу	60
Розділ 3. Перспективи поглиблення торговельно-економічних відносин між Королівством Саудівська Аравія та Республікою Індія	63
3.1. Компаративні переваги торговельно-економічних відносин між Королівством Саудівська Аравія та Республікою Індія	63
3.2. Перспективні напрями розширення торговельно-економічних відносин між Королівством Саудівська Аравія та Республікою Індія	76
Висновки до третього розділу	80
Висновки	83
Список використаних джерел.....	88

ВСТУП

Обґрунтування актуальності обраної теми. Актуальність дослідження торговельно-економічних відносин між Саудівською Аравією та Індією обумовлена значною роллю цих країн у регіональній та глобальній економіці. Саудівська Аравія є одним із провідних експортерів нафти у світі, що робить її стратегічним енергетичним партнером для багатьох країн, зокрема для Індії, яка, у свою чергу, має один із найшвидших темпів економічного зростання та є важливим імпортером енергоресурсів. Посилення двостороннього співробітництва має стратегічне значення для забезпечення енергетичної безпеки Індії та зміцнення економічної стабільності Саудівської Аравії в умовах глобальних зусиль з диверсифікації економіки. Інтерес до розвитку торговельно-економічних зв'язків між цими країнами також зумовлений зростанням їх інвестиційного та інноваційного потенціалу. Саудівська Аравія, реалізуючи амбітну програму Vision 2030, активно шукає партнерів для диверсифікації економіки та розвитку нових секторів, зокрема високотехнологічних. Індія, зі свого боку, має значний науково-технологічний та індустріальний потенціал, що відкриває широкі можливості для співпраці у сфері інновацій, інфраструктури та інформаційних технологій.

Дослідження торговельно-економічних відносин між Саудівською Аравією та Індією є актуальним, оскільки воно дозволяє виявити ключові напрями та перспективи співпраці, визначити можливості для зростання обсягів двосторонньої торгівлі та інвестицій, а також оцінити фактори, що сприяють чи перешкоджають ефективному економічному партнерству. Це дослідження також сприяє розумінню регіональних особливостей, що мають значний вплив на стабільність та розвиток економічних відносин у глобальному масштабі.

Ступінь вивчення проблеми. Проблема торговельно-економічних відносин між Саудівською Аравією та Індією привертає значну увагу науковців, що досліджують економічні взаємозв'язки країн з різною економічною структурою та ресурсним потенціалом. Серед вчених, які активно досліджують

питання двосторонніх торговельних відносин та впливу енергетичних ресурсів на економічний розвиток, варто відзначити В. Новікова, А. Гальчинського, Д. Лук'яненка, О. Бутенка, Л. Горянську, Т. Кочіна, а також зарубіжних експертів, таких як П. Кругман, Дж. Фрідман, Д. Салваторе та ін. Їхні праці аналізують фактори, що впливають на економічне співробітництво між країнами, досліджують роль енергетичних ресурсів у міжнародній торгівлі та визначають стратегії розвитку економічного партнерства між країнами.

Метою дослідження є визначення особливостей та перспектив розвитку торговельно-економічних відносин між Королівством Саудівська Аравія та Республікою Індія в глобальних умовах розвитку. Відповідно до мети дослідження завданнями роботи є:

- дослідити концептуальні засади дослідження торговельно-економічних відносин;
- опрацювати чинники впливу на розвиток двосторонніх торговельно-економічних відносин між країнами;
- систематизувати методика дослідження торговельно-економічних відносин між країнами;
- охарактеризувати передумови торговельно-економічного співробітництва Королівства Саудівська Аравія та Республіки Індія;
- проаналізувати сучасний стан розвитку двосторонньої торгівлі Королівства Саудівська Аравія та Республіки Індія;
- виявити особливості інвестиційного та інших видів співробітництва між Королівством Саудівська Аравія та Республікою Індія;
- розрахувати компаративні переваги торговельно-економічних відносин між Королівством Саудівська Аравія та Республікою Індія;
- окреслити перспективні напрями розширення торговельно-економічних відносин між Королівством Саудівська Аравія та Республікою Індія.

Об'єктом дослідження є процес розвитку торговельно-економічних відносин.

Предметом дослідження є сучасний стан та перспективи розвитку торговельно-економічних відносин Королівства Саудівська Аравія та Республіки Індія.

Методи дослідження. У процесі дослідження торговельно-економічних відносин між Саудівською Аравією та Індією було застосовано як загальнонаукові, так і спеціальні методи аналізу. Серед спеціальних методів використовувалися регресійний, кореляційний та кореляційно-регресійний методи, які дозволили глибше проаналізувати зв'язок між ключовими економічними показниками, такими як обсяги експорту, імпорту, інвестицій, та їхній вплив на розвиток двосторонніх економічних відносин. Додатково застосовувалися методи PESTEL-аналізу та SWOT-матриці, які надали можливість систематизувати зовнішні фактори, що впливають на співробітництво, і оцінити сильні та слабкі сторони торговельно-економічних відносин між країнами, а також можливості та загрози для їх розвитку.

Інформаційною базою дослідження стали наукові праці українських і закордонних авторів, дані міжнародних організацій, таких як Світовий банк та платформа Trade Map, а також інші надійні електронні ресурси, що містять актуальну інформацію та статистичні дані для аналізу міждержавної співпраці.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження були апробовані на XI Міжнародній науково-практичній конференції на тему «Стратегічні пріоритети соціально-економічного розвитку в умовах інституційних перетворень глобального середовища» 14 листопада 2024 року, м. Одеса. Назва доповіді: «Компаративні переваги торговельно-економічних відносин між Королівством Саудівська Аравія та Республікою Індія».

Робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків; містить 94 сторінки тексту, 11 таблиць, 28 рисунків. Список джерел включає 67 найменувань, зокрема 40 електронних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН МІЖ КРАЇНАМИ

1.1. Концептуальні засади дослідження торговельно-економічних відносин

Класичне визначення торговельно-економічних відносин, яке можна зустріти в підручниках та навчальних посібниках [1-10] таке – це сукупність економічних зв'язків між країнами, що охоплюють обмін товарами, послугами, капіталом та технологіями, спрямованих на взаємне задоволення потреб та досягнення економічної вигоди.

Горянська Л. В. у статті «Сучасні тенденції розвитку міжнародних торговельно-економічних відносин» зазначає, що міжнародні торговельно-економічні відносини – це система економічних зв'язків між державами, яка включає торгівлю товарами та послугами, рух капіталу, обмін технологіями та співпрацю в інших економічних сферах [11].

Коваленко Р. С. у праці «Торговельно-економічні відносини України та Турецької Республіки: євроінтеграційний контекст» визначає торговельно-економічні відносини як сукупність економічних зв'язків між країнами, що охоплюють торгівлю товарами та послугами, інвестиції, науково-технічне співробітництво та інші форми економічної взаємодії [12].

Залізнюк В. П. у статті «Конкурентна концепція торговельно-економічних відносин та співробітництва між Україною та країнами Близького Сходу» зазначає, що торговельно-економічні відносини – це взаємодія між країнами в сфері торгівлі, інвестицій та інших економічних аспектів, спрямована на досягнення взаємовигідних результатів [13].

Крістофер Гілл у книзі «The Changing Politics of Foreign Policy» визначає торговельно-економічні відносини як економічні взаємодії між державами, що включають торгівлю, інвестиції та інші форми економічної співпраці, які впливають на зовнішню політику країн [14].

Пол Кругман у праці «International Economics: Theory and Policy» зазначає, що торговельно-економічні відносини – це сукупність економічних зв'язків між країнами, що охоплюють обмін товарами, послугами, капіталом та технологіями, а також політику, яка впливає на ці процеси [15].

Ці визначення підкреслюють багатогранність торговельно-економічних відносин, що включають не лише торгівлю товарами та послугами, але й інвестиції, технологічний обмін та інші форми економічної співпраці між державами.

Торгівельно-економічні відносини охоплюють усі форми комерційної та економічної взаємодії між країнами, зокрема [3-7]:

1. Експортно-імпортні операції, які є найпоширенішою формою торговельно-економічних відносин, передбачають обмін товарами та послугами між країнами. Експорт дозволяє одній країні збувати свою продукцію на зовнішніх ринках, тоді як імпорт дає змогу отримувати необхідні товари та послуги з-за кордону.

2. Інвестиційні потоки, які включають прямі іноземні інвестиції (ПІІ) та портфельні інвестиції. ПІІ спрямовані на придбання контрольного пакета акцій або повного володіння іноземною компанією, тоді як портфельні інвестиції передбачають вкладення в акції або облігації іноземних компаній без контролю над ними.

3. Фінансове співробітництво, як форма економічних відносин, що включає співпрацю в галузі фінансових послуг, таких як кредити, позики, страхування, а також обмін валют. Фінансове співробітництво дозволяє країнам оптимізувати капіталовкладення, уникати подвійного оподаткування та розвивати міжнародну фінансову систему.

4. Технологічний обмін та ліцензування, коли країни співпрацюють в обміні технологіями або купівлі/продажу ліцензій на виробництво певної продукції, що сприяє економічному розвитку, інноваціям і підвищенню конкурентоспроможності національних економік.

5. Спільне підприємництво та альянси як партнерства, що виникають, коли компанії з різних країн об'єднують ресурси для досягнення спільної мети. Спільні підприємства та стратегічні альянси дозволяють країнам об'єднувати свої переваги, отримувати доступ до нових ринків і знижувати ризики.

Дослідження економічних теорій, які становлять теоретичну основу торговельно-економічних відносин, є важливим для глибшого розуміння механізмів міжнародного співробітництва та взаємодії між країнами [2; 9].

Варто виділити основні історичні етапи розвитку торговельно-економічних відносин, що допоможе показати еволюцію концепцій та принципів, які лежать в основі торговельно-економічних відносин.

1. Меркантилізм (XV-XVIII століття) – перша системна теорія міжнародної торгівлі, де держави наголошували на збільшенні золотого запасу за рахунок експортно-орієнтованої політики та обмежень імпорту. Меркантилізм спирався на активне втручання держави в економіку та сприяв формуванню основ національної економічної політики [2].

2. Класичний лібералізм (XVIII – XIX століття) – концепція, заснована на ідеї вільної торгівлі, яку підтримували економісти Адам Сміт та Давид Рікардо.

Теорія абсолютних переваг Адама Сміта, стверджує, що країни повинні спеціалізуватися на виробництві тих товарів, які вони можуть виготовляти з меншими витратами порівняно з іншими країнами. Це сприятиме взаємовигідній торгівлі, оскільки кожна країна зосереджується на своїх сильних сторонах (Сміт А. «Дослідження про природу та причини багатства народів», 1776 р.). Теорія порівняльних переваг Давида Рікардо продовжила розвивати ідеї А. Сміта, пояснюючи, що навіть якщо одна країна має абсолютну перевагу у виробництві всіх товарів, вона все одно виграє від торгівлі, якщо спеціалізуватиметься на товарах, де має найбільшу відносну перевагу (Рікардо Д. «Принципи політичної економії та оподаткування», 1817 р.).

3. Неокласичний період та зростання значення факторів виробництва (XIX-XX століття) – у цей період з'явилися нові моделі, зокрема теорія факторів виробництва Хекшера-Оліна, яка розширила класичні концепції. Теорія факторів

виробництва Хекшера-Оліна пояснює, що країни мають схильність до експорту товарів, виробництво яких потребує інтенсивного використання факторів, якими вони володіють у надлишку, і до імпорту тих товарів, для яких ці фактори є дефіцитними (Хекшер Е., Олін Б. «Міжнародна торгівля і фактори виробництва», 1933 р.). Країни почали зосереджуватися на інтенсивному використанні факторів, якими володіли у надлишку, що розширило основи міжнародного поділу праці [3].

4. Теорії міжнародного життєвого циклу продукту та нова міжнародна торгівля (XX століття) – розвиток світової економіки привів до виникнення теорії життєвого циклу продукту (Вернон) і нової теорії міжнародної торгівлі (Кругман). Теорія міжнародного життєвого циклу продукту Реймонда Вернона, передбачає, що товари проходять певні етапи життєвого циклу (введення, зростання, зрілість і спад), що впливає на динаміку міжнародної торгівлі. Країни, що розробляють нові продукти, експортують їх на початкових етапах, але поступово перенесення виробництва до інших країн може змінити торговельні потоки (Вернон Р. «Міжнародні інвестиції та міжнародний цикл продукту», 1966 р.). Теорія нової міжнародної торгівлі Пола Кругмана підкреслює значення економії на масштабі, монополістичної конкуренції та впливу великих корпорацій на міжнародну торгівлю. Згідно з цією теорією, країни можуть вигравати від торгівлі, навіть якщо не мають традиційних порівняльних переваг, за рахунок спеціалізації у високотехнологічних галузях та збільшення обсягів виробництва (Krugman P. «Increasing Returns, Monopolistic Competition, and International Trade», 1979 р.). Ці теорії підкреслили значення економії на масштабі, інновацій та технологій, що дозволило країнам ефективніше використовувати переваги глобалізації.

5. Сучасний етап глобалізації (кінець XX – початок XXI століття) – у цей період посилюється взаємозалежність економік, зростає роль міжнародних організацій (ВТО, МВФ, Світовий банк) та інтеграційних об'єднань. Економічна інтеграція та регіональні торгові блоки (ЄС, НАФТА, АСЕАН) стали важливими елементами торговельно-економічних відносин [5].

Розуміння цих етапів дозволяє оцінити вплив міжнародної торгівлі на економічне зростання, соціальний розвиток та стабільність економік. Крім того, дослідження теоретичних основ дає змогу прогнозувати потенційні ризики та можливості для країн, що сприяє обґрунтованому формуванню стратегій економічного розвитку та підвищенню ефективності торговельної політики.

Також, слід відзначити, що роль міжнародних організацій та угод у регулюванні торговельно-економічних відносин є ключовою для створення стабільного та передбачуваного інституційного середовища, що сприяє розвитку глобальної торгівлі, інвестицій та співробітництва між країнами. Міжнародні організації та торговельні угоди виконують функцію забезпечення правових рамок, вирішення суперечок та зниження торгових бар'єрів, що дає змогу державам інтегруватися у світову економіку та підвищувати конкурентоспроможність. До переліку провідних організацій та об'єднань можемо віднести такі.

Світова організація торгівлі (СОТ) – основний міжнародний орган, який регулює правила торгівлі між країнами та сприяє зниженню тарифних і нетарифних бар'єрів. СОТ виконує функцію арбітра в торговельних спорах, що дозволяє уникати конфліктів та зберігати стабільність у міжнародній торгівлі. Створена у 1995 році, вона надає країнам-членам можливість брати участь у багатосторонніх торговельних переговорах та вдосконалювати свої економічні зв'язки [5].

Міжнародний валютний фонд (МВФ) – організація, яка забезпечує фінансову стабільність, підтримує валютне співробітництво та регулює кредитні потоки. МВФ надає фінансову допомогу країнам, які стикаються з проблемами платіжного балансу, та допомагає стабілізувати їхні економіки, що, своєю чергою, сприяє стабільності у міжнародній торгівлі [2].

Світовий банк – міжнародна фінансова інституція, яка підтримує розвиток інфраструктури та реалізацію проєктів, спрямованих на зниження бідності, підвищення добробуту та створення економічних можливостей. Її роль у міжнародних торговельно-економічних відносинах полягає в підтримці проєктів,

які можуть сприяти розширенню торгівлі та економічного зростання у країнах, що розвиваються [3].

Європейський Союз (ЄС) та інші регіональні угоди – регіональні інтеграційні об'єднання, які полегшують торгівлю всередині окремих регіонів, знижуючи торгові бар'єри, уніфікуючи стандарти та створюючи єдиний ринок. ЄС, зокрема, забезпечує свободу руху товарів, послуг, капіталу та робочої сили, що дозволяє компаніям ефективніше працювати в рамках союзу, тоді як Північноамериканська угода про вільну торгівлю (НАФТА) сприяє інтеграції США, Канади та Мексики [4].

Угоди про вільну торгівлю (FTA) – двосторонні або багатосторонні угоди, що сприяють зниженню тарифів та усуненню інших бар'єрів для торгівлі між конкретними країнами або групами країн. Вони дозволяють стимулювати економічне зростання та доступ до нових ринків. Наприклад, Угода про асоціацію України з ЄС включає поглиблену зону вільної торгівлі, що відкриває нові можливості для експорту та інвестицій [1].

Завдяки діяльності міжнародних організацій та укладенню угод, країни можуть досягати стабільних умов для ведення торгівлі, отримувати доступ до ресурсів і технологій, а також забезпечувати сталий розвиток економіки.

Отже, дослідження в цій галузі часто зосереджуються на механізмах торгівлі, факторах конкурентоспроможності та політичних аспектах, які впливають на розвиток міжнародного співробітництва.

1.2. Чинники впливу на розвиток двосторонніх торговельно-економічних відносин між країнами

Дослідження чинників, що впливають на розвиток двосторонніх торговельно-економічних відносин між країнами, є важливим для розуміння динаміки та перспектив міжнародної співпраці. Економічне співробітництво формується під впливом багатьох зовнішніх і внутрішніх умов, які можуть сприяти або, навпаки, стримувати розвиток взаємовигідних відносин. Вивчення

політичних, економічних, інфраструктурних, соціальних, технологічних та правових чинників дозволяє комплексно оцінити основні перешкоди і стимули для співпраці між країнами, а також сформувані науково обґрунтовані рекомендації для посилення інтеграції та досягнення спільних економічних цілей.

Основними чинниками впливу на розвиток двосторонніх торговельно-економічних відносин між країнами є [1; 2; 6; 9; 12]:

- політичні;
- економічні;
- інфраструктурні;
- соціальні та культурні;
- технологічні;
- правові та регуляторні.

Розглянемо кожен з чинників більш докладно.

1. Політичні чинники, можуть бути такими:

– політична стабільність сприяє зростанню довіри між країнами-партнерами, що є необхідним для передбачуваності в торговельно-економічних відносинах. Наприклад, стабільність політичного середовища в Європейському Союзі створює надійні умови для торгівлі між країнами-членами, що позитивно впливає на їхній економічний розвиток [1];

– рівень дипломатичних відносин безпосередньо впливає на економічне співробітництво. Наприклад, угода про стратегічне партнерство між Україною та Туреччиною сприяє збільшенню обсягів двосторонньої торгівлі та інвестицій [12];

– політика торговельних бар'єрів, санкцій або адміністративних обмежень може як стимулювати, так і стримувати торгівлю. Наприклад, економічні санкції США щодо росії призвели до суттєвого зменшення обсягів двосторонньої торгівлі між країнами, що вплинуло на їхні економіки [9];

– міжнародні угоди, як-от Угода про асоціацію між Україною та ЄС, сприяють інтеграції країн до нових ринків і забезпечують доступ до розширених можливостей торгівлі та інвестицій [1];

– політика торговельних обмежень, наприклад, квоти та мита, впливає на конкурентоспроможність товарів. Наприклад, рішення ЄС про квоти на сільськогосподарську продукцію з країн поза Союзом має великий вплив на обсяги імпорту та експорту таких товарів [6];

2. Економічні чинники можуть бути такими:

– рівень економічного розвитку визначає спроможність країн імпортувати необхідні товари й послуги, а також розширювати експорт та інвестиції. Наприклад, економічне зростання Китаю в останні десятиліття сприяло зростанню його експорту технологічної продукції, що підвищило його роль у світовій торгівлі [2];

– спеціалізація країн на певних секторах може створювати як взаємодоповнюваність, так і конкуренцію в торгівлі. Наприклад, Саудівська Аравія експортує енергоресурси, тоді як Індія імпортує їх для підтримки своїх промислових потреб, що робить ці економіки взаємодоповнюваними [12];

– обсяги ПІІ визначають можливості для розвитку інфраструктури, створення нових робочих місць та підвищення виробничого потенціалу. Наприклад, залучення прямих інвестицій з ЄС в Україну сприяє модернізації промислових галузей та підвищує експортний потенціал країни [1];

– залежність країни від експорту або імпорту впливає на її економічну стабільність. Наприклад, залежність Японії від імпорту сировини з інших країн стимулює її міжнародні економічні відносини, особливо з країнами, які мають достатні ресурси [9];

– високий рівень товарообігу між країнами свідчить про міцні торговельні зв'язки та взаємозалежність їхніх економік. Наприклад, обсяги торгівлі між США та Канадою показують високий рівень економічної інтеграції [6];

Інфраструктурні чинники можуть бути такими:

– високий рівень розвитку логістичної інфраструктури (наприклад, системи складування, розподілу та транспортування) є ключовим для ефективного обміну товарами. Розвинена логістична інфраструктура у Сінгапурі та Нідерландах дозволяє цим країнам функціонувати як глобальні логістичні хаби [16];

– наявність розгалуженої транспортної інфраструктури між країнами знижує витрати на транспортування товарів, що підвищує їхню конкурентоспроможність. Наприклад, ефективне транспортне сполучення в ЄС, зокрема через морські порти та залізничні лінії, сприяє економічній інтеграції регіону [17];

– цифрова інфраструктура, включно з телекомунікаціями та фінансовими технологіями, є критичною для розвитку електронної торгівлі та економічної інтеграції. Наприклад, доступ до швидкісного інтернету та сучасних фінансових технологій дозволяє Китаю і США активно розвивати електронну комерцію та зміцнювати торговельні зв'язки [18];

– участь у міжнародних транспортних коридорах, як-от «Новий Шовковий шлях», допомагає країнам зміцнити свою роль у глобальному ланцюжку поставок, знижуючи витрати на перевезення та прискорюючи товарообіг [3];

Соціальні та культурні чинники можуть бути такими:

– відносини між США та Мексикою часто демонструють, як культурна близькість (спільні кордони, мовні спільноти) сприяє зростанню торгівлі та трудовій міграції [19];

– програма Erasmus+ для студентів з країн ЄС та сусідніх держав дозволяє студентам здобувати освіту за кордоном, що зміцнює міжнародні економічні відносини через культурне взаєморозуміння та розвиток кваліфікованих кадрів [20];

– Китай, з великим населенням і зростаючим середнім класом, є привабливим ринком для багатьох країн, що бажають експортувати товари. Цей чинник впливає на попит і структуру імпорту [21];

– відносини між країнами Перської затоки та Південною Азією, де країни затоки значно залежать від працівників-мігрантів з Індії, Пакистану та

Бангладеш, що формує двосторонні економічні відносини та впливає на обсяги грошових переказів [22];

– Японія, деякі європейські країни, мають старіюче населення, що впливає на споживчий попит і трудовий ринок, зокрема сприяє залученню молодшої робочої сили з інших країн [23];

Технологічні чинники можуть бути такими:

– відносини між США та Південною Кореєю демонструють, як високий рівень розвитку технологій у обох країнах сприяє обміну інноваціями, зокрема в галузях напівпровідників, електроніки та біотехнологій [3];

– Німеччина є лідером у впровадженні «зелених» технологій та цифрової трансформації промисловості, що сприяє встановленню нових стандартів у торгівлі з іншими країнами ЄС та світу [4];

– співпраця між ЄС та Японією в галузі відновлюваної енергетики та машинобудування, де обидві сторони активно інвестують у спільні інноваційні проекти [1];

– Індія є провідним партнером у сфері ІТ-послуг для багатьох країн, завдяки високорозвиненому ІТ-сектору, що забезпечує аутсорсингові послуги у сфері програмування та підтримки клієнтів [16];

– відносини між Канадою та країнами ЄС у сфері торгівлі, що активно включають розвиток «зеленої» енергетики та екологічних стандартів у своїх угодах [5];

Правові та регуляторні чинники можуть бути такими:

– Північноамериканська угода про вільну торгівлю (NAFTA), яка об'єднала США, Канаду та Мексику, значно знизилася митні бар'єри між країнами та сприяла зростанню обсягів двосторонньої торгівлі [2];

– правові регулювання Європейського Союзу щодо захисту інтелектуальної власності та єдині стандарти якості, що створюють єдині умови для торгівлі в межах ЄС, спрощують торгівлю між країнами-членами [18];

– політика Китаю щодо іноземних інвестицій, яка передбачає спеціальні вимоги для закордонних інвесторів у певних секторах, обмежуючи їхню діяльність для захисту національної економіки [3];

– стандарти ЄС щодо безпечності харчової продукції та захисту прав споживачів значно підвищили вимоги до товарів, що імпортуються з інших країн, створюючи вищі бар'єри для експортерів [4];

– впровадження «зелених» стандартів у Європейському Союзі, які впливають на вибір партнерів для торгівлі та встановлюють високі вимоги до екологічної безпеки продукції, що імпортується [5].

Так, чинники, що впливають на торговельно-економічні відносини між країнами, охоплюють широкий спектр – від політичної стабільності та економічної спеціалізації до технологічного потенціалу та правових умов. Кожен із цих аспектів може або сприяти, або обмежувати міжнародну співпрацю, визначаючи умови та ефективність взаємодії. Глибоке розуміння цих чинників дозволяє країнам стратегічно підходити до розвитку відносин, сприяючи економічному зростанню та досягненню взаємної вигоди.

1.3. Методика дослідження торговельно-економічних відносин між країнами

Систематизація методів дослідження особливостей торговельно-економічних відносин між країнами є ключовою для отримання цілісного розуміння механізмів, які визначають характер, глибину та перспективи економічної співпраці. Чітка структуризація методів дозволяє аналізувати широке коло чинників – від економічних та політичних до соціокультурних і технологічних, – які впливають на двосторонню торгівлю та інвестиції.

Дослідження сучасного стану та перспектив розвитку торговельно-економічних відносин між Королівством Саудівська Аравія та Республікою Індія проводилось за такою структурно-логічною схемою, рис. 1.1.

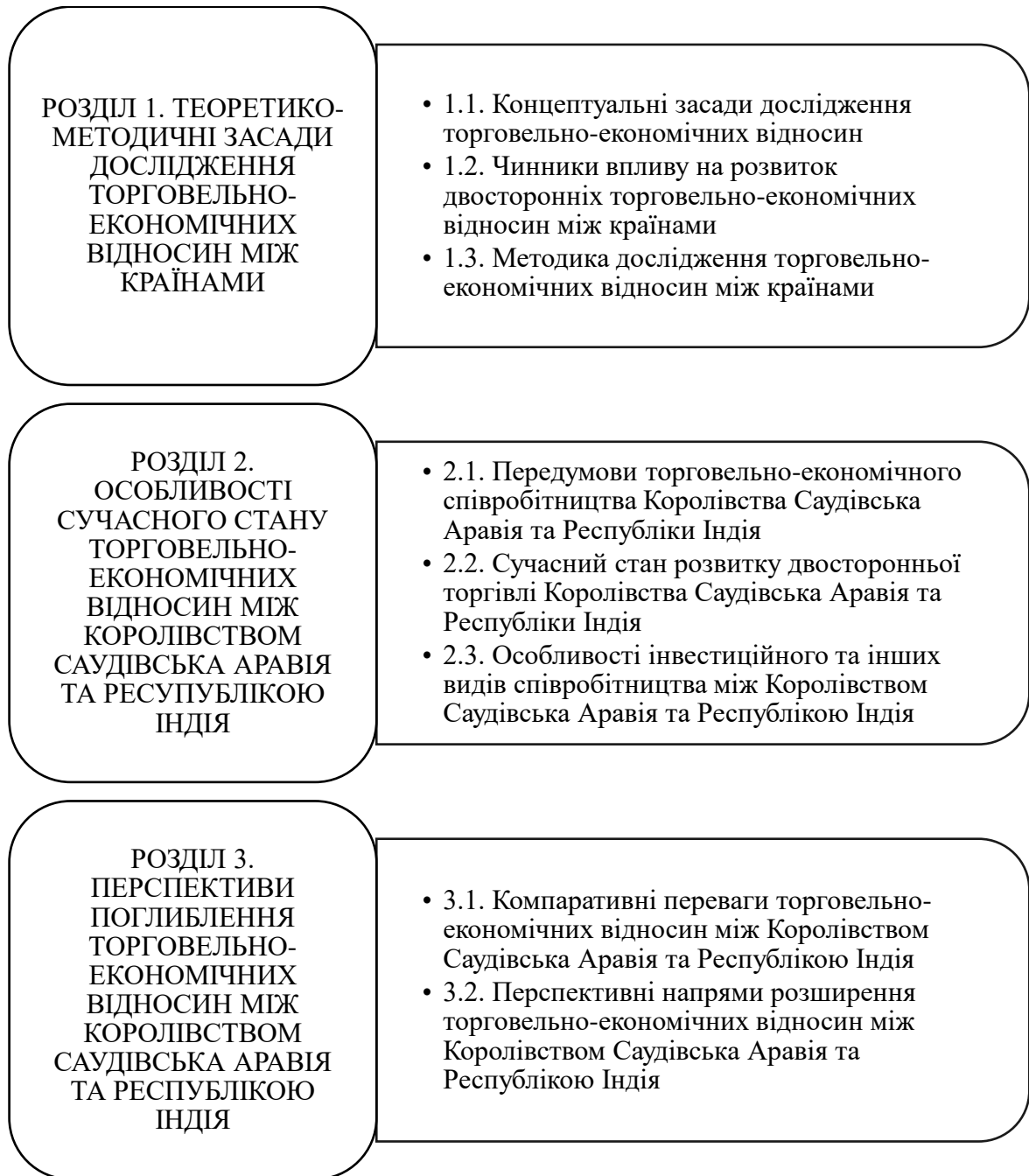

Рис. 1.1. Структурно-логічна схема дослідження [розроблено автором]

В роботі застосовуються як загальнонаукові методи дослідження, так і методи економіко-математичного моделювання, рис. 1.2.

Рис 1.2. Методи дослідження торговельно-економічних відносин між країнами
[складено автором]

У дослідженні торговельно-економічних відносин між Саудівською Аравією та Індією використовувалися різні методи аналізу для забезпечення всебічного розгляду всіх аспектів двосторонньої співпраці.

Регресійний аналіз використовувався для оцінки впливу різних факторів на економічні показники, що відображають рівень співробітництва між країнами [24]. Зокрема, регресійний аналіз дозволяє встановити залежність між інвестиціями, експортом та імпортом, а також іншими ключовими економічними змінними, які є важливими для оцінки взаємодії між Саудівською Аравією та Індією. Застосування регресійного аналізу допомогло визначити, як змінюється економічне зростання під впливом зовнішніх торговельних операцій.

Індекс компаративних переваг дозволив оцінити, які саме товарні групи мають відносну перевагу в кожній з країн у двосторонній торгівлі [25]. Індекс компаративних переваг допоміг визначити, в яких секторах Саудівська Аравія та Індія мають найбільші переваги, що сприяє ефективнішому розподілу ресурсів та розвитку спеціалізації. Це стало основою для рекомендацій щодо подальшої співпраці в тих галузях, де країни можуть досягти найбільшої взаємної вигоди.

Кореляційно-регресійний аналіз був застосований для визначення сили та напрямку зв'язку між основними економічними показниками Саудівської Аравії та Індії [26]. За допомогою кореляційного аналізу досліджувалися взаємозалежності між обсягами експорту, імпорту, інвестицій та іншими факторами, які впливають на розвиток торговельно-економічних відносин. Кореляційно-регресійний аналіз забезпечив детальнішу картину двосторонньої

співпраці, дозволяючи зробити висновки щодо впливу різних чинників на економічне зростання обох країн.

Методи PESTEL-аналізу та SWOT-матриці [27]. PESTEL-аналіз дав можливість врахувати політичні, економічні, соціальні, технологічні, екологічні та правові аспекти, які впливають на торговельно-економічні відносини між Саудівською Аравією та Індією. SWOT-матриця, у свою чергу, дозволила систематизувати сильні та слабкі сторони, можливості та загрози у двосторонньому співробітництві, що допомогло сформувавши рекомендації для подальшого розвитку відносин. Ці методи забезпечили стратегічний підхід до аналізу, враховуючи як внутрішні, так і зовнішні фактори.

Серед загальнонаукових методів використовувалися аналіз і синтез, індукція та дедукція, системний підхід [26]. Ці методи забезпечили логічну послідовність дослідження, допомогли структурувати інформацію та забезпечити систематичний підхід до вивчення теми. Аналітичні прийоми дозволили узагальнити інформацію з різних джерел, що сприяло всебічному висвітленню проблеми.

Застосування різних підходів, сприяє точнішій оцінці взаємодії між країнами, допомагає прогнозувати можливі ризики та формувати ефективні стратегії для подальшого розвитку співробітництва.

Висновки до першого розділу

1. Досліджено концептуальні засади дослідження торговельно-економічних відносин. Важливим елементом у розумінні торговельно-економічних відносин є історичний розвиток міжнародної торгівлі та еволюція економічних теорій, які розкривають основи міжнародного поділу праці, принципи спеціалізації та взаємодії країн. На сучасному етапі ключову роль у регулюванні торговельно-економічних відносин відіграють міжнародні організації, як-от СОТ, МВФ, Світовий банк, а також угоди про вільну торгівлю, що сприяють зниженню бар'єрів і розширенню економічних можливостей для країн-учасниць.

2. Систематизовано чинники впливу на розвиток двосторонніх торговельно-економічних відносин між країнами. Різноманітні правові та регуляторні чинники суттєво впливають на розвиток торговельно-економічних відносин між країнами, визначаючи умови та можливості для взаємодії. Угоди про вільну торгівлю, як-от NAFTA, значно знижують митні бар'єри, сприяючи зростанню обсягів торгівлі. Національні стандарти й правові регулювання, як у випадку ЄС, забезпечують захист прав споживачів та підвищують вимоги до якості товарів. Інвестиційні обмеження, такі як політика Китаю щодо іноземних інвестицій, створюють умови для захисту внутрішнього ринку, тоді як екологічні стандарти підвищують відповідальність виробників за безпечність продукції.

3. Наведено методіку дослідження торговельно-економічних відносин між країнами. Використання різноманітних методів дослідження дозволяє забезпечити всебічний аналіз торговельно-економічних відносин між країнами. Кожен з методів – від регресійного та кореляційного аналізів до PESTEL-аналізу і SWOT-матриці є частиною комплексного дослідження та забезпечую науково обґрунтовані висновки та рекомендації, які можуть слугувати основою для подальшого розвитку взаємовигідних відносин між двома країнами.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО СТАНУ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН МІЖ КОРОЛІВСТВОМ САУДІВСЬКА АРАВІЯ ТА РЕСПУБЛІКОЮ ІНДІЯ

2.1. Передумови торговельно-економічного співробітництва Королівства Саудівська Аравія та Республіки Індія

Для забезпечення аналізу особливостей торговельно-економічного співробітництва між Саудівською Аравією та Індією важливо звернути увагу на порівняння економік обох країн на основі ключових макроекономічних показників, що допоможе оцінити стан та продуктивність економік країн. Також коротко розглянемо інституційну базу співробітництва між країнами.

ВВП (млн. дол. США), який є основним показником економічного зростання та розміру економіки, рис. 2.1

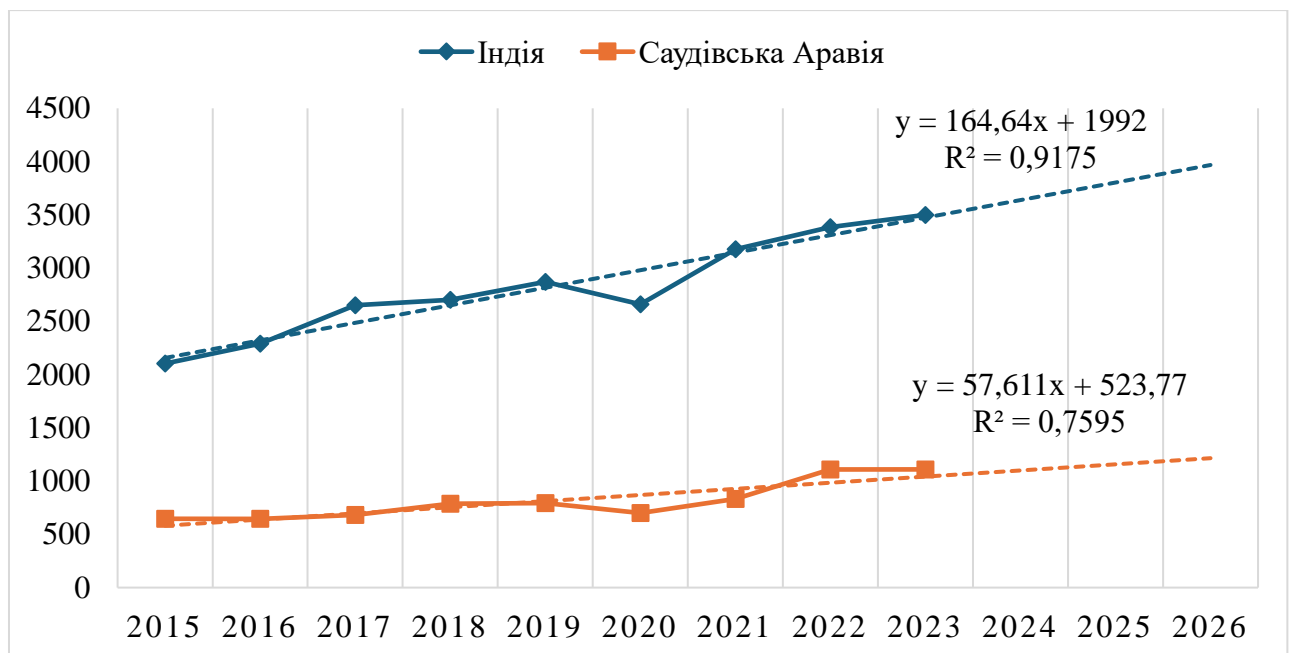

Рис. 2.1 Динаміка змін ВВП Саудівської Аравії та Індії, млрд. дол. США [28; 29]

Як видно з рис. 2.1 Індія демонструє стабільне зростання ВВП протягом усього періоду, за винятком 2020 р., що можна пояснити впливом пандемії COVID-19. Відновлення економіки Індії після 2020 р. було досить швидким, що відображається в значному зростанні ВВП у 2021-2022 рр. Лінійне рівняння

тренду для Індії ($y = 164,64x + 1992$) з $R^2 = 0,9175$ свідчить про сильну кореляцію між роками і зростанням ВВП, що вказує на стабільний розвиток економіки. Саудівська Аравія, навпаки, демонструє менш стабільне зростання. ВВП знижується в окремі роки, зокрема в 2020 р., що також можна пояснити пандемією та волатильністю цін на нафту, яка є основним джерелом доходів країни. Проте у 2022 р. Саудівська Аравія показала значний стрибок у ВВП, що пов'язано з відновленням світових цін на нафту. Рівняння тренду для Саудівської Аравії ($y = 57,611x + 523,77$) з $R^2 = 0,7595$ свідчить про помірно високу кореляцію між роками та зростанням ВВП, що відображає залежність економіки від зовнішніх факторів, особливо нафти.

Таким чином, обидві країни показують зростання ВВП, але Індія демонструє більш стабільну динаміку економічного зростання, а Саудівська Аравія більше залежить від глобальних ринкових умов.

Що стосується показника ВВП на одну особу (дол. США), він використовується для оцінки рівня добробуту населення та економічного розвитку країни, рис. 2.2.

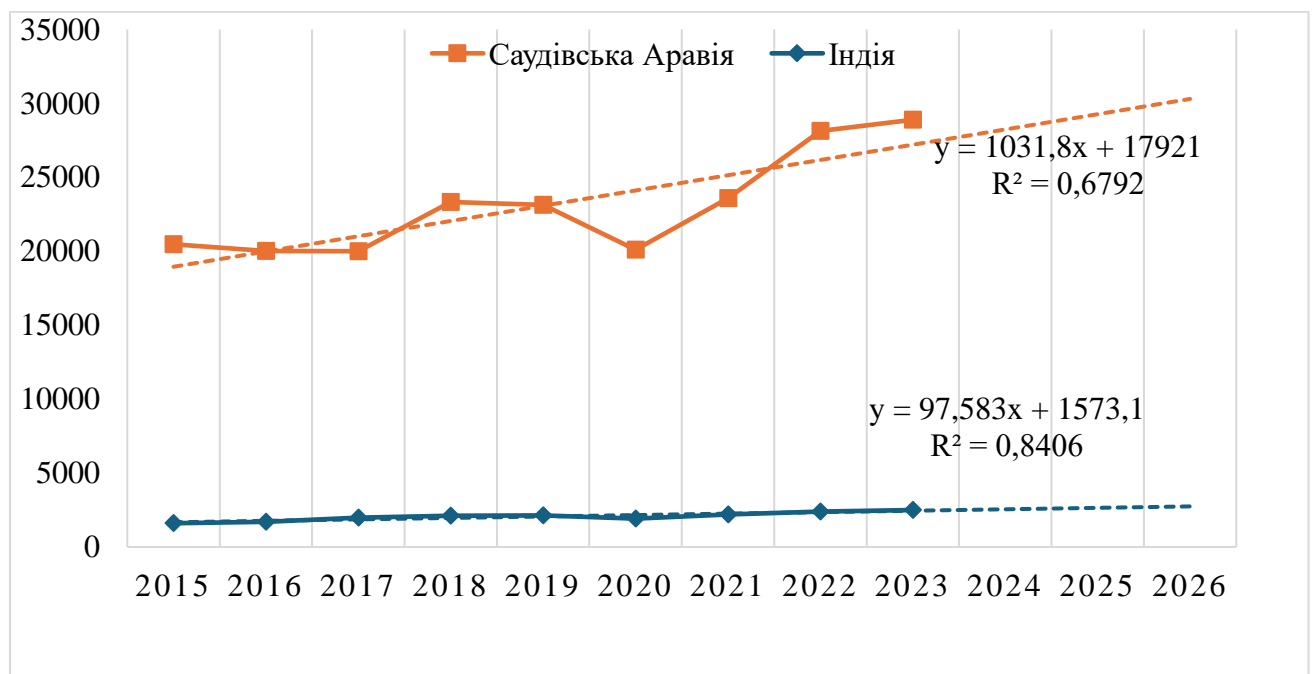

Рис. 2.2. Динаміка змін ВВП на душу населення Саудівської Аравії та Індії, дол. США [30; 31]

Згідно рис. 2.2 Саудівська Аравія демонструє значно вищий рівень ВВП на душу населення порівняно з Індією протягом усього періоду, що відображає більший рівень доходів у розрахунку на одного жителя. Також різниця перш за все є результатом кардинально різної чисельності населення обох країн. Зокрема, у Саудівській Аравії показник зростав значно швидше після 2020 р., досягнувши 28895 дол США на душу населення в 2023 р. Це зростання можна пояснити економічними реформами та стабілізацією цін на нафту. Водночас, Індія демонструє стабільне, хоч і повільніше, зростання ВВП на душу населення, з 1606 дол США у 2015 р до 2500 дол США у 2023 р. Лінійні тренди для обох країн свідчать про позитивну динаміку, однак темп зростання Саудівської Аравії є значно вищим (лінійне рівняння $y = 1031,8x + 17921$), що підтверджується $R^2 = 0,6792$. Індія також демонструє стабільне зростання, хоча й менш стрімке (лінійне рівняння $y = 97,583x + 1573,1$), з $R^2 = 0,8406$, що вказує на стабільний, але повільний темп економічного зростання на душу населення.

Рівень безробіття (%), що відображає ситуацію на ринку праці та загальний рівень зайнятості, наведено на рис. 2.3.

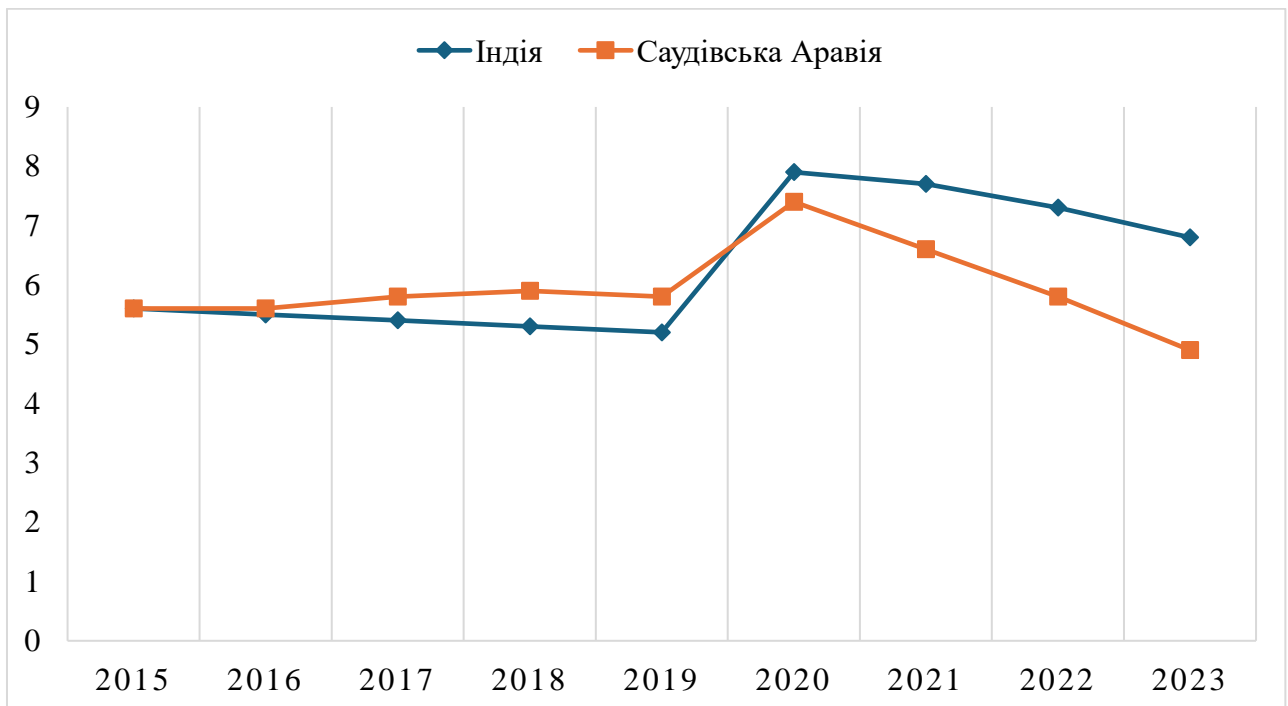

Рис. 2.3. Динаміка рівня інфляції Саудівської Аравії та Індії, % [32; 33]

Як видно з рис. 2.3, з 2015 до 2019 рр., обидві країни демонстрували стабільний рівень безробіття на рівні близько 5-6%, з невеликими коливаннями. Індія мала поступове зниження безробіття, тоді як Саудівська Аравія утримувала приблизно стабільний рівень. Однак у 2020 р. обидві країни відчували значний стрибок у рівні безробіття через вплив пандемії COVID-19. У 2020 р. безробіття в Індії досягло 7,9%, а в Саудівській Аравії – 7,4%, що було найвищим рівнем за досліджуваний період. Після пандемії обидві країни почали поступово скорочувати рівень безробіття. У Саудівській Аравії спостерігається стійке зниження, досягнувши 4,9% у 2023 р. Це свідчить про успішні заходи щодо відновлення економіки та зниження безробіття. В Індії рівень безробіття також знизився, хоча і повільніше, до 6,8% у 2023 р. Загалом, Саудівська Аравія змогла відновити зайнятість швидше, тоді як Індія все ще перебуває в процесі повернення до докризових показників.

Рівень інфляції (%), що показує, наскільки зростає або знижується купівельна спроможність населення, рис. 2.4.

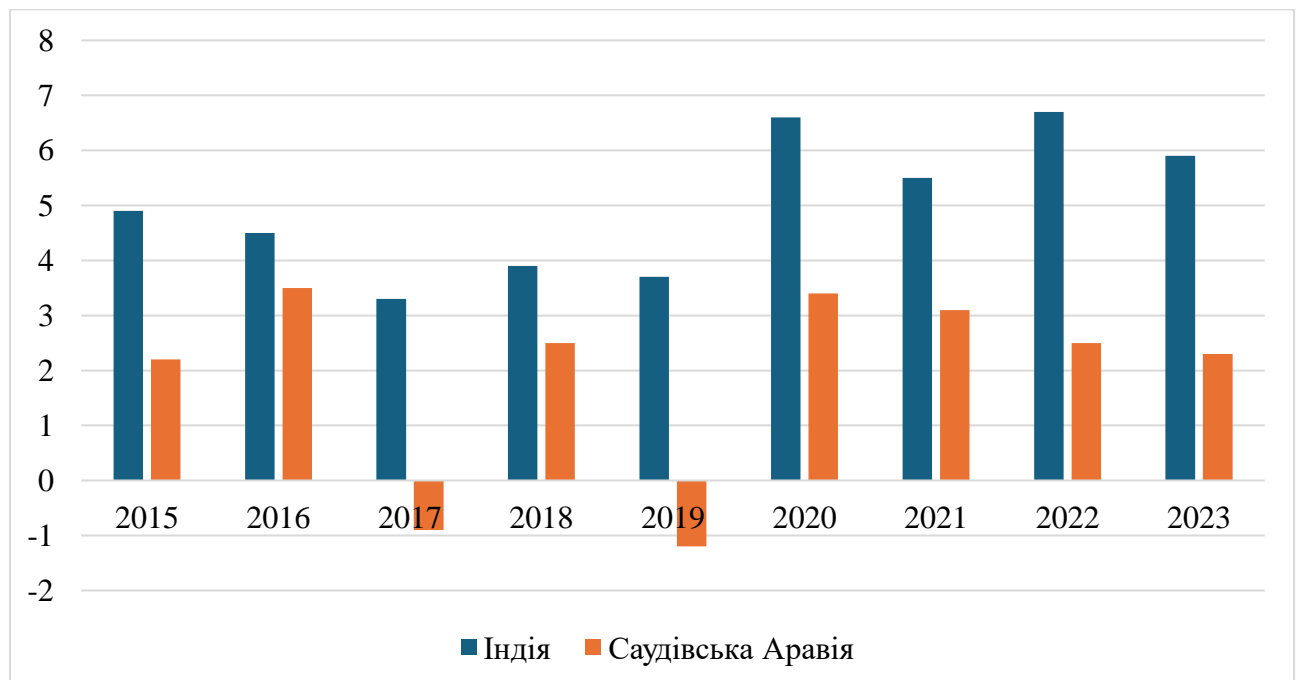

Рис. 2.4. Динаміка рівня інфляції Саудівської Аравії та Індії, % [34; 35]

Згідно рис. 2.4 Індія протягом усього періоду демонструє вищий рівень інфляції порівняно з Саудівською Аравією. У 2015-2019 рр. інфляція в Індії

залишалася в межах від 3,3% до 4,9%, з деяким зниженням у 2017 р. до 3,3%. Проте у 2020 р. інфляція різко зросла до 6,6%, що пояснюється впливом пандемії COVID-19. У наступні роки рівень інфляції залишався високим, досягнувши піку в 6,7% у 2022 р. і знизився до 5,9% у 2023 р. Саудівська Аравія демонструє набагато менші коливання інфляції. Протягом 2015-2016 рр. рівень інфляції зростав, досягнувши 3,5% у 2016 р. Однак у 2017 та 2019 рр. Саудівська Аравія спостерігала дефляцію, зокрема -1,2% у 2019 р., що пов'язано зі зниженням цін на нафту. У 2020 р. інфляція знову зросла до 3,4% через глобальні економічні проблеми, а потім поступово знижувалася до 2,3% у 2023 р. Загалом, інфляція в Індії залишається більш нестабільною та високою порівняно з Саудівською Аравією, що свідчить про різні макроекономічні чинники та підходи до контролю цінових рівнів у досліджуваних країнах.

Показник зовнішньоторговельного балансу (млрд. дол. США), демонструє переважання експорту або імпорту, рис. 2.5.

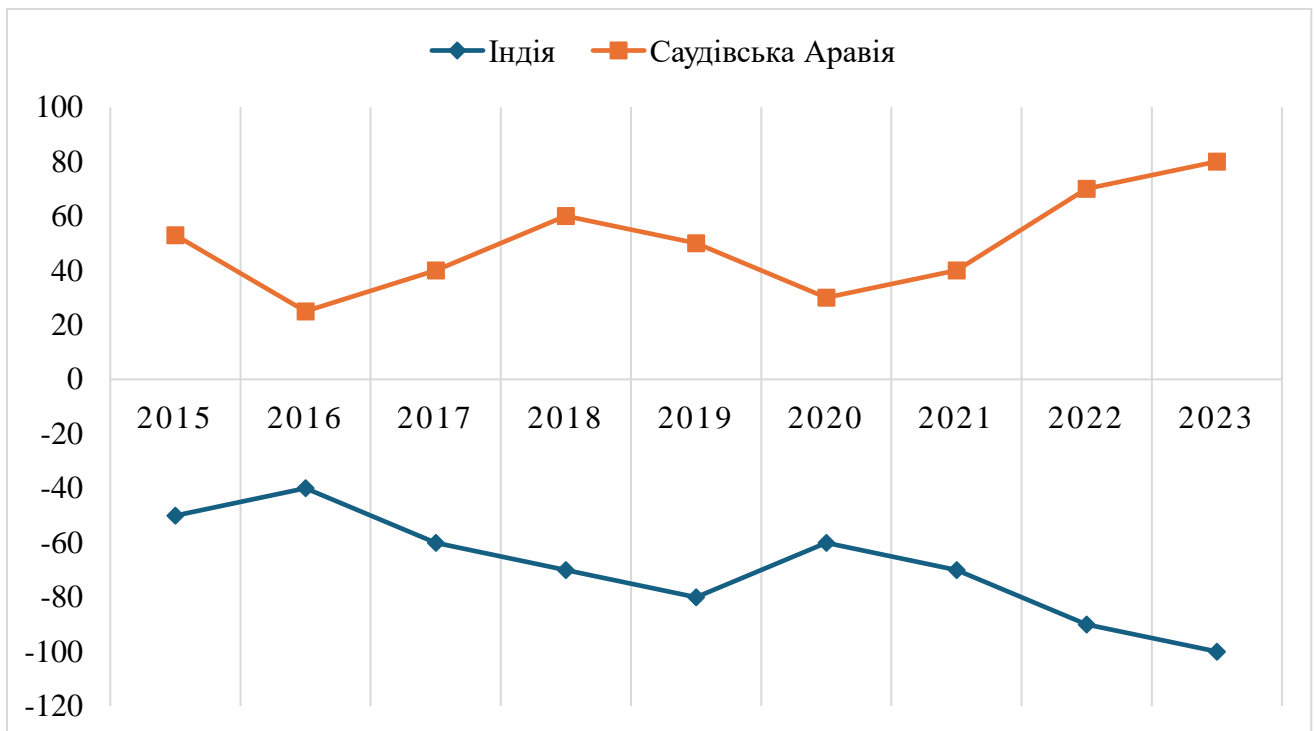

Рис. 2.5. Динаміка зовнішньоторговельного сальдо Саудівської Аравії та Індії, млрд. дол. США [36; 37]

Зовнішньоторговельний баланс (рис. 2.5) Саудівської Аравії є позитивним протягом усього періоду, що свідчить про перевагу експорту над імпортом,

зокрема завдяки експорту нафти. Показник коливався, але залишався стабільно високим, досягаючи 80 млрд дол. США у 2023 р., що є найвищим значенням за вказаний період. На відміну від Саудівської Аравії, Індія має постійний негативний зовнішньоторговельний баланс, тобто імпорт перевищує експорт. Негативний баланс Індії з кожним роком збільшується, від -50 млрд дол. у 2015 р. до -100 млрд дол. у 2023 р. Це свідчить про зростаючу залежність Індії від імпорту, зокрема енергоресурсів, що є значним компонентом індійського імпорту. Загалом, Саудівська Аравія зберігає позитивний зовнішньоторговельний баланс завдяки експорту нафти, тоді як Індія має структурний дефіцит, що з кожним роком стає більшим.

Структура ВВП показує розподіл валового внутрішнього продукту за секторами економіки, сільським господарством, промисловістю та послугами. Відображає економічні пріоритети країни та ступінь її розвитку, табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Структура ВВП Саудівської Аравії та Індії

	Індія			Саудівська Аравія		
	С/г	Промисловість	Послуги	С/г	Промисловість	Послуги
2015	17,8	29,7	52,5	2,2	44,2	53,6
2016	17,5	29,6	52,9	2,1	42,8	55,1
2017	17,4	29,3	53,3	2,0	42,3	55,7
2018	17,2	29,1	53,7	2,1	42,2	55,7
2019	16,8	28,9	54,3	2,2	41,9	55,9
2020	18,3	25,9	55,8	2,3	41,4	56,3
2021	18,4	25,9	55,7	2,4	41,0	56,6
2022	18,3	26,0	55,7	2,5	40,5	57,0
2023	18,2	26,1	55,7	2,6	40,0	57,4

Джерело: [38; 39]

У табл. 2.1 відображено структуру ВВП Індії та Саудівської Аравії. Дані показують різницю в економічних моделях і пріоритетах обох країн. Індія має значний внесок сільського господарства у ВВП, що коливається в межах 16,8-18,4% протягом досліджуваного періоду. Водночас, частка промисловості

поступово знижується з 29,7% у 2015 р. до 26,1% у 2023 р. Основну частку ВВП Індії займає сектор послуг, який постійно зростає з 52,5% у 2015 р. до 55,7% у 2023 р., що свідчить про розвиток послуг та перехід до більшої диверсифікації економіки з фокусом на сервісну галузь. Саудівська Аравія, на відміну від Індії, має низьку частку сільського господарства (2,0-2,6%), що пояснюється природними умовами та меншою придатністю країни для аграрної діяльності. Промисловість у Саудівській Аравії становить значну частину ВВП, хоча її частка знизилася з 44,2% у 2015 р. до 40,0% у 2023 р. Це пов'язано зі спробами Саудівської Аравії диверсифікувати економіку за допомогою ініціативи Vision 2030 [40], щоб зменшити залежність від нафтогазового сектора. Сектор послуг зростає, досягаючи 57,4% у 2023 р., що відображає зусилля країни щодо розвитку інших галузей економіки, таких як туризм і фінансові послуги.

Таким чином, структура ВВП Індії та Саудівської Аравії показує різні напрямки економічного розвитку. Індія поступово зосереджується на секторі послуг, хоча значна частина економіки залишається прив'язаною до сільського господарства та промисловості. Саудівська Аравія, зі свого боку, активно розвиває сектор послуг як спосіб зменшити залежність від нафти та створити нові джерела економічного зростання.

Індекс людського розвитку, рис. 2.6 дає можливість порівнювати добробут населення в різних країнах, оцінювати їхній соціально-економічний розвиток та визначати нерівності.

Значення ІЛР Індії на 2022 рік становить 0,644, що відносить країну до категорії «Середній рівень людського розвитку» і розміщує її на 134 місці з 193 країн і територій. Між 1990 і 2022 роками значення ІЛР Індії зросло з 0,434 до 0,644, що становить зміну на 48,4%. За цей же період очікувана тривалість життя при народженні в Індії збільшилася на 9,1 року, очікувана тривалість навчання зросла на 4,6 року, а середня кількість років навчання зросла на 3,8 року. Валовий національний дохід (ВНД) на душу населення Індії зріс приблизно на 287,0% з 1990 по 2022 рік [41].

Значення ІЛР Саудівської Аравії на 2022 рік становить 0,875, що відносить країну до категорії «Дуже високий рівень людського розвитку» і розміщує її на 40 місці з 193 країн і територій. Між 1990 і 2022 роками значення ІЛР Саудівської Аравії зросло з 0,699 до 0,875, що становить зміну на 25,2%. За цей період очікувана тривалість життя при народженні в Саудівській Аравії зросла на 9,0 років, очікувана тривалість навчання збільшилася на 4,1 року, а середня кількість років навчання зросла на 5,7 року. Валовий національний дохід (ВНД) на душу населення Саудівської Аравії зріс приблизно на 15,6% з 1990 по 2022 рік [42].

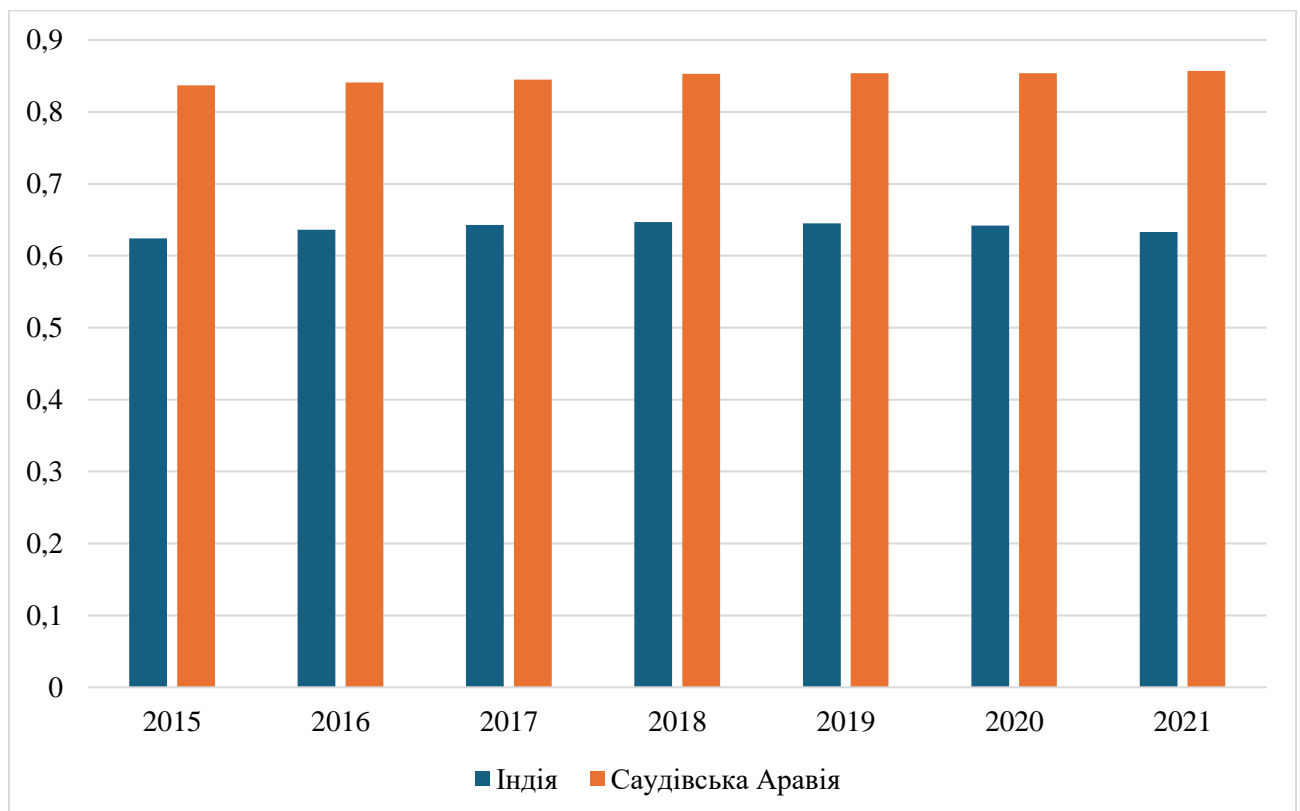

Рис. 2.6. Динаміка рівня інфляції Саудівської Аравії та Індії, % [41; 42]

Загалом, Саудівська Аравія демонструє більш стабільне зростання індексу людського розвитку, що відображає її вищий рівень соціально-економічного розвитку, тоді як Індія, хоча і має прогрес, стикається з великими соціально-економічними викликами, які перешкоджають швидкому покращенню показників ІЛР.

Глобальний індекс інновацій показує, наскільки країна розвинена в сфері інновацій, дозволяє оцінити її готовність до інноваційного розвитку, таблиця 2.2.

Таблиця 2.2

Динаміка Глобального індексу інновацій Саудівської Аравії та Індії

	Індія		Саудівська Аравія	
	Місце	Бал	Місце	Бал
2015	81	31,7	43	38,2
2016	66	33,6	49	37,8
2017	60	35,5	55	36,2
2018	57	36,6	61	35,5
2019	52	38,2	68	34,4
2020	48	38,5	66	35,4
2021	46	38,9	66	35,6
2022	40	36,6	51	36,6
2023	40	36,6	46	37,8

Джерело: [43]

Аналіз динаміки Глобального індексу інновацій (ГІІ) для Саудівської Аравії та Індії за 2015-2023 рр. показує, що обидві країни мають поступовий прогрес, але з різними темпами. Індія демонструє значне зростання в рейтингу ГІІ, покращивши свою позицію з 81-го місця у 2015 р. до 40-го місця у 2022-2023 рр. Це відображає стійке зростання інноваційного потенціалу країни, зокрема завдяки покращенню інфраструктури, науково-дослідних можливостей і підтримці інноваційного середовища. Саудівська Аравія також показала покращення своїх показників у ГІІ, хоча її динаміка була менш стабільною. Зайнявши 43-є місце у 2015 р., Саудівська Аравія опустилася до 68-го місця у 2019 р., що вказує на деякі труднощі в підтримці інноваційного середовища. Однак після цього країна почала активно покращувати свої позиції, досягнувши 46-го місця у 2023 р. Це є одним з результатів впровадження програми Vision 2030, яка спрямована на диверсифікацію економіки та розвиток інноваційного сектору.

Отже Саудівська Аравія та Індія демонструють схожість за показником зростання ВВП, хоча Індія демонструє більш стабільну динаміку, тоді як Саудівська Аравія більше залежить від цін на нафту. Обидві країни також мають позитивні тенденції в розвитку інновацій, що видно з Глобального індексу інновацій, проте Індія прогресує стабільніше. Водночас, між країнами є суттєві

відмінності: Саудівська Аравія має значно вищий ВВП на душу населення та індекс людського розвитку, що відображає кращий рівень добробуту населення. Рівень інфляції та безробіття також відрізняються: Індія має вищий та нестабільніший рівень інфляції та безробіття, тоді як Саудівська Аравія демонструє кращі показники стабільності в цих сферах.

Що стосується інституційних передумов співробітництва Індія та Саудівська Аравія мають дружні відносини, що відображають багатовікові економічні та соціокультурні зв'язки. Їх дипломатичні відносини були встановлені в 1947 р. Історичний візит короля Абдалли до Індії в січні 2006 р. став переломним моментом, який привів до підписання «Делійської декларації». Згодом була підписана «Ер-Рядська декларація» у 2010 р. під час візиту Прем'єр-міністра Індії доктора Манмохана Сінгха до Королівства з 27 лютого по 1 березня 2010 р., що підняло двосторонні відносини до рівня стратегічного партнерства. Під час візиту Прем'єр-міністра Нарендри Моді до Ер-Ряда в квітні 2016 р. було зміцнено співпрацю в політичних, економічних, безпекових та оборонних сферах. Під час візиту король Салман нагородив Прем'єр-міністра найвищою цивільною відзнакою Королівства – орденом Абдулазіза, що підкреслило важливість, яку Саудівська Аравія надає відносинам з Індією. Візит кронпринца Мохаммеда бін Салмана до Індії в лютому 2019 р. став новим імпульсом у розвитку відносин. Під час цього візиту було оголошено про інвестиції Королівства в Індію приблизно в розмірі 100 млрд дол. США, а також було підписано 6 меморандумів/угод у різних сферах, включаючи інвестиції, туризм, житло, обмін аудіовізуальними програмами та угоду про вступ Саудівської Аравії до Міжнародного альянсу сонячної енергії (ISA), заснованого прем'єр-міністром Індії [44].

В табл. 2.3 ми зробили систематизацію основних подій, що сприяють двостороннім відносинам, в тому числі торговельно-економічним.

Аналіз табл. 2.3 показує, що найбільш активний період співробітництва між Індією та Саудівською Аравією почався з 2016 р., коли відбувся візит прем'єр-

міністра Індії Нарендри Моді до Саудівської Аравії, що ознаменував новий етап у відносинах.

Таблиця 2.3

Інституційні засади співробітництва Саудівської Аравії та Індії

Рік	Подія двосторонніх відносин між країнами
1947	Встановлення дипломатичних відносин між Індією та Саудівською Аравією
2006	Історичний візит короля Абдалли до Індії, підписання «Делійської декларації»
2010	Візит прем'єр-міністра Індії доктора Манмохана Сінгха до Саудівської Аравії, підписання «Ер-Рядської декларації», яка підняла двосторонні відносини до рівня стратегічного партнерства
2016	Візит прем'єр-міністра Нарендри Моді до Ер-Ріада, зміцнення співпраці в політичній, економічній, безпековій та оборонній сферах. Король Салман нагородив його орденом Абдулазіза
2017	Визнання йоги як «спортивної активності» в Саудівській Аравії та початок щорічного святкування Міжнародного дня йоги
2018	Індія стала «Почесним гостем» на Національному фестивалі спадщини і культури Саудівської Аравії «JANADRIYAH». Вручення саудівському громадянину Ноуф аль-Марваай нагороди Padma Shri за популяризацію йоги.
2019	Візит кронпринца Мохаммеда бін Салмана до Індії, оголошення інвестицій Саудівської Аравії в Індію на суму приблизно 100 млрд дол. США. Підписання 6 меморандумів/угод, у тому числі угоди про вступ Саудівської Аравії до Міжнародного альянсу сонячної енергії (ISA). Підвищення квоти для паломників з Індії на 24,975 осіб (до 200000 осіб).
2020	Візит Начальника штабу Військово-морських сил Індії до Саудівської Аравії, проведення першого двостороннього військово-морського навчання «Al Mohed Al Hindi». Саудівський фонд PIF інвестує 1,49 млрд дол. США у платформу Jio та 1,3 млрд дол. США у Reliance Retail Ventures Limited.
2021	Підписання меморандуму про співпрацю з йоги між Міністерством спорту Саудівської Аравії та Міністерством AYUSH Індії
2022	Візит міністра енергетики Саудівської Аравії до Індії. Укладення програми перевірки навичок між Індією та Саудівською Аравією для індійських працівників. Індійські компанії L&T, TATA, Wipro, TCS розширюють свою присутність у Саудівській Аравії.
2023	Візит кронпринца Мохаммеда бін Салмана до Індії для участі у саміті лідерів G20 та підписання 8 меморандумів про співпрацю у сферах енергетики, банківської справи, інвестицій та архівів. Відновлення квоти для індійських паломників на Хадж до 175025 осіб.
2024	Підписання угоди про експорт оборонної продукції Індії до Саудівської Аравії на суму 225 млн дол. США.

Джерело: [44]

Подальші візити і зустрічі, включаючи візити кронпринца Мохаммеда бін Салмана до Індії у 2019 та 2023 рр., закріпили двосторонні відносини та призвели до значних інвестицій та стратегічних угод.

Найвагомішими сферами співробітництва стали енергетика, оборона, інвестиції, а також культура і туризм. Енергетика є ключовою, оскільки Саудівська Аравія забезпечує значну частину потреб Індії в нафті, а також співпрацює в галузі зеленої енергетики. Інвестиційні угоди, зокрема з Публічним інвестиційним фондом Саудівської Аравії (PIF), спрямовані на технологічні й інфраструктурні проекти в Індії. Оборонне партнерство також значно розширилося, включаючи військові навчання та оборонні угоди.

Двома ключовими документами, що регулюють співробітництво між країнами на найвищому рівні є Делійська (2006 р.) та Ер-Рядська Декларації (2010 р.) [45; 46].

В обох документах визначено 6 основних напрямів співробітництва.

1. Політичне та стратегічне співробітництво. Встановлення основ для довгострокового стратегічного партнерства між Індією та Саудівською Аравією. Підтримка стабільності в регіоні була визначена як спільний інтерес.

2. Безпека та боротьба з тероризмом. Обидві країни зобов'язалися до обміну інформацією і координації дій щодо протидії тероризму, транснаціональною злочинністю та екстремізмом.

3. Енергетична співпраця. Саудівська Аравія підтвердила свою готовність забезпечувати стабільні поставки енергоресурсів до Індії. Крім того, були визначені перспективи для співпраці в галузі нових та альтернативних джерел енергії.

4. Розширення торгівлі та інвестицій. Декларації стимулюють двосторонню торгівлю та інвестиції, закликаючи до розвитку інфраструктурних проектів, розширення можливостей для інвесторів та зменшення торговельних бар'єрів.

5. Співпраця в галузі науки, технологій та освіти. Обидві країни домовились розвивати співробітництво в наукових дослідженнях, технологіях, освіті та розвитку людського капіталу.

6. Культурні зв'язки. Декларації сприяють зміцненню культурних зв'язків та обміну, зокрема в сферах туризму, освіти та культури, для покращення взаєморозуміння між народами обох країн.

Отже, відносини між Індією та Саудівською Аравією засновані на міцних дипломатичних зв'язках і стратегічному партнерстві, які зміцнюють економічну взаємодію обох країн. Порівняння ключових економічних показників, таких як ВВП на душу населення, рівень інфляції та безробіття, а також індекс людського розвитку та іншу, вказує на те, що Саудівська Аравія має вищий рівень добробуту та більш стабільні макроекономічні показники порівняно з Індією. Це різниця відображає вищий рівень доходів у Саудівській Аравії, зумовлений здебільшого залежністю від експорту нафти, тоді як Індія демонструє стабільний, хоч і повільніший, розвиток завдяки розвиненому сектору послуг. Такі показники закладають основу для більш глибокого аналізу двосторонніх торговельно-економічних відносин між країнами.

2.2. Сучасний стан розвитку двосторонньої торгівлі Королівства Саудівська Аравія та Республіки Індія

Аналіз сучасного стану двосторонньої торгівлі між Саудівською Аравією та Індією є важливим, оскільки ці країни підтримують стратегічно значущі економічні та політичні відносини, які сприяють зміцненню регіональної стабільності та розвитку. Саудівська Аравія є одним із провідних постачальників енергетичних ресурсів для Індії, забезпечуючи її зростаючі потреби в нафті та газі, тоді як Індія виступає перспективним партнером для Саудівської Аравії у сфері технологій, промисловості та інфраструктури. Вивчення динаміки експорту й імпорту між цими країнами дозволяє оцінити поточні тенденції, виявити ключові сектори співробітництва та окреслити можливості для подальшого розвитку економічного партнерства. Такий аналіз сприяє розумінню загальної картини двосторонньої торгівлі, допомагаючи приймати зважені

рішення, спрямовані на підвищення ефективності торгівлі та зміцнення економічних зв'язків.

Експортні потоки Індії до Саудівської Аравії відіграє значну роль у двосторонніх торговельних відносинах цих країн, забезпечуючи стабільний потік товарів і послуг та сприяючи зростанню економічних зв'язків. Для Індії Саудівська Аравія є важливим партнером не тільки через великі обсяги постачання енергоносіїв, але й завдяки перспективним ринкам для індійської продукції в регіоні. Протягом останніх років індійські експортери все активніше виходять на саудівський ринок із широким спектром товарів, включаючи продукти харчування, техніку, хімічну продукцію та промислові вироби. Аналіз динаміки індійського експорту до Саудівської Аравії дозволяє визначити основні сектори зростання, оцінити поточні тренди в торгівлі та сформувані стратегічні рішення для подальшого розвитку взаємовигідного партнерства.

На рис. 2.7 наведено динаміку експортних потоків з Індії до Саудівської Аравії.

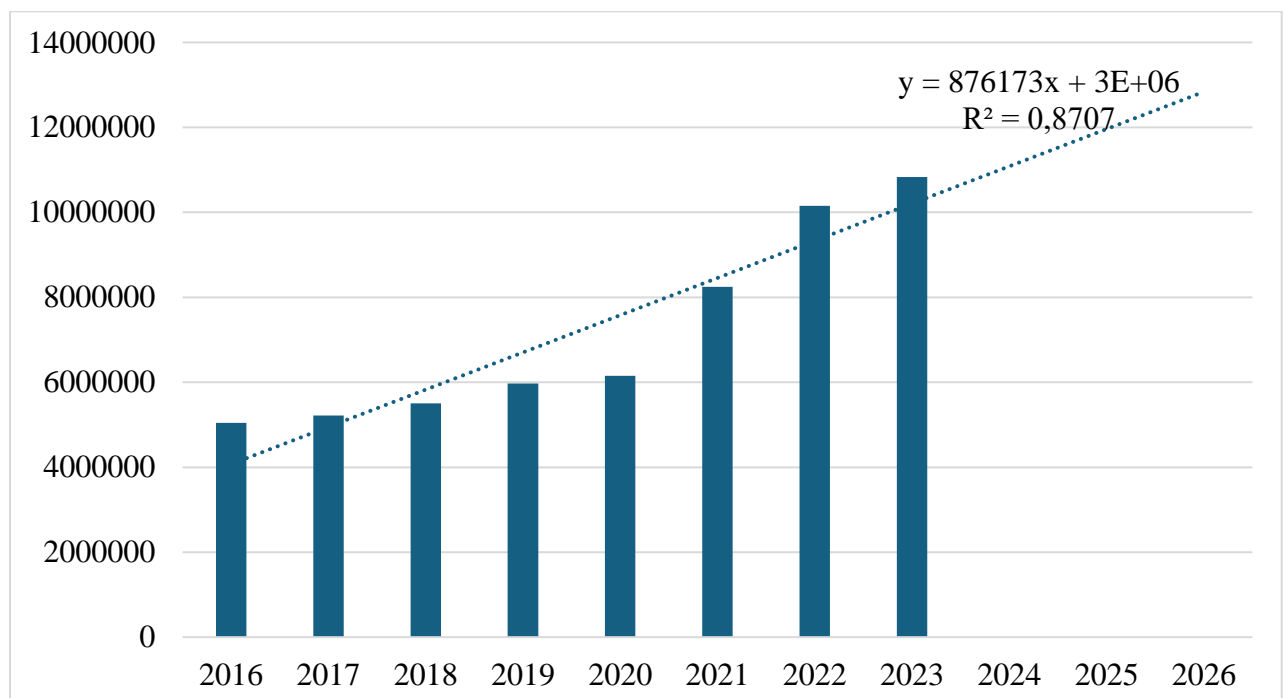

Рис. 2.7. Динаміка експортних потоків з Індії до Саудівської Аравії, дол. США [47]

Як видно з рис. 2.7, починаючи з 2016 р., обсяги експорту стабільно зростали, що свідчить про посилення торговельних відносин між країнами. Найвищий показник експорту спостерігається у 2023 р., що свідчить про збільшення попиту на індійські товари в Саудівській Аравії, диверсифікацію індійського експорту та зростаючу інтеграцію між економіками двох країн. Лінія тренду має високе значення $R^2 = 0,8707$, що свідчить про сильну кореляцію та вірогідність прогнозу. Це дозволяє прогнозувати подальше збільшення експортних обсягів в майбутньому, за умови збереження нинішніх економічних умов та стратегічного партнерства між Індією та Саудівською Аравією.

Дослідження динаміки частки Індії в імпорті Саудівської Аравії та частки Саудівської Аравії в загальному експорті Індії, рис. 2.8 є важливим для розуміння стратегічного значення цих двох країн у торговельному контексті. Ці показники відображають не лише взаємозалежність економік Індії та Саудівської Аравії, але й сприяють виявленню тенденцій у регіональній та глобальній економіці, які впливають на обидві країни. Аналіз зміни цих часток дозволяє оцінити ефективність торгових політик, визначити ключові товари та сектори, які домінують у двосторонньому обміні, а також допомагає прогнозувати перспективи розвитку економічних зв'язків.

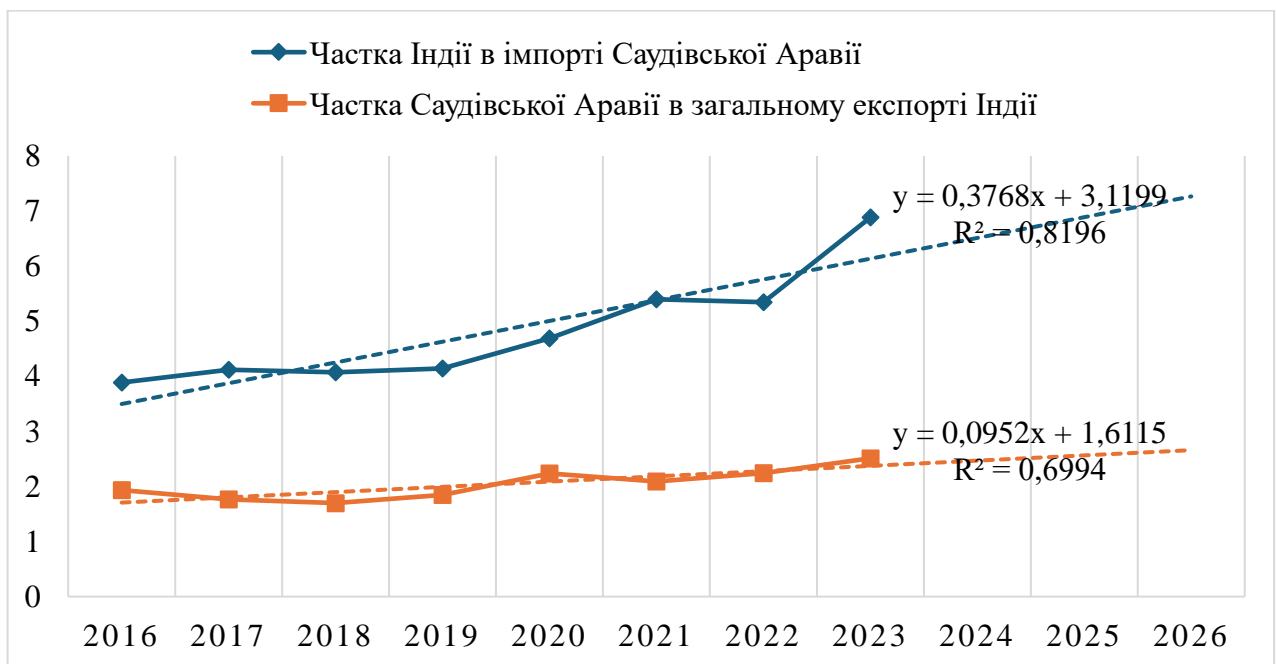

Рис. 2.8. Динаміка експорту Індії до Саудівської Аравії як частка зовнішньоторговельних потоків Індії та Саудівської Аравії, % [47]

Аналіз динаміки частки Індії в імпорті Саудівської Аравії та частки Саудівської Аравії в загальному експорті Індії з 2016 до 2023 рр. свідчить про поступове зростання значущості обох країн як торгівельних партнерів. Як видно з рис. 2.8, частка Індії в імпорті Саудівської Аравії стабільно зростала, починаючи приблизно з 4% у 2016 р. та досягла позначки вище 6% у 2023 р. Лінійне рівняння тренду ($y = 0,3768x + 3,1199$) з коефіцієнтом детермінації $R^2 = 0,8196$ свідчить про високу кореляцію, що підтверджує стабільний позитивний тренд. З іншого боку, частка Саудівської Аравії в загальному експорті Індії також демонструє зростання, хоч і менш стрімке. На початку періоду частка становила близько 1,5%, і до 2023 р. вона наблизилась до 2%. Лінійне рівняння тренду ($y = 0,0952x + 1,6115$) з $R^2 = 0,6994$ свідчить про помірний, але стабільний позитивний тренд. Індія стає дедалі вагомим постачальником товарів для Саудівської Аравії, в той час як Саудівська Аравія поступово збільшує свою частку в експорті Індії, що відображає посилення економічних зв'язків між країнами.

На основі середніх значень експорту товарів з Індії до Саудівської Аравії за період 2016-2023 рр., рис. 2.9 зазначаємо, що основними експортними товарами за досліджуваний період є мінеральні продукти, зернові, продукція органічної хімії та транспортні засоби. Мінеральні продукти посідає перше місце серед товарів, що експортуються з Індії до Саудівської Аравії, з обсягом 972156 тис. дол. США, що становить 13,61% від загального експорту. Це вказує на важливість енергетичного сектору в двосторонній торгівлі. Зернові культури займають друге місце з часткою 13,56% від загального експорту (968166 тис. дол. США), що підкреслює значну роль аграрного сектору в торгівлі між країнами. Органічні хімікати та транспортні засоби також є важливими категоріями експорту, з частками 9,7% і 9,2% відповідно. Це свідчить про диверсифікацію індійського експорту та значну потребу Саудівської Аравії в хімічних продуктах та транспортному обладнанні.

Реактори, котли, машини та механічні пристрої складають 5,72% від загального експорту, що відображає зростаючий інтерес Саудівської Аравії до індустриального обладнання для розвитку власної інфраструктури та

промисловості. Електричне обладнання та його частини мають частку 3,77%, що свідчить про попит на технологічні компоненти та обладнання.

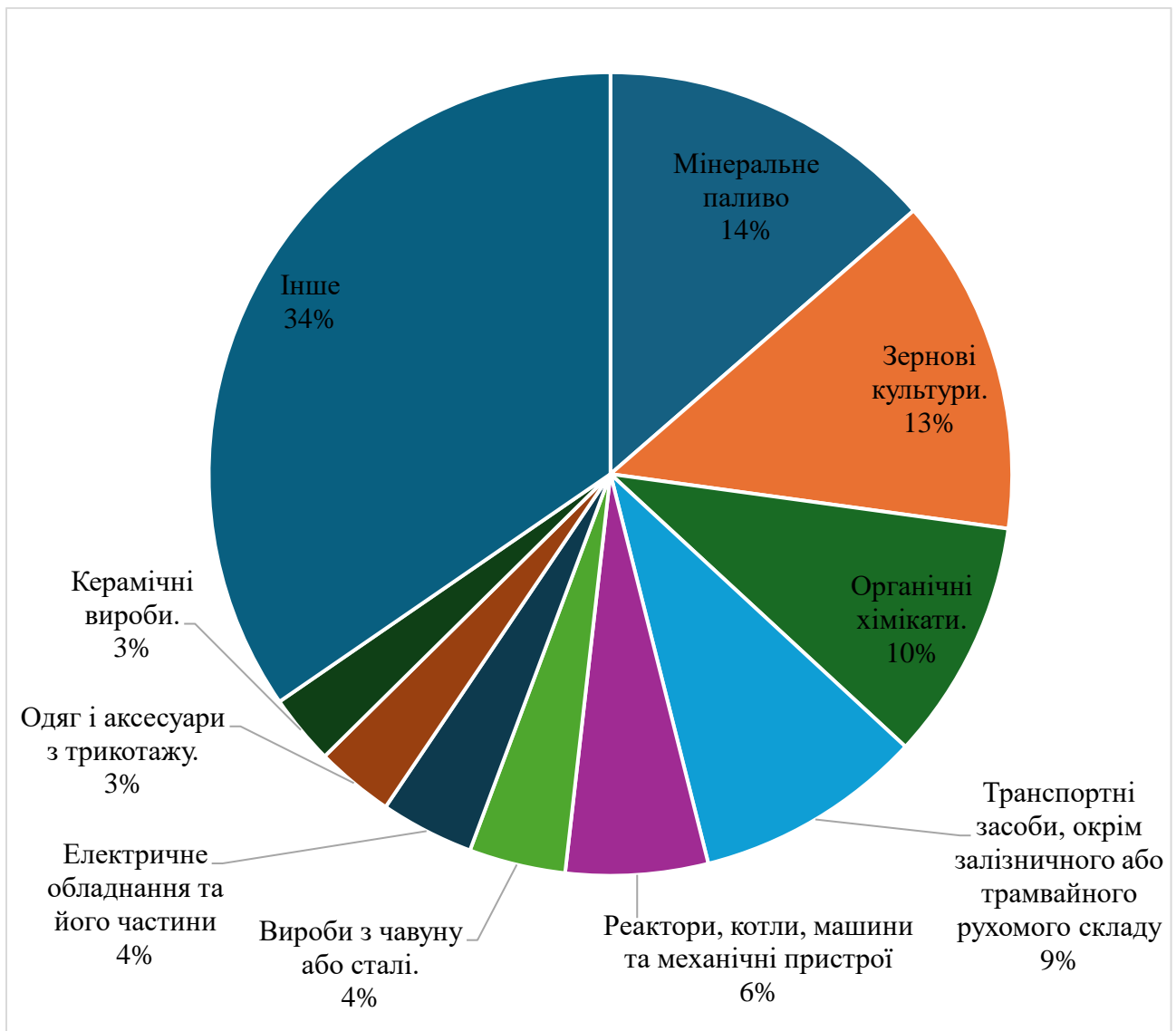

Рис. 2.9. Товари, що складають основу експортних потоків з Індії до Садівської Аравії, % [47]

Вироби з чавуну або сталі, одяг і аксесуари з трикотажу та керамічні вироби складають менші частки у загальному експорті, зокрема 3,88%, 3,14% та 2,81% відповідно. Це відображає диверсифікацію товарної структури експорту, хоча ці товари мають менший обсяг у порівнянні з іншими категоріями. Інші товари становлять залишкову категорію з часткою близько 34,59%, що свідчить про наявність широкого спектру менших за обсягом товарних позицій.

Загалом, структура експорту Індії до Саудівської Аравії є диверсифікованою, із суттєвим внеском енергетичних, аграрних, хімічних та індустриальних товарів.

Аналіз динаміки експорту Індії до Саудівської Аравії по товарних групах наведено на рис. 2.10.

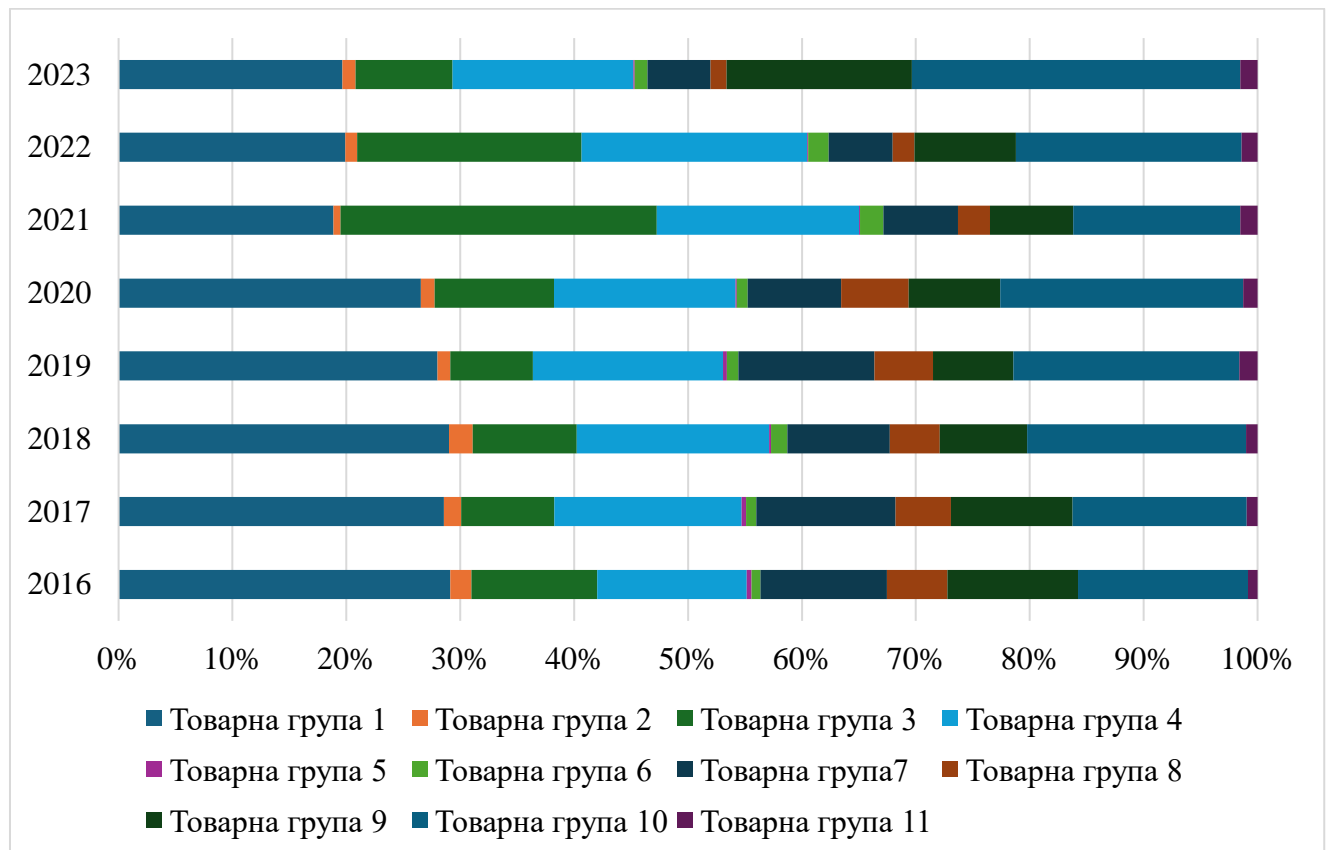

Рис. 2.10. Динаміка експорту Індії до Саудівської Аравії по товарних групах [47]

Аналіз експорту Індії до Саудівської Аравії по товарних групах показує значну різноманітність у структурі поставок, що охоплює різні категорії продукції. Ось детальний аналіз основних товарних груп за період 2016-2023 років.

Група 1 (Виробничі товари та сільськогосподарська продукція) стабільно демонструє високі обсяги експорту з 2016 по 2023 рр., починаючи з 1,5 млрд дол. США у 2016 р. до понад 2,1 млрд. США у 2023 р. Стабільне зростання свідчить про значний попит Саудівської Аравії на агропромислову продукцію та товари першої необхідності, які імпортуються з Індії.

Група 2 (Мінеральні продукти) відзначається менш стабільними показниками, з коливаннями впродовж років, і загальний обсяг експорту зріс до

124060 дол. США у 2023 р. Це свідчить про невисоку стабільність попиту на мінеральні продукти.

Група 3 (Паливно-енергетичні товари) досягла свого піку в 2021 р. на рівні понад 2,2 млрд дол. США, але зменшилася до 924078 дол. США в 2023 р. Це вказує на залежність від коливань світових цін на енергоносії та зміну попиту.

Група 4 (Продукція хімічної промисловості, каучук), зростання експорту з цієї групи спостерігається з 2016 до 2023 рр. і загальний обсяг досягає майже 1,72 млрд. дол. США в 2023 р. Це свідчить про високу конкурентоспроможність індійських хімічних товарів на ринку Саудівської Аравії.

Група 5 (Шкіра, хутро, вироби з них) показує досить низькі обсяги експорту, і її частка в загальному обсязі торгівлі є мінімальною. Вироби з шкіри та хутра не є основними товарами експорту до Саудівської Аравії, що видно з її обсягів.

Група 6 (Деревина та целюлозно-паперові вироби), обсяги експорту коливаються, але вони не є значними. Показники зросли до 122406 дол. США у 2023 р., що свідчить про зростання попиту на дерев'яну продукцію та паперові вироби в останні роки.

Група 7 (Текстиль, вироби з нього, взуття) є важливим напрямом експорту, але темпи зростання залишаються помірними. Загальний обсяг експорту зріс до 599662 дол. США у 2023 р., що свідчить про стабільний попит на індійський текстиль.

Група 8 (Вироби з каменю, скла, кераміка), обсяги експорту також є невеликими, але зберігають стабільну динаміку з невеликими коливаннями. Це вказує на постійний попит на цю категорію продукції.

Група 9 (Метали та вироби з них) демонструє стійке зростання, досягнувши максимуму в 2023 р. – 1,76 млрд. дол. США, що вказує на високу потребу Саудівської Аравії в металічній продукції та виробках з металу.

Група 10 (Машини, обладнання, транспорт) є найбільшою товарною групою за обсягом експорту, яка досягла піку в 2023 р. на рівні понад 3,12 млрд дол. США. Саудівська Аравія значною мірою покладається на Індію в постачанні технічного обладнання та транспортних засобів.

Група 11 (Інші товари) та її обсяги експорту також поступово зростають, досягаючи 162799 дол. США у 2023 р. Ця категорія включає різні товари, які не належать до основних груп, але доповнюють загальний обсяг експорту.

Експорт Індії до Саудівської Аравії має стійку динаміку зростання за кількома товарними групами, зокрема у виробі машинобудування, металів і агропромислових товарів, які відіграють важливу роль у торговельних відносинах між двома країнами.

Аналогічно проаналізуємо експорту потоки Саудівської Аравії до Індії.

Вивчення структури та динаміки експорту з Саудівської Аравії дозволяє глибше зрозуміти економічну залежність, потенційні ризики та можливості для диверсифікації двосторонніх відносин.

На рис. 2.11 наведено динаміку експорту з Саудівської Аравії до Індії.

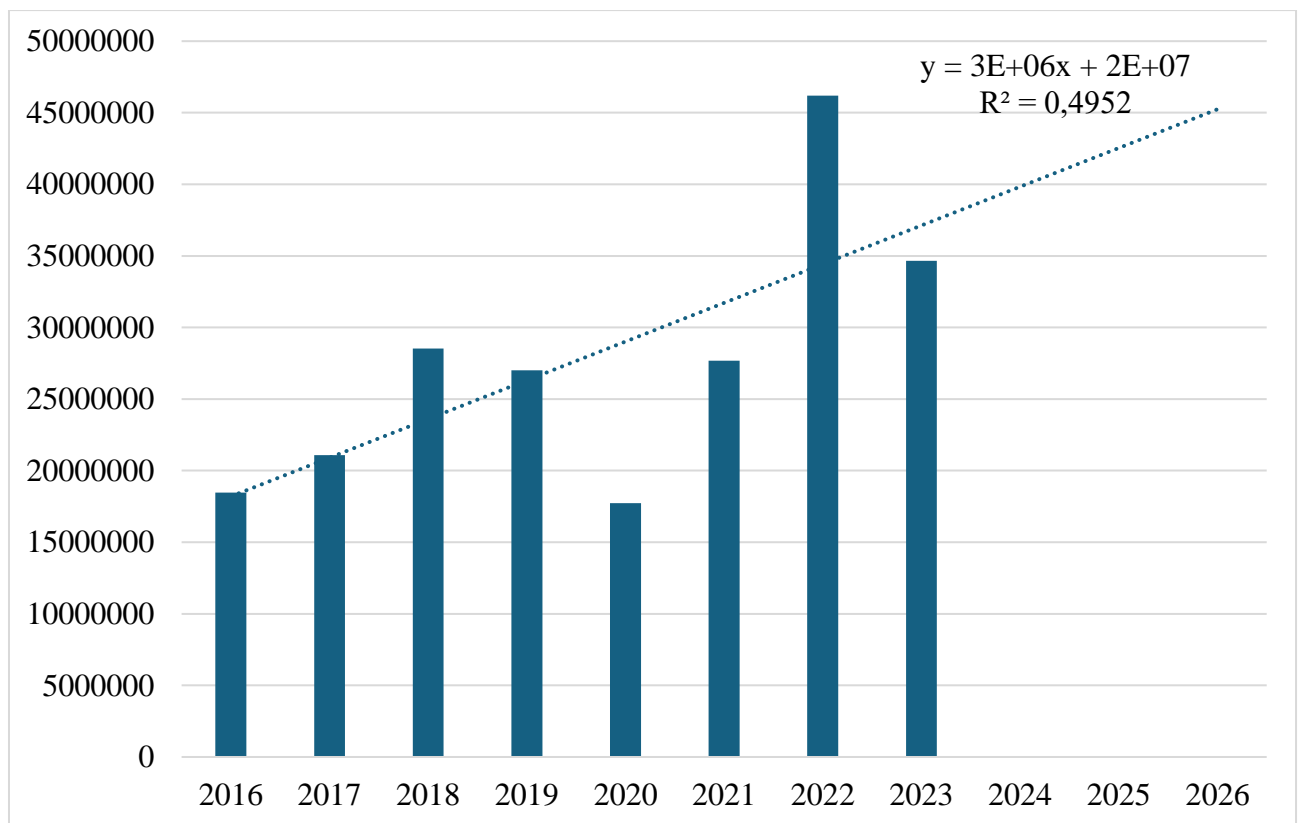

Рис. 2.11. Динаміка експортних потоків з Саудівської Аравії до Індії, дол. США [47]

Як видно з рис. 2.11 спостерігається загальне зростання обсягів експорту, хоча між окремими роками трапляються значні коливання. Зокрема, найбільший

стрибок експорту відбувся у 2022 р., після якого експорт дещо знизився у 2023 р., але все ж залишився на високому рівні. Лінія тренду, побудована на основі лінійного рівняння, свідчить про поступове зростання експортних потоків з Саудівської Аравії до Індії, причому коефіцієнт детермінації $R^2=0,4952$ вказує на середню кореляцію. Таке зростання експортних потоків може бути зумовлене збільшенням попиту Індії на енергоносії, особливо зважаючи на високу залежність Індії від імпортової нафти та газу, які є основними експортними товарами Саудівської Аравії. У 2022 р. спостерігався пік експортних поставок, пов'язаний з відновленням економіки після пандемії COVID-19 та підвищенням світових цін на нафту. Стабільний рівень експорту в 2023 р. вказує на збереження попиту на саудівську продукцію та стабільність торговельних відносин між країнами.

Загальна тенденція до зростання експорту вказує на розширення економічної співпраці між Саудівською Аравією та Індією, де Саудівська Аравія виступає стратегічним партнером, забезпечуючи потреби Індії в енергоресурсах.

Аналіз частки Індії в загальному експорті Саудівської Аравії та частки Саудівської Аравії в загальному імпорті Індії, рис. 2.12 дозволяє оцінити ступінь залежності економік від двосторонніх торговельних відносин. Такі дані допомагають визначити, наскільки значущим є внесок Індії в експорт Саудівської Аравії, а також наскільки важливою є Саудівська Аравія для імпортних потреб Індії. Це також сприяє розумінню економічної взаємодії між країнами та їхнього потенціалу для подальшого розширення співпраці у ключових секторах, таких як енергетика, технології та промисловість.

Аналізуючи рис. 2.12, можна побачити, що частка Індії у загальному експорті Саудівської Аравії є стабільною та демонструє тенденцію до зростання. З 2016 по 2023 рр. частка Індії у структурі експорту Саудівської Аравії коливається близько 10%, з незначним підвищенням, яке показує рівняння тренду $y=0,1898x+9,4072$ з коефіцієнтом детермінації $R^2=0,4232$. Це свідчить про те, що Індія є одним із стабільних і важливих ринків для саудівського експорту, і їхні торговельні відносини поступово зміцнюються.

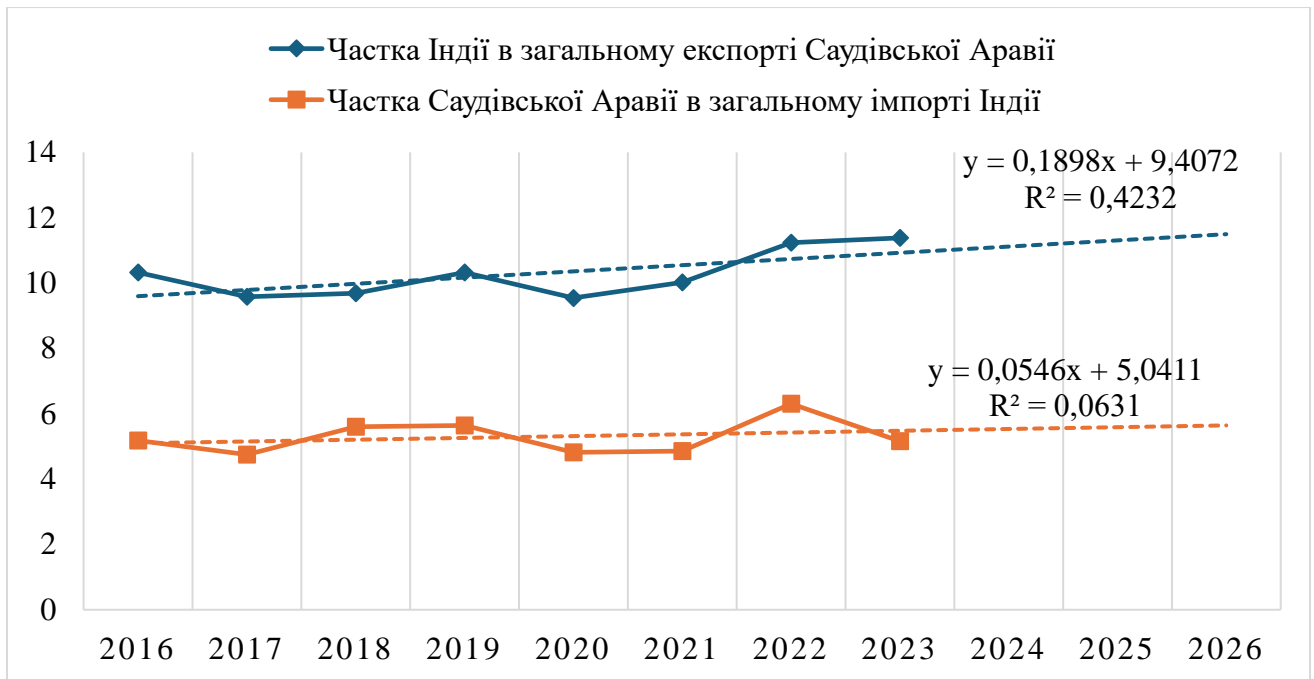

Рис. 2.12. Динаміка частки Індії в загальному експорті Саудівської Аравії та частки Саудівської Аравії в загальному імпорті Індії, % [47]

З іншого боку, частка Саудівської Аравії у загальному імпорті Індії також залишається стабільною, проте вона є менш значною, порівняно з часткою Індії в експорті Саудівської Аравії. Цей показник коливається близько 5%, з легким збільшенням, що відображено трендом $y = 0,0546x + 5,0411$ і невеликим значенням $R^2=0,0631$, що свідчить про слабку кореляцію. Це вказує на те, що для Індії Саудівська Аравія є важливим постачальником, але не критичною країною в структурі її імпорту, ймовірно, через наявність інших джерел постачання.

Загалом, стабільність та позитивні тенденції у значеннях часток свідчать про поступове розширення двосторонніх торговельних відносин. Саудівська Аравія стабільно збільшує свою присутність на індійському ринку, тоді як Індія для Саудівської Аравії стає одним із важливих ринків збуту, що відповідає стратегічним інтересам обох країн у посиленні економічного співробітництва.

Аналіз товарної структури експорту Саудівської Аравії до Індії на основі середніх арифметичних даних за 2016-2023 рр. виявляє кілька ключових товарних груп, які мають домінуючу частку в загальному експорті, рис. 2.13.

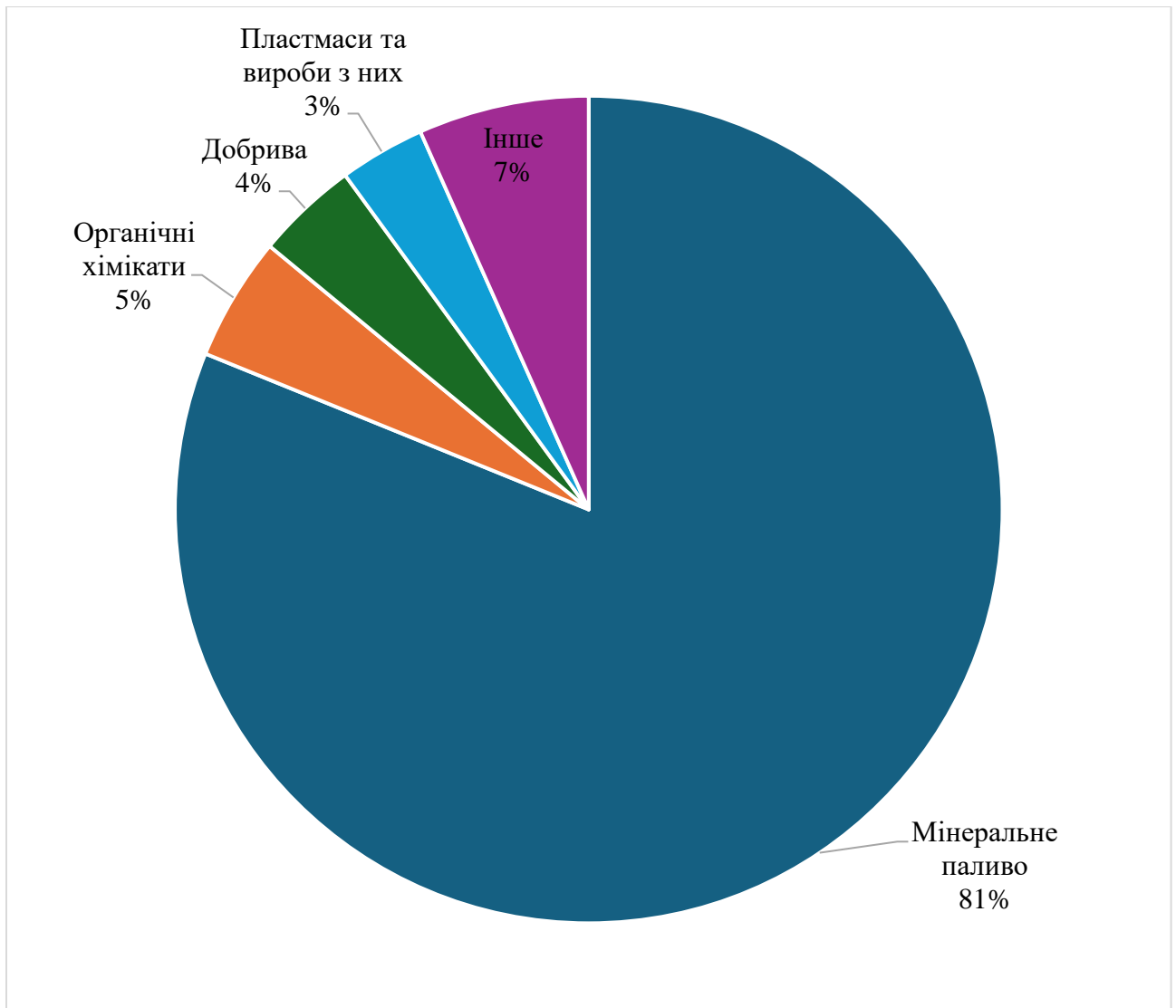

Рис. 2.13. Товари, що складають основу експортних потоків з Саудівської Аравії до Індії, % [47]

Нафта і нафтопродукти займають лівову частку в обсязі експорту, становлячи 81,1% від загального обсягу. Це підтверджує роль Саудівської Аравії як одного з головних постачальників енергетичних ресурсів для Індії, що є стратегічно важливим для задоволення зростаючих енергетичних потреб цієї країни. Другу позицію за обсягом займають органічні хімікати, частка яких складає 4,8%. Цей сегмент, хоча і значно менший за обсягом порівняно з мінеральним паливом, все ж відіграє важливу роль в індустріальному і хімічному секторах Індії, забезпечуючи сировину для виробництва продукції з високою доданою вартістю. Добрива, з часткою 4%, займають третє місце. Їх важливість зумовлена залежністю індійського сільськогосподарського сектору від імпорту

добрив, що сприяє забезпеченню продовольчої безпеки країни. Така співпраця сприяє стабілізації цін на продовольство і підвищенню врожайності сільськогосподарських культур в Індії. Четверте місце належить пластмасам і виробам з них, що складають 3,3% від загального експорту Саудівської Аравії до Індії. Цей товарний сегмент охоплює широкий спектр продукції, яка використовується в різних галузях промисловості Індії, включаючи упаковку, будівництво, електроніку та автомобілебудування.

Інші товари становлять 6,7% експорту, що вказує на диверсифікацію постачання товарів з Саудівської Аравії до Індії, однак їхня частка значно менша порівняно з основними товарними групами. Загалом, домінування мінерального палива в структурі експорту підкреслює залежність Саудівської Аравії від експорту енергетичних ресурсів, тоді як Індія, як країна-імпортер, отримує стратегічно важливі товари для свого економічного розвитку.

Аналіз динаміки експорту Саудівської Аравії до Індії по товарних групах наведено на рис. 2.14.

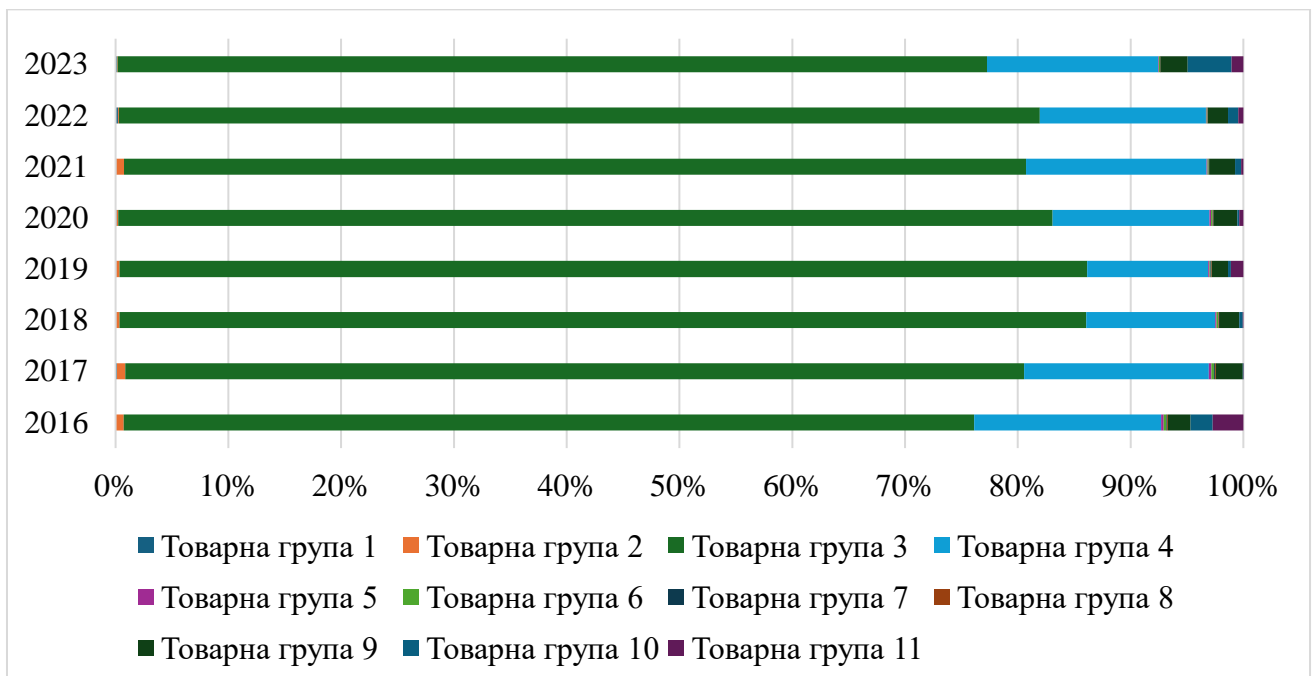

Рис. 2.14. Динаміка експорту Саудівської Аравії до Індії по товарних групах [47]

Як видно з рис. 2.14, товарна група 3 (Мінеральне паливо) є беззаперечним лідером за обсягами експорту, що підтверджує залежність індійської економіки

від енергоресурсів Саудівської Аравії. Протягом аналізованого періоду ця група демонструвала значне зростання, досягнувши піку в 2022 р.(37,720942 млрд дол. США), хоча в 2023 р. показник знизився до 26,707538 млрд. дол. США.

Товарна група 4 (Органічні хімікати) займає другу позицію за обсягами експорту. Її динаміка також є позитивною, з помітним зростанням після 2020 р., що досягло свого максимуму в 2022 році – 6,798929 млрд. дол. США.

Товарна група 10 (Пластмаси та вироби з них) демонструє нестабільні, але значні обсяги експорту, зокрема у 2023 р., коли експорт досяг 1,355230 млрд. дол. США, що свідчить про зростання попиту на цю категорію товарів в Індії.

Товарні групи 6 та 9 (Добрива та інші промислові вироби) також стабільно присутні в експорті Саудівської Аравії до Індії, що відображає потребу Індії в імпорті сировинних матеріалів для сільського господарства та промисловості.

Інші товарні групи, такі як групи 1, 2, 7, 8, і 11, мають менші обсяги експорту, однак їхні показники зростають у деякі роки, що вказує на залежність попиту від ринкової ситуації або специфічних економічних потреб Індії.

Отже, структура експорту Саудівської Аравії до Індії має значний акцент на енергетичних і сировинних ресурсах, що відповідає потребам індійської економіки в енергоносіях та матеріалах для розвитку промисловості й сільського господарства.

Також, дослідження показника торговельного балансу або сальдо є важливим аспектом аналізу двосторонньої торгівлі між країнами, оскільки цей показник відображає економічну рівновагу та стабільність торговельних відносин. Торговельне сальдо показує різницю між експортом і імпортом, що дозволяє визначити, чи є країна нетто-експортером чи нетто-імпортером у відносинах з конкретним партнером. Від'ємне сальдо може вказувати на залежність країни від імпорту певних товарів, тоді як позитивне сальдо може свідчити про конкурентні переваги у виробництві та експорті. Аналіз торговельного балансу між країнами, такими як Саудівська Аравія та Індія, дозволяє не лише оцінити економічну вигоду, яку отримує кожна сторона, але й виявити потенційні зони для розвитку співпраці, зменшення торговельного

дефіциту або посилення стратегічних партнерських відносин у ключових секторах економіки.

На рис. 2.15. наведено динаміку торговельного сальдо між країнами з боку кожної з країн, Саудівської Аравії та Індії.

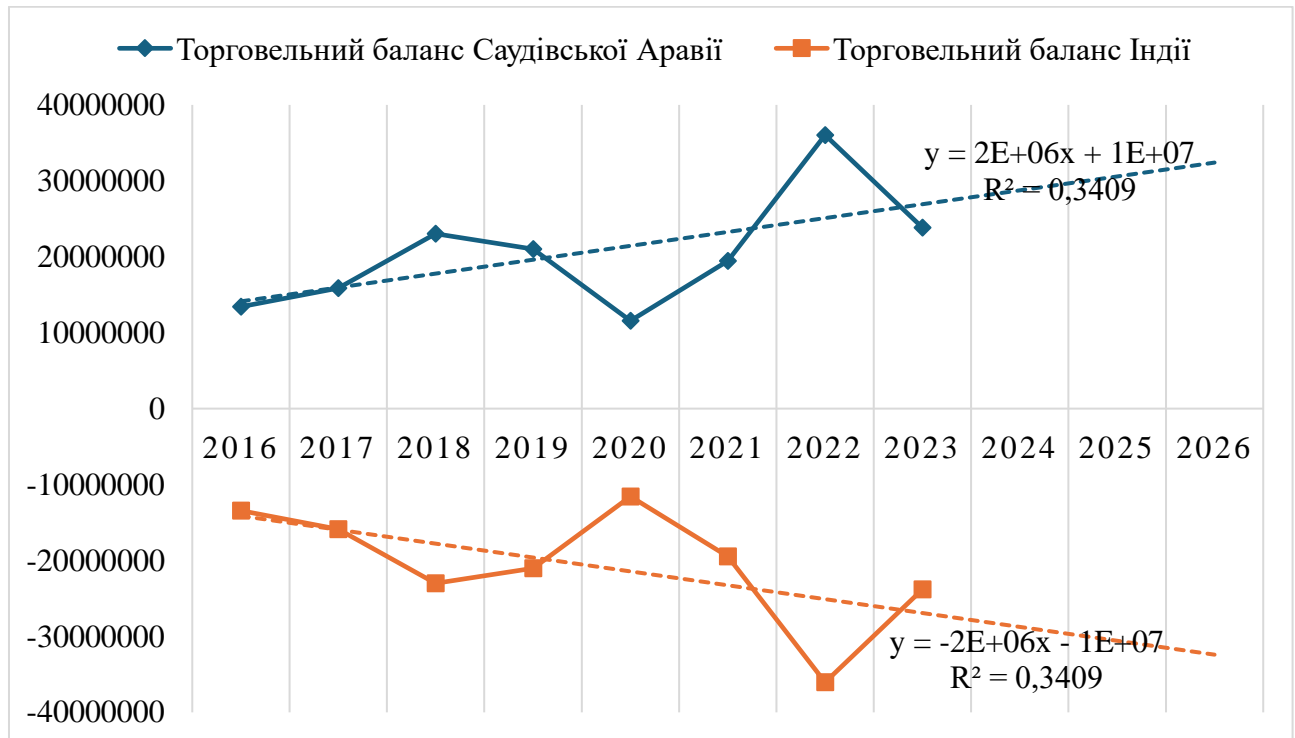

Рис. 2.15. Динаміка торговельного балансу Саудівської Аравії та Індії у двосторонній торгівлі [47]

На рис. 2.15 помітно, що торговельний баланс Саудівської Аравії з Індією переважно позитивний, що свідчить про значний обсяг експорту до Індії. Зниження торговельного балансу Саудівської Аравії у деякі роки зумовлено коливанням цін на нафту, яка є основним експортним товаром Саудівської Аравії, а також нестабільністю світової економіки. Водночас торговельне сальдо Індії зі Саудівською Аравією загалом є негативним, що свідчить про перевагу імпорту над експортом. Індія отримує значну кількість нафти з Саудівської Аравії, однак експорт її продукції, зокрема в промисловому та технологічному секторах, продовжує зростати.

Дослідження показника коефіцієнта покриття експортом імпорту є важливим інструментом для оцінки торговельної стійкості країни. Цей коефіцієнт демонструє, наскільки експорт країни здатний покривати її імпорт, і,

таким чином, вказує на можливість підтримання торговельного балансу без надмірного зовнішнього боргу або значного дефіциту. Високий коефіцієнт покриття експортом імпорту свідчить про позитивне сальдо зовнішньої торгівлі та економічну стійкість країни, що дозволяє їй знижувати залежність від іноземних фінансових ресурсів. З іншого боку, низький коефіцієнт може сигналізувати про потенційну фінансову нестабільність, оскільки країна повинна буде шукати додаткові джерела фінансування для покриття імпортованих витрат.

На рис. 2.16 наведено коефіцієнти покриття експортом імпорту Саудівської Аравії та Індії у двосторонніх торговельних відносинах.

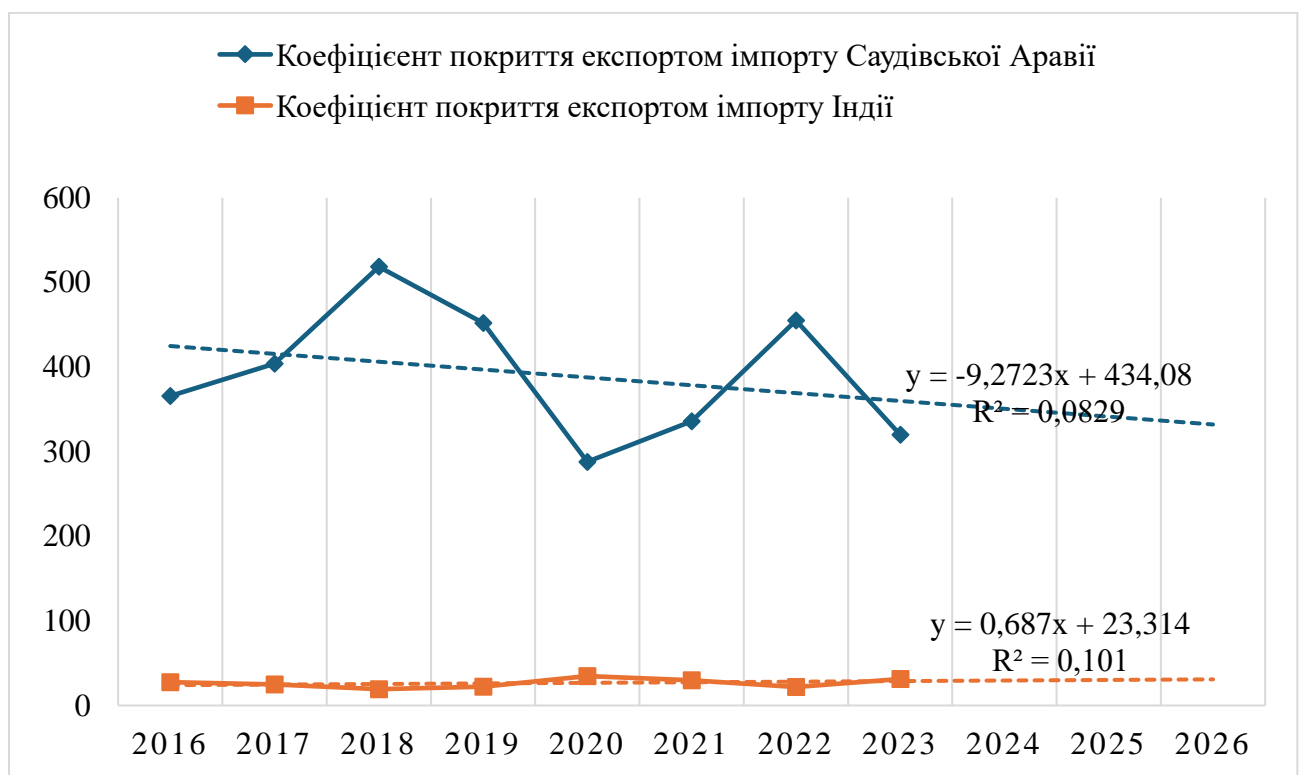

Рис. 2.16. Динаміка коефіцієнтів покриття експортом імпорту Саудівської Аравії та Індії у двосторонній торгівлі [47]

На рис. 2.16 відображено коефіцієнти покриття експортом імпорту між Саудівською Аравією та Індією за період з 2016-2023 рр. Цей показник демонструє здатність кожної з країн покривати імпорт своїм експортом у межах двосторонніх відносин, що є важливим індикатором балансу зовнішньої торгівлі.

Згідно з даними, коефіцієнт покриття експорту Саудівської Аравії є значно вищим, що вказує на позитивний торговельний баланс Саудівської Аравії з

Індією. З 2016 до 2023 рр. цей показник демонструє поступову тенденцію до зниження, з піковим значенням у 2018 р., коли коефіцієнт перевищував 500%. Це свідчить про те, що Саудівська Аравія у цей період мала сильні позиції в експорті енергетичних ресурсів, особливо мінерального палива, що є основним експортним товаром до Індії.

Коефіцієнт покриття експорту Індії, навпаки, має набагато нижчі показники, залишаючись на рівні близько 20-30% протягом усього періоду. Це відображає негативний торговельний баланс Індії в торгівлі з Саудівською Аравією, де основний імпорт Індії зосереджений на енергетичних ресурсах, що спричиняє високі витрати порівняно з експортом. Невелике зростання коефіцієнта в останні роки може вказувати на деяке покращення ситуації, однак показник залишається значно нижчим за рівень Саудівської Аравії.

Таким чином, динаміка коефіцієнтів покриття експортом імпорту демонструє, що Саудівська Аравія має стабільні торговельні переваги в двосторонніх відносинах, тоді як Індія має залежність від імпорту нафти і газу.

Також, нами було визначено, які товари за результатами розрахунку торговельного балансу переважали в експорті Індії та відповідно імпорті Саудівської Аравії, рис. 2.17, а які, переважали в імпорті Індії та, відповідно, експорті Саудівської Аравії, рис. 2.18.

На рис. 2.17 представлено товари, експорт яких з Індії до Саудівської Аравії протягом 2016-2023 рр. забезпечував позитивний торговельний баланс. З наведеної інформації видно, що основними товарними позиціями з високим позитивним балансом є зернові культури, транспортні засоби, а також ядерні реактори, котли, машини й механічні пристрої.

Зернові культури мають найбільший показник, що становить 968125 тис. дол. США, і займають перше місце серед товарів, що мають найбільший експортний потенціал. Це свідчить про високий попит на індійські зернові в Саудівській Аравії, що, ймовірно, пов'язано зі зростаючими потребами в продовольстві.

Рис. 2.17. Товари, що протягом 2016-2023 рр. мали позитивний торговельний баланс в експорті Індії [47]

Транспортні засоби (окрім залізничного чи трамвайного рухомого складу) також мають значну частку, з експортом на рівні 657449 тис. дол. США. Це свідчить про розвиток виробництва та експортного потенціалу Індії у транспортному секторі. Реактори, котли, машини й механічні пристрої показують високий позитивний баланс у 390846 тис. дол. США, що підкреслює індустріальне значення цього товарного сегмента. Ймовірно, цей попит пов'язаний з розвитком інфраструктури та промисловості в Саудівській Аравії.

Інші товари, такі як вироби з чавуну або сталі, електричне обладнання та його частини, одяг та аксесуари з трикотажу, також демонструють стабільний експорт з позитивним балансом. Це вказує на диверсифікацію експортного портфеля Індії, що включає не лише сировинні товари, а й промислову продукцію та споживчі товари.

На рис. 2.18 показано товари, експорт яких з Саудівської Аравії до Індії забезпечував позитивний торговельний баланс протягом 2016-2023 рр. Основні позиції серед експортних товарів Саудівської Аравії з високим позитивним торговельним балансом включають мінеральне паливо, добрива, пластмаси та вироби з них, а також органічні й неорганічні хімікати.

Рис. 2.18. Товари, що протягом 2016-2023 рр. мали позитивний торговельний баланс в експорті Саудівської Аравії [47]

Мінеральне паливо є абсолютним лідером за обсягом торговельного балансу, становлячи -21476685 тис. дол. США, що підтверджує значну залежність Саудівської Аравії від експорту нафти та нафтопродуктів. Ця категорія товарів є основною статтею доходів Саудівської Аравії та відіграє ключову роль у її економічній структурі. Добрива також мають суттєвий позитивний торговельний баланс на рівні -1104650 тис. дол. США, що свідчить про високий попит на цю продукцію в Індії та конкурентоспроможність Саудівської Аравії у даному секторі. Пластмаси та вироби з них та органічні хімікати займають наступні позиції з балансом -809148 і -646211 тис. дол. США відповідно. Ці категорії також є значущими в експорті Саудівської Аравії і

вказують на розвиток хімічної промисловості країни. Інші товари, такі як неорганічні хімікати, літаки, космічні апарати та їхні частини, алюміній та вироби з нього, натуральні або культивовані перли, та різні хімічні продукти, хоча й мають менший обсяг торговельного балансу, усе ж таки вносять свій внесок у позитивне сальдо торгівлі Саудівської Аравії з Індією.

Аналіз підкреслює важливість хімічного і нафтохімічного секторів Саудівської Аравії у забезпеченні стабільного позитивного торговельного балансу у двосторонніх відносинах з Індією.

Проведений аналіз торговельних відносин між Саудівською Аравією та Індією показав основні тенденції, структуру експорту та імпорту, а також визначив товари, які мають найбільше значення в їхньому двосторонньому товарообігу. Однак, окрім торгівлі, важливим аспектом є інші види економічного співробітництва, такі як інвестиції, технологічний обмін, співпраця в енергетичному секторі та розвиток спільних інфраструктурних проєктів. Подальший огляд цих напрямків дозволить більш комплексно оцінити економічні відносини між Саудівською Аравією та Індією, виявити перспективні сфери для розвитку партнерства та зміцнити стратегічні зв'язки між країнами.

2.3. Особливості інвестиційного та інших видів співробітництва між Королівством Саудівська Аравія та Республікою Індія

Крім двосторонньої торгівлі між Саудівською Аравією та Індією між країнами спостерігаються різноманітні види співпраці.

Індія та Саудівська Аравія активно розвивають двосторонні інвестиційні відносини, зокрема в енергетичному секторі. У 2019 р. Saudi Aramco підписала угоду з індійською компанією Reliance Industries про придбання 20% нафтохімічного бізнесу Reliance за 15 млрд. дол. США. Однак у 2021 р. сторони вирішили переглянути умови угоди, враховуючи зміни в стратегічних пріоритетах [48].

Двосторонні інвестиції між Саудівською Аравією та Індією демонструють зростаючу динаміку в останні роки. Аналіз достатньої кількості джерел [49-58] дав змогу приблизно сформуванати обсяг інвестування Саудівської Аравії в Індію, рис. 2. 19.

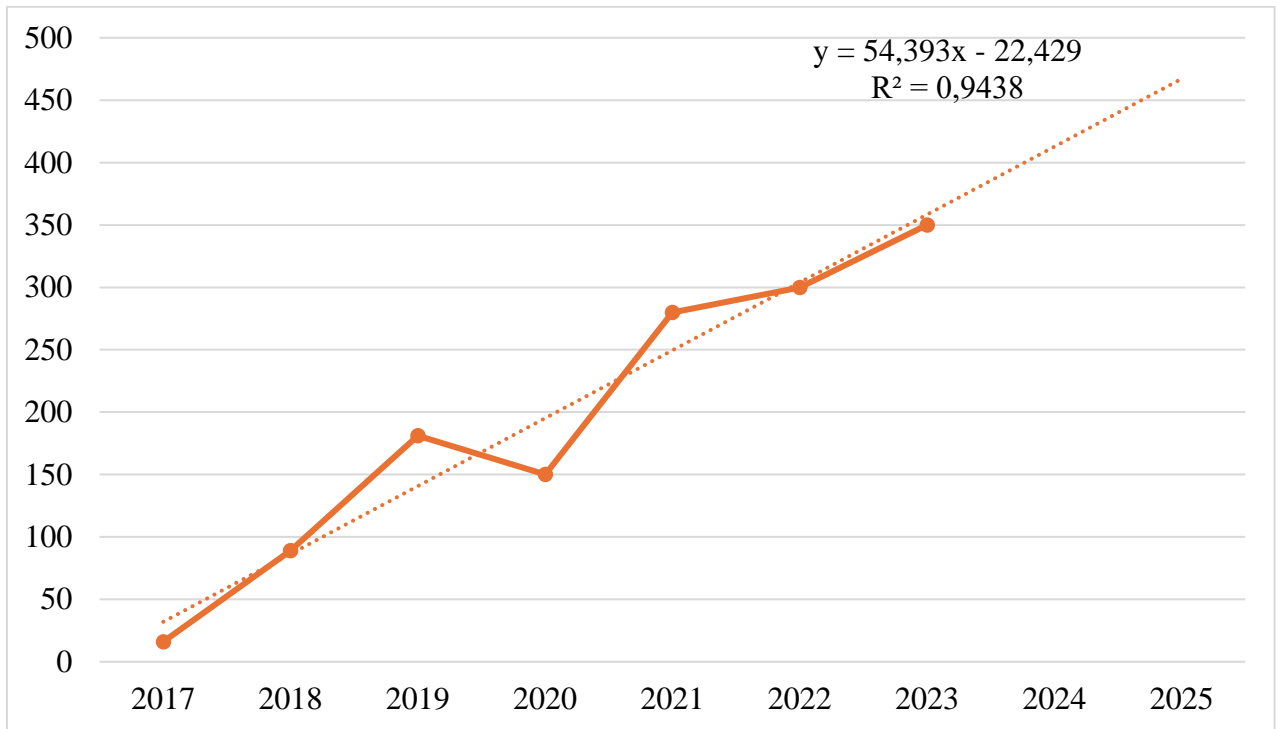

Рис. 2.19. Динаміка інвестування Саудівської Аравії в економіку Індії, млн. дол. США [систематизовано за 49-56]

Саудівська Аравія значно збільшила інвестиції в Індію за останні роки, що демонструє зростання інтересу до індійського ринку та потенціалу для співпраці. Починаючи з 16 млн. дол. США у 2017 р., інвестиції поступово зросли до 89 млн. дол США у 2018 р., а в 2019 р. досягли 181 млн. дол. США. Попри виклики, пов'язані з пандемією COVID-19, у 2020 р. Саудівська Аравія зберегла стабільний рівень інвестицій у 150 млн. дол. США. Наступні роки продемонстрували подальше зростання, зокрема 280 млн.дол. США у 2021 р. та 300 млн дол. США у 2022 р., з акцентом на відновлювану енергетику та інфраструктуру. За попередніми даними, у 2023 р. інвестиції перевищили 350 млн дол. США, спрямовуючись на технологічні стартапи та сферу охорони здоров'я.

Саудівська Аравія демонструє активне збільшення інвестицій в економіку Індії, з початкових 16 млн дол. США у 2017 р. до 350 млн дол США у 2023 р.. Така тенденція свідчить про зростаючий інтерес Саудівської Аравії до індійського ринку, особливо в таких секторах, як енергетика, технології та інфраструктура, де спостерігається стабільний інвестиційний потік навіть в умовах пандемії.

На рис. 2.20 наведено дані щодо динаміки інвестування Індії в економіку Саудівської Аравії.

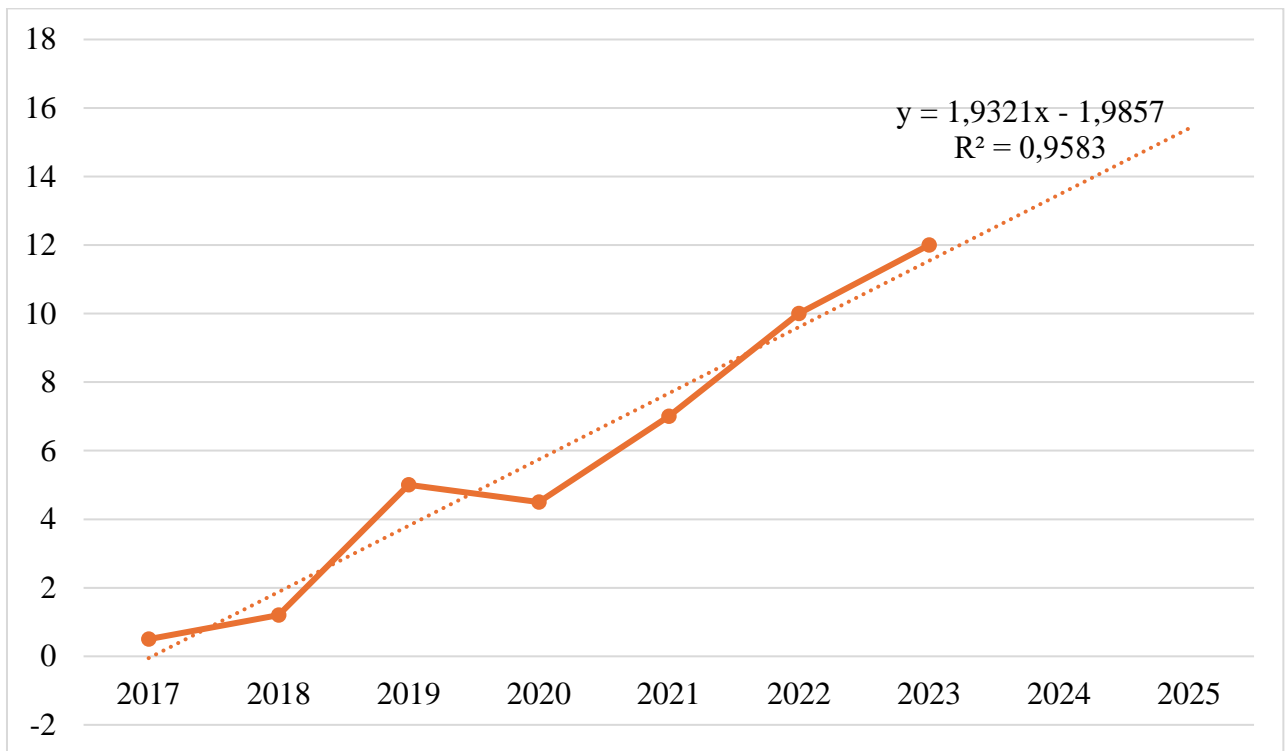

Рис. 2.20. Динаміка інвестування Індії в економіку Саудівської Аравії, млн. дол. США [систематизовано за 49-56]

Інвестиції Індії в Саудівську Аравію також мали тенденцію до зростання, хоча й у меншому обсязі. Починаючи з незначних 500 тисяч дол. США у 2017 р., індійські інвестиції досягли 1,2 млн. дол. США у 2018 р., зосереджуючись на ІТ та консалтингових послугах. У 2019 р. обсяг інвестицій зріс до 5 млн. дол. США, з розширенням у будівництві та інфраструктурі, хоча у 2020 р. інвестиції зменшилися до 4,5 млн. дол. США через економічні виклики. У 2021 р. вони зросли до 7 млн. дол. США, спрямовуючись на фармацевтичний та аграрний

сектори, а у 2022 р. – до 10 млн. дол. США на технологічні та освітні проекти. За попередніми даними, у 2023 р. інвестиції Індії в Саудівську Аравію перевищили 12 млн. дол. США, з акцентом на відновлювану енергетику та стартапи.

Хоча темпи зростання інвестицій Індії є повільнішими, стабільне збільшення обсягів вкладень свідчить про інтерес до розвитку стратегічного партнерства з Саудівською Аравією в рамках диверсифікації економічних зв'язків.

Також, варто відмітити, що обсяги інвестицій Саудівської Аравії в Індію значно перевищують інвестиції Індії в Саудівську Аравію. Наприклад, у 2023 р. інвестиції Саудівської Аравії в Індію становили 350 млн. дол. США, тоді як індійські інвестиції в Саудівську Аравію досягли лише 12 млн дол. США, тобто різниця обсягів складає приблизно в 29 разів у 2023 р.

Інвестиційне співробітництво між Індією та Саудівською Аравією активно розвивається, охоплюючи кілька ключових галузей: енергетику, інфраструктуру, ІТ-технології, соціальне підприємництво та фармацевтику [59-60], рис. 2.21.

Основні інвестиційні проєкти Саудівської Аравії в Індії	Основні інвестиційні проєкти Індії в Саудівській Аравії
<ul style="list-style-type: none"> • Нафтохімія • Відновлювальна енергетика • Сільське господарство та продовольча безпека • Фінансові послуги • Нерухомість та забудова 	<ul style="list-style-type: none"> • Технології та ІТ • Інфраструктура • Охорона здоров'я • Навчання та освіта • Роздрібна торгівля

Рис. 2.20. Основні інвестиційні проєкти Саудівської Аравії та Індії

[систематизовано автором за 59-60]

Інвестиції Саудівської Аравії в Індію охоплюють кілька ключових секторів, зокрема енергетику, відновлювану енергетику, сільське господарство, фінансові

послуги та нерухомість. У 2019 р. ACWA Power активно інвестує у проекти відновлюваної енергетики в Індії, включаючи сонячні та вітрові електростанції. Saudi Agricultural and Livestock Investment Company (SALIC) підтримує індійські агропроекти для зміцнення продовольчої безпеки Саудівської Аравії. Saudi Investment Bank вкладає кошти у фінансовий сектор Індії, особливо у фінтех-стартапи та цифрові платіжні системи. Також Kingdom Holding Company інвестує в комерційну нерухомість, зокрема в офісні будівлі та готелі в Мумбаї та Нью-Делі [59-61].

Індійські інвестиції в Саудівську Аравію охоплюють такі сектори, як технології, інфраструктура, охорона здоров'я, освіта та роздрібна торгівля. HCL Technologies відкрила в Ер-Ріяді глобальний центр розвитку для надання цифрових послуг, а Infosys співпрацює з місцевими підприємствами в сфері ІТ-консалтингу. У секторі інфраструктури Shapoorji Pallonji Group займається будівництвом житлових і комерційних об'єктів. Sun Pharma постачає фармацевтичну продукцію на саудівський ринок, а NIIT забезпечує навчання з ІТ та бізнес-навичок для місцевих студентів і професіоналів. У роздрібній торгівлі Lulu Group International керує мережею гіпермаркетів, тоді як Landmark Group управляє кількома популярними брендами в Саудівській Аравії [59-61].

Міграційні потоки між Індією та Саудівською Аравією є значними, особливо з боку Індії. Саудівська Аравія є одним із найбільших роботодавців для індійських трудових мігрантів. Станом на 2017 р., у Саудівській Аравії проживало приблизно 2,6 млн індійців, що становило найбільшу іноземну громаду в країні. Ці мігранти переважно зайняті в будівництві, обслуговуванні та інших секторах економіки. Зворотний міграційний потік з Саудівської Аравії до Індії є незначним [62].

Між країнами також існують сталі туристичні потоки [63]. У першій половині 2024 р. Саудівська Аравія стала лідером зростання подорожей до Індії серед країн Ради співробітництва Перської затоки (GCC). Згідно з даними Wego [63], кількість пошуків міжнародних рейсів до Індії зросла на 40,71% порівняно з 2023 р., перевищивши допандемічний рівень 2019 р. Саудівські мандрівники

становили 42% усіх пошуків міжнародних рейсів до Індії, що свідчить про високий попит з боку саудівських туристів. Популярними маршрутами були рейси з Ер-Ріяда до Нью-Делі та Лакхнау, особливо під час святкування Ід аль-Фітр і Курбан-Байрам, коли спостерігалось значне зростання кількості пошуків авіаквитків.

В свою чергу, Саудівська Аравія є популярним напрямком для індійських мандрівників, особливо для мусульманських паломників, які відвідують Мекку та Медину. У 2019 р. понад 200000 індійських паломників здійснили хадж, що робить Індію однією з країн з найбільшою кількістю паломників до Саудівської Аравії. Крім релігійного туризму, індійські громадяни також відвідують Саудівську Аравію з діловими та особистими цілями, сприяючи зміцненню культурних та економічних зв'язків між країнами [63].

Науково-технічне співробітництво між країнами також активно розвивається, охоплюючи різні галузі науки, технологій та інновацій [64-66].

Підписаний у 2010 р. меморандум про взаєморозуміння між Індійською організацією космічних досліджень (ISRO) та Саудівською Аравією був розширений у 2023 р. для спільної роботи над супутниковими технологіями. У вересні 2023 р. країни уклали вісім угод у галузі цифрової економіки, що сприятиме розвитку цифрових інновацій. Компанія ACWA Power з Саудівської Аравії інвестує в індійські проєкти відновлюваної енергетики, зокрема в зелений водень, для зменшення викидів вуглецю. Академічні обміни між університетами обох країн, а також стипендії для індійських студентів у саудівських університетах підкреслюють прагнення до поглиблення науково-технічної співпраці, що сприяє інноваціям та економічному розвитку обох держав.

Ці ініціативи підкреслюють прагнення Індії та Саудівської Аравії до поглиблення науково-технічного співробітництва, що сприяє економічному розвитку та інноваціям в обох країнах.

Підсумовуючи аналіз торговельно-економічного співробітництва Саудівської Аравії та Індії розроблено PESTEL-аналіз, який є важливим інструментом для глибокого розуміння торговельно-економічного

співробітництва між Саудівською Аравією та Індією. Він дозволяє комплексно оцінити ключові чинники, які впливають на розвиток двосторонніх відносин. Для досліджуваних країн, які є ключовими гравцями у своїх регіонах, PESTEL-аналіз є основою для оптимізації політики, покращення інвестиційного клімату та розвитку взаємовигідних проєктів у різних галузях економіки, табл. 2.4.

Таблиця 2.4

PESTEL-аналіз торговельно-економічного співробітництва Саудівської Аравії та Індії

Політичні фактори (P)	Економічні фактори (E)
Стабільні політичні відносини	Активні торговельні та інвестиційні відносини
Соціальні фактори (S)	Технологічні фактори (T)
Активний міграційний, туристичний, науковий обмін	Інвестиційні проєкти з цифрової трансформації інфраструктури країн
Екологічні фактори (E)	Юридичні фактори (L)
Інвестування у відновлювальну енергетику	Спільні угоди та меморандуми

Розроблено автором

Отже, PESTEL-аналіз торговельно-економічного співробітництва між Саудівською Аравією та Індією показує стабільні політичні відносини, які забезпечують основу для довгострокового партнерства. Підписання меморандумів у різних галузях, в тому числі, космічна сфера, та візити високопосадовців, наприклад, генерального директора Саудівської космічної комісії до Індії у 2023 р., свідчать про серйозність намірів обох країн щодо розвитку стратегічного співробітництва. Політична підтримка створює умови для зміцнення економічних зв'язків і розвитку взаємовигідних проєктів.

З економічної точки зору, Саудівська Аравія активно інвестує в енергетичний сектор Індії, включаючи традиційні та відновлювані джерела енергії. Індійські інвестиції в Саудівську Аравію зосереджені на секторах ІТ, охорони здоров'я та роздрібною торгівлі, що демонструє інтерес обох країн до взаємного економічного розвитку.

Соціальні та технологічні фактори також мають велике значення. Саудівська Аравія надає стипендії індійським студентам, сприяючи культурному обміну та підготовці фахівців у таких галузях, як медицина та інженерія. У технологічній сфері, співпраця у сфері цифрової економіки та інновацій допомагає модернізувати інфраструктуру обох країн. Зокрема, індійські компанії, такі як HCL та Infosys, активно інвестують у Саудівську Аравію, забезпечуючи технологічну підтримку. Екологічні ініціативи включають розвиток проєктів зеленої енергетики та виробництво зеленого водню, що сприяє досягненню екологічних цілей. Наявність сприятливих юридичних рамок і спільних угод забезпечує правову стабільність, що сприяє залученню нових інвесторів і створює довгострокову перспективу для розвитку партнерства.

Отже, PESTEL-аналіз показує, що співпраця між Саудівською Аравією та Індією охоплює широкий спектр галузей та напрямів.

Висновки до другого розділу

1. Досліджено передумови торговельно-економічного співробітництва Саудівської Аравії та Індії. Порівняння ключових макроекономічних показників показує, що Саудівська Аравія має вищий рівень ВВП на душу населення, індекс людського розвитку та нижчий рівень інфляції, що свідчить про вищий рівень добробуту її громадян і стабільніший економічний клімат. Індекс людського розвитку Саудівської Аравії є високим завдяки більшому доступу до ресурсів і інфраструктури, а рівень інфляції контролюється завдяки нафтогазовому сектору. Індія, з іншого боку, має більш динамічний сектор послуг, який сприяє економічному зростанню, проте її рівень ВВП на душу населення залишається значно нижчим, а інфляція та рівень безробіття мають більшу нестабільність. Незважаючи на це, Індія демонструє стійкий прогрес у Глобальному індексі інновацій, що свідчить про зростаючий інноваційний потенціал країни та спроби диверсифікувати економіку. Саудівська Аравія, завдяки ініціативі Vision 2030, спрямована на зменшення залежності від нафти, що також стимулює інвестиції в

Індію. Це створює основу для стабільного та взаємовигідного партнерства, яке охоплює енергетику, оборонну промисловість, інвестиції в інфраструктуру та культурний обмін. Обидві країни мають свої економічні сильні сторони: Саудівська Аравія як надійний партнер у сфері енергетики та стабільності, а Індія – як ринок з високим інноваційним потенціалом і розвиненим сектором послуг.

2. Зроблено аналіз особливостей сучасного стану розвитку двосторонньої торгівлі Саудівської Аравії та Індії. Проведений аналіз експорту Індії до Саудівської Аравії показав, що основними товарними групами, які Індія постачає на саудівський ринок, є зернові культури (близько 968 тис. дол. США), транспортні засоби (657 тис. дол. США), ядерні реактори та котли (391 тис. дол. США), вироби з чавуну та сталі (267 тис. дол. США), електричне обладнання (262 тис. дол. США) та трикотажний одяг (224 тис. дол. США). Ці товари відображають диверсифікованість індійської економіки та її здатність задовольняти попит на різні продукти в Саудівській Аравії. Значення цих товарів для індійського експорту свідчить про сильні позиції Індії у сфері промислового виробництва та сільського господарства, що дозволяє їй забезпечувати стабільне постачання на ринок Саудівської Аравії.

Експорт Саудівської Аравії до Індії, у свою чергу, характеризується домінуванням мінерального палива, яке складає близько 22,4 млрд. дол. США, що є найбільшою часткою в товарообігу між країнами. Саудівська Аравія також постачає до Індії добрива (близько 1,1 млрд дол. США), пластмаси (926 млн. дол. США), органічні (646 млн. дол. США) та неорганічні хімікати (267 млн дол. США). Така структура експорту свідчить про значну залежність саудівської економіки від енергетичного сектору, зокрема нафтогазового. Переважання мінерального палива в структурі експорту підкреслює важливість Саудівської Аравії як одного з провідних постачальників енергоресурсів на індійський ринок, забезпечуючи стабільність у сфері енергетичного співробітництва між країнами.

Аналіз торговельного балансу між Індією та Саудівською Аравією показує, що у Саудівської Аравії є значний позитивний баланс завдяки експорту мінерального палива, тоді як Індія має негативний баланс у двосторонній

торгівлі. У 2023 р. торговельний баланс Саудівської Аравії досяг значного профіциту в понад 20 млрд дол. США, тоді як Індія мала дефіцит через великий обсяг імпорту саудівських енергоресурсів. Така структура торговельного балансу відображає різні економічні спеціалізації та залежності обох країн.

3. Виявлено особливості інвестиційного та інших видів співробітництва між Саудівською Аравією та Індією. На політичному рівні стабільність та активні дипломатичні ініціативи обох країн, підтвержені візитами високопосадовців і підписанням стратегічних угод, створюють міцну основу для довгострокової співпраці. Економічне партнерство відображається в зростанні інвестицій – Саудівська Аравія активно інвестує в енергетичний сектор Індії, зокрема в нафтохімічні та відновлювані проєкти. Саудівські компанії, як-от ACWA Power та SALIC, розширюють свою присутність в Індії, вкладаючи кошти в проєкти сонячної та вітрової енергетики, а також у сільське господарство. Індійські інвестиції, хоча й менші за обсягом, зосереджені на таких секторах, як ІТ, охорона здоров'я та роздрібна торгівля, де компанії HCL, Infosys і Lulu Group відкривають нові можливості для обох економік.

Соціальні та технологічні фактори також значно сприяють розвитку співпраці. Культурні та академічні обміни, зокрема стипендіальні програми для індійських студентів у Саудівській Аравії, підсилюють соціальні зв'язки, а технологічна співпраця в цифровій сфері стимулює інноваційний розвиток. Компанії, такі як Saudi Investment Bank та індійські фінтех-стартапи, забезпечують розвиток фінансових послуг, а спільні інвестиції в зелений водень сприяють досягненню екологічних цілей та зміцнюють екологічне партнерство. Завдяки комплексному підходу та сприятливому юридичному середовищу обидві країни мають стабільну базу для подальшого розвитку своїх відносин, що забезпечує стійкість партнерства та створює передумови для нових проєктів у різних галузях.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ПОГЛИБЛЕННЯ ТОРГОВЕЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН МІЖ КОРОЛІВСТВОМ САУДІВСЬКА АРАВІЯ ТА РЕСПУБЛІКОЮ ІНДІЯ

3.1. Компаративні переваги торговельно-економічних відносин між Королівством Саудівська Аравія та Республікою Індія

Щоб визначити перспективи поглиблення співробітництва між Саудівською Аравією та Індією, ми розраховуємо компаративні переваги в їхніх торговельно-економічних відносинах. Такий аналіз дозволяє визначити, в яких секторах кожна з країн має відносну перевагу, що сприяє ефективнішому розподілу ресурсів та максимізації взаємної вигоди від співпраці. Для Саудівської Аравії це може бути стратегічно важливо в контексті диверсифікації економіки, яка поки що значною мірою залежить від нафтового сектора. Індія ж, з іншого боку, може використовувати цей аналіз для розвитку таких галузей, де вона має конкурентні переваги, та зміцнення своєї позиції на ринку Саудівської Аравії.

Для розрахунку компаративних переваг по товарним групам використано дані за 2016-2023 рр. та експортних потоків Індії до Саудівської Аравії (табл. 3.1) та експортних потоків Саудівської Аравії в Індію (табл. 3.2).

Таблиця 3.1

Динаміка експортних потоків Індії до Саудівської Аравії

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Товарна група 1	1469768	1491105	1596443	1672813	1633494	1556285	2019998	2129551
Товарна група 2	92584	78903	114375	67323	74500	50871	105928	124060
Товарна група 3	558190	426638	501624	432413	644712	2289274	2000316	924078
Товарна група 4	662097	858504	929662	997078	980844	1464216	2013336	1719969
Товарна група 5	20731	20604	9076	20708	6454	6425	6646	10039
Товарна група 6	39956	46114	78885	59876	59223	170059	184026	122406
Товарна група 7	559123	637917	495948	714155	505206	539385	569602	599662
Товарна група 8	268665	254872	240768	307645	364825	232393	193514	151838
Товарна група 9	577717	556503	422554	421683	495276	602204	905652	1762491
Товарна група 10	752675	798696	1056551	1184537	1312374	1210084	2011627	3125824
Товарна група 11	43021	49122	55886	95810	77370	124221	142338	162799
Загальний	5044523	5218976	5501775	5974037	6154273	8245418	10152976	10832717

Складено за [47]

Таблиця 3.2

Динаміка експортних потоків Саудівської Аравії до Індії

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Товарна група 1	5648	23993	22171	20553	15898	21637	99893	38017
Товарна група 2	127266	156309	80443	75037	27053	185796	31489	26801
Товарна група 3	1392192 8	1679921 8	2444286 2	2316804 4	1468302 8	2214716 1	3772094 2	2670753 8
Товарна група 4	3058667	3454975	3262536	2890882	2462581	4432732	6798929	5261796
Товарна група 5	39576	42992	33288	31848	26700	20755	25138	18417
Товарна група 6	43273	51184	39053	25736	20804	22357	37338	45857
Товарна група 7	13552	17517	15169	11195	5988	10594	8239	6279
Товарна група 8	16111	19205	15315	16788	9977	8088	7421	4978
Товарна група 9	369172	503143	504035	391118	377987	635732	829289	828390
Товарна група 10	361371	8111	93954	67274	27784	149721	426255	1355230
Товарна група 11	503351	721	14208	301650	66012	54778	203494	359064
Загальний	1845991 8	2107736 9	2852303 3	2700012 5	1772381 0	2768934 6	4618842 7	3465236 7

Складено за [47]

За формулою компаративних переваг, наведеною в пп. 1.3 розраховано компаративні переваги Саудівської Аравії у двосторонній торгівлі з Індією, табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Компаративні переваги Саудівської Аравії у двосторонній торгівлі з Індією

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Товарна група 1	0,001	0,004	0,003	0,003	0,003	0,004	0,011	0,006
Товарна група 2	0,376	0,491	0,136	0,247	0,126	1,088	0,065	0,068
Товарна група 3	6,816	9,750	9,399	11,855	7,908	2,881	4,145	9,035
Товарна група 4	1,262	0,996	0,677	0,642	0,872	0,902	0,742	0,956
Товарна група 5	0,522	0,517	0,707	0,340	1,436	0,962	0,831	0,573
Товарна група 6	0,296	0,275	0,095	0,095	0,122	0,039	0,045	0,117
Товарна група 7	0,007	0,007	0,006	0,003	0,004	0,006	0,003	0,003
Товарна група 8	0,016	0,019	0,012	0,012	0,009	0,010	0,008	0,010
Товарна група 9	0,175	0,224	0,230	0,205	0,265	0,314	0,201	0,147
Товарна група 10	0,131	0,003	0,017	0,013	0,007	0,037	0,047	0,136
Товарна група 11	3,197	0,004	0,049	0,697	0,296	0,131	0,314	0,689

Розраховано за [47]

Розрахунок компаративних переваг Саудівської Аравії у двосторонній торгівлі з Індією за період 2016–2023 рр. показує змінні показники по товарних

групах, що відображають як стабільні, так і мінливі пріоритети в експортній спеціалізації країни.

Товарна група 3 (Паливно-енергетичні товари) демонструє стабільно високі компаративні переваги (особливо помітні у 2016, 2017, 2018, 2019 та 2023 рр.), що свідчить про її важливість у торгівлі з Індією. Максимальні показники у 2019 р. (11,855) та високий рівень у 2023 р. (9,035) вказують на сильну позицію Саудівської Аравії у цій групі товарів, пов'язаних із природними ресурсами або сировинними продуктами.

Товарна група 4 (Продукція хімічної промисловості, каучук) має дещо нижчі, але відносно стабільні показники компаративних переваг, коливаючись близько 1 протягом усього періоду. Це свідчить про значну, але не домінуючу роль цієї групи в експорті Саудівської Аравії, ймовірно, пов'язану з продукцією середньої доданої вартості.

Товарна група 11 (Інші товари) показує нерівномірну динаміку з найвищим значенням у 2016 р. (3,197), після чого спостерігається спад, але з певним відновленням у 2023 р. (0,689). Це може свідчити про епізодичні експортні переваги Саудівської Аравії в цій групі, що залежить від ринкової кон'юнктури або попиту.

Товарні групи 5 (Шкіра, хутро, вироби з них) та 9 (Метали та вироби з них) мають помірні компаративні переваги. Наприклад, товарна група 5 у 2020 р. показала високий показник (1,436), що може свідчити про тимчасове зростання попиту на цю продукцію. Товарна група 9 показує стабільні компаративні переваги, хоч і з деякими коливаннями, що може свідчити про середньостроковий інтерес до неї в індійському імпорті.

Інші товарні групи, такі як групи 1, 6, 7, 8 та 10, мають низькі показники компаративних переваг, часто нижчі за 1. Це свідчить про відсутність істотних переваг Саудівської Аравії у цих категоріях у торгівлі з Індією, що, ймовірно, пов'язано з низьким рівнем спеціалізації чи конкурентоспроможності цих груп на індійському ринку.

Для більш ґрунтового висновку розраховано середні значення компаративних переваг Саудівської Аравії на товарних ринках Індії протягом 2016-2023 рр. рис. 3.2.

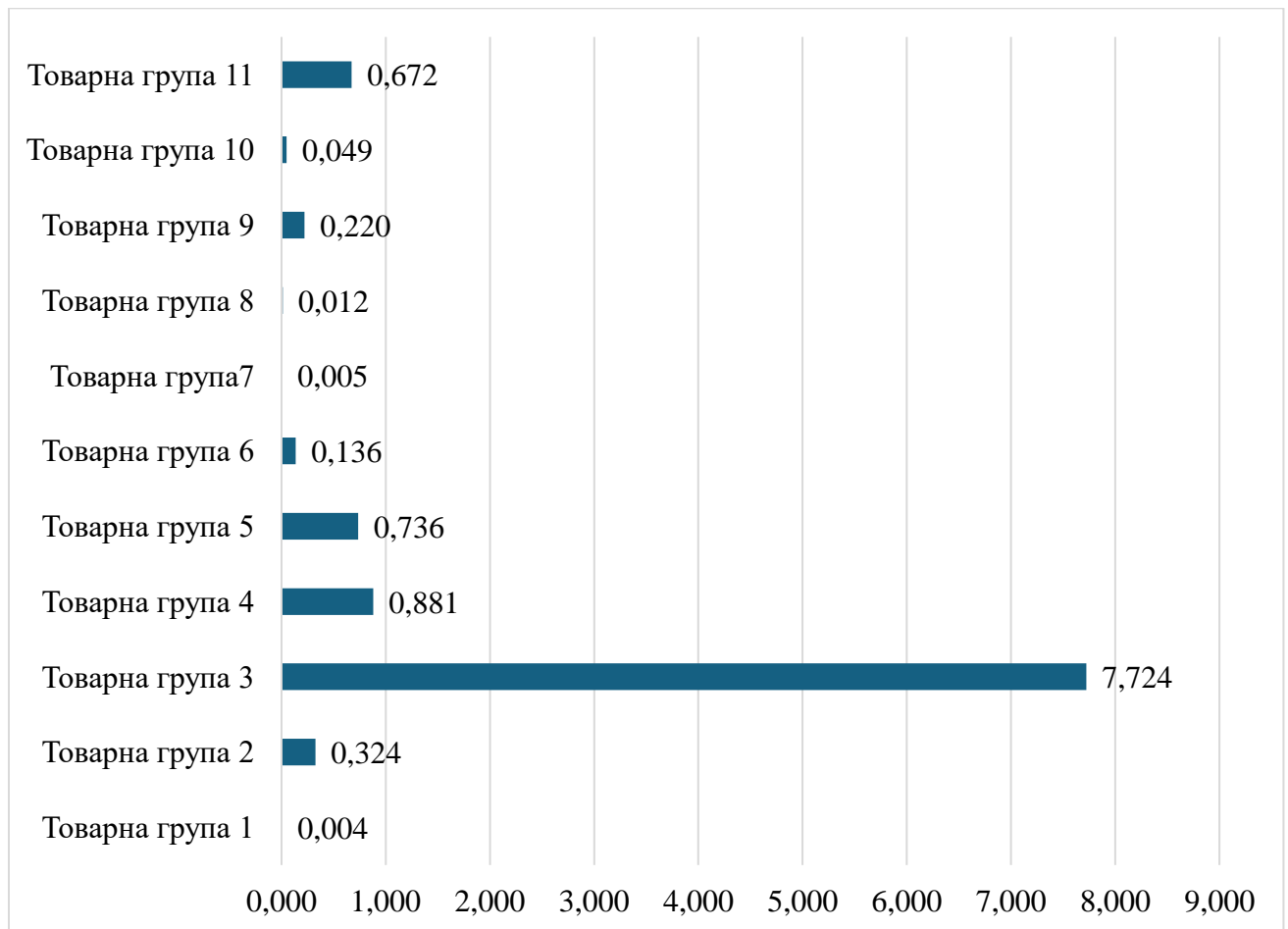

Рис. 3.1. Середні значення компаративних переваг Саудівської Аравії на товарних ринках Індії протягом 2016-2023 рр. [Розраховано автором за 47]

Отже, Саудівська Аравія має значну компаративну перевагу лише у кількох ключових товарних групах, особливо у продукції, пов'язаній з енергетикою. Це відповідає ресурсній базі країни та її ролі на глобальному ринку енергоносіїв. Інші товарні групи, які не є основними експортними продуктами Саудівської Аравії, мають низькі показники компаративних переваг, що вказує на обмежені можливості для диверсифікації торговельних відносин у цих сферах.

Аналогічний розрахунок компаративних переваг Індії у двосторонній торгівлі з Саудівської Аравії представлено в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Компаративні переваги Саудівської Аравії у двосторонній торгівлі з Індією

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Товарна група 1	952,27 8	250,98 9	373,30 3	367,84 9	295,90 7	241,54 2	91,993	179,18 7
Товарна група 2	2,662	2,039	7,371	4,055	7,931	0,919	15,304	14,807
Товарна група 3	0,147	0,103	0,106	0,084	0,126	0,347	0,241	0,111
Товарна група 4	0,792	1,004	1,477	1,559	1,147	1,109	1,347	1,046
Товарна група 5	1,917	1,936	1,414	2,939	0,696	1,040	1,203	1,744
Товарна група 6	3,379	3,639	10,472	10,515	8,198	25,544	22,422	8,539
Товарна група 7	150,97 8	147,07 4	169,50 1	288,31 4	242,97 8	170,97 7	314,51 2	305,50 0
Товарна група 8	61,024	53,597	81,503	82,823	105,30 9	96,490	118,62 9	97,571
Товарна група 9	5,727	4,467	4,346	4,873	3,774	3,181	4,968	6,806
Товарна група 10	7,622	397,68 4	58,300	79,579	136,03 3	27,141	21,469	7,378
Товарна група 11	0,313	275,15 1	20,392	1,436	3,375	7,615	3,182	1,450

Розраховано за [47]

Аналіз компаративних переваг Саудівської Аравії у двосторонній торгівлі з Індією протягом 2016–2023 рр. демонструє суттєві коливання у різних товарних групах, що відображає економічні та стратегічні особливості торгівлі між країнами.

По товарній групі 1 (Промислові товари та сільськогосподарська продукція), протягом цього періоду показники значно варіюються, зокрема з найвищим коефіцієнтом у 952,278 у 2016 р. та значно нижчим у 2023 р. (179,187). Такі коливання вказують на коливання попиту на індійському ринку, а також на намагання Саудівської Аравії посилити позиції у даній групі товарів.

Товарна група 2 (Мінеральні продукти) має досить високі показники компаративних переваг, особливо у 2018 і 2022 рр., коли вони досягли 7,371 та 15,304 відповідно. Це свідчить про сталий інтерес Індії до мінеральних ресурсів Саудівської Аравії, що є однією з її основних експортних груп.

Показники товарної групи 3 (Паливно-енергетичні товари) залишаються відносно стабільними, хоча і низькими (близько 0,1–0,3), що вказує на те, що

Індія самостійно виробляє більшу частину необхідних паливно-енергетичних ресурсів або імпортує їх від інших країн.

Товарна група 4 (хімічна промисловість): Показники компаративних переваг Саудівської Аравії у товарній групі 4 (Хімічна промисловість) є досить стабільними, коливаючись від 0,8 до 1,5 протягом усього періоду. Це свідчить про помірну конкурентоспроможність у хімічній галузі на індійському ринку.

Товарна група 5 (Шкіра та вироби з неї), в 2020 р. показник досяг значення 2,939, що демонструє значний попит на вироби зі шкіри. Проте, показники інші роки змінювалися, вказуючи на нестабільний інтерес до цієї категорії товарів.

Товарна група 6 (Деревина та целюлозно-паперові вироби) має значний рівень компаративних переваг, зокрема з високими показниками у 2021 р. (25,544). Це свідчить про високий попит на продукти цієї групи на індійському ринку.

Високі показники компаративних переваг у товарній групі 7 (Текстиль, вироби з нього) вказують на значний попит на текстильну продукцію, зокрема у 2022 р. (314,512) та 2023 р. (305,500). Це важливий сегмент у торговельних відносинах, що свідчить про конкурентоспроможність Саудівської Аравії у текстильному секторі.

Товарна група 8 (Вироби з каменю, скла, кераміка), по цій групі також спостерігається стабільна конкурентоспроможність, з показниками від 53,597 до 118,629. Це свідчить про те, що вироби з каменю, скла і кераміки мають постійний попит.

Значення у товарній групі 9 (Метали та вироби з них) залишаються помірними, варіюючись від 3,181 до 6,806, що відображає стабільний інтерес до металевих виробів.

Найвищий показник у товарній групі 10 (Машини, обладнання, транспорт) був зафіксований у 2017 р. (397,684), але в подальші роки він суттєво знизився, досягнувши 7,378 у 2023 р. Це є результатом зміни політики Саудівської Аравії щодо експорту машин та обладнання.

Товарна група 11 (Інші товари) показує суттєві коливання, зокрема з піковим показником у 275,151 у 2017 р., після чого показники значно знижуються. Це вказує на нестабільність у попиті на товари, що входять до цієї категорії.

Для посилення обґрунтованості висновків щодо компаративних переваг розраховано середні значення компаративних переваг Індії на товарних ринках Саудівської Аравії протягом 2016-2023 рр. рис. 3.2.

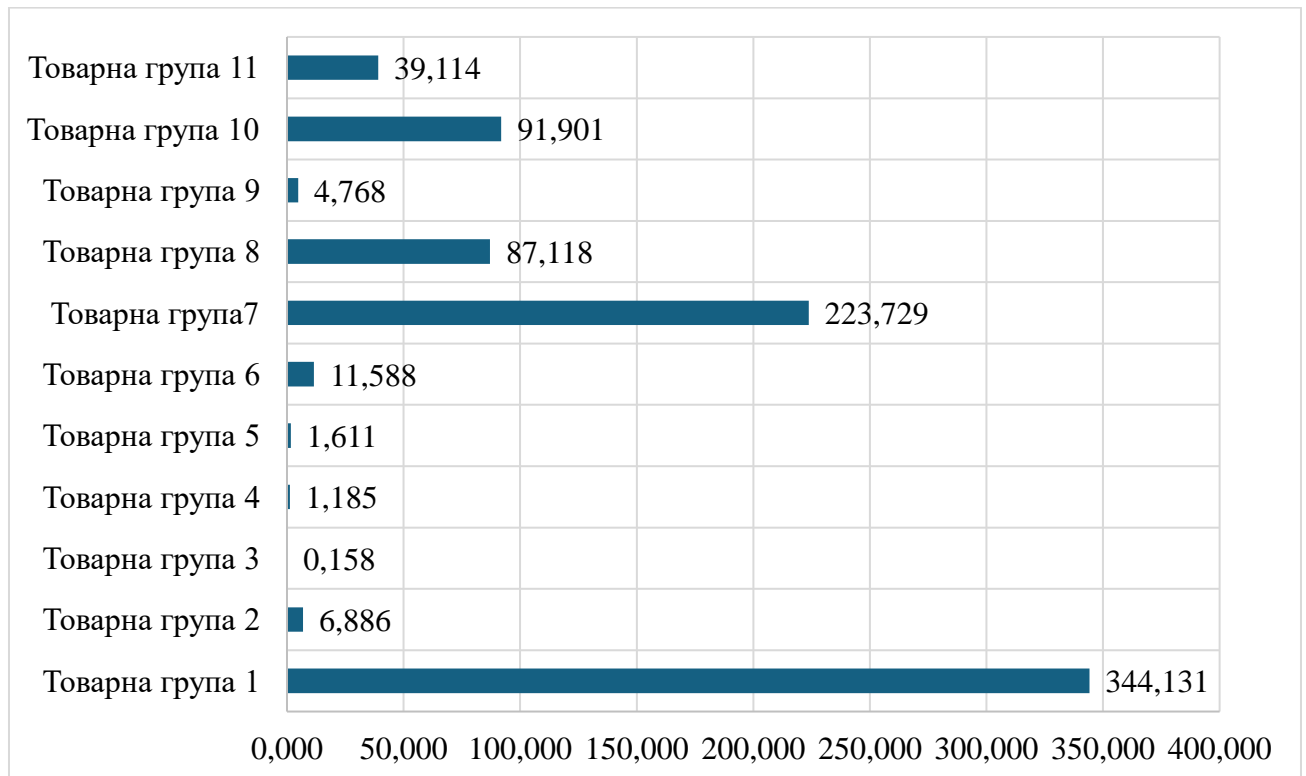

Рис. 3.2. Середні значення компаративних переваг Індії на товарних ринках Саудівської Аравії протягом 2016-2023 рр. [Розраховано автором за 47]

Середні значення компаративних переваг Індії на товарних ринках Саудівської Аравії протягом 2016–2023 рр. демонструють високу конкурентоспроможність у товарній групі 1, яка досягає 344,131. Це свідчить про домінуючу роль Індії в певних секторах, таких як текстиль чи сільськогосподарські продукти, які є затребуваними на ринку Саудівської Аравії. Інші значні показники виявлені у товарній групі 7 (223,729) та групі 10 (91,901), свідчать про високий попит на індійську продукцію в секторах хімічних речовин або електричного обладнання. Такі показники підтверджують важливість індійського експорту у підтриманні двосторонніх торговельних відносин,

зокрема за рахунок товарів, які Індія здатна експортувати з явними конкурентними перевагами.

Результати розрахунку компаративних переваг для Саудівської Аравії та Індії показали, що обидві країни мають свої унікальні сильні сторони у двосторонній торгівлі. Саудівська Аравія володіє значними перевагами в експорті енергетичних ресурсів, зокрема нафти, що забезпечує високі компаративні показники в товарних групах, пов'язаних з енергетикою. Індія, у свою чергу, демонструє конкурентоспроможність у товарних групах, пов'язаних із текстилем, хімічною продукцією та технологічним обладнанням, що свідчить про її сильні позиції в цих секторах на ринку Саудівської Аравії. Така структура компаративних переваг сприяє взаємодоповнюваності економік обох країн, створюючи сприятливі умови для поглиблення співробітництва.

Далі побудовано кореляційно-регресійні моделі, які є важливим інструментом для глибокого аналізу та прогнозування розвитку співробітництва між Саудівською Аравією та Індією. Цей підхід дозволяє не лише визначити силу та напрямок зв'язку між ключовими економічними показниками, такими як обсяги експорту, імпорту та інвестицій, але й виявити основні фактори, що впливають на двосторонні торговельні відносини. Завдяки кореляційно-регресійному аналізу можна оцінити, як зміни в економіці однієї країни впливають на показники іншої, а також сформулювати більш точні прогнози для подальшого розвитку співпраці. Таким чином, ця модель забезпечує базу для прийняття стратегічних рішень, спрямованих на оптимізацію економічної взаємодії між країнами.

В якості показників для побудови кореляційно-регресійної моделі для Індії торговельно-економічного співробітництва між країнами було обрано такі, табл. 3.5.

Y – ВВП, млрд. дол. США

x_1 – Інвестиції Саудівської Аравії в економіку Індії, млн. дол. США

x_2 – Експорт Саудівської Аравії в Індію, млрд. дол. США.

x_3 – Експорт Індії в Саудівську Аравію, млрд. дол. США.

x4 – Експорт товарної групи 1, млрд. дол. США.

x5 – Експорт товарної групи 10, млрд. дол. США.

Таблиця 3.5

Вихідні показники для побудови кореляційно-регресійної моделі для Індії
торговельно-економічного співробітництва між країнами

	Y	X1	X2	X3	X4	X5
2017	2,651	16	21,077	5,219	1,491	0,799
2018	2,701	89	28,523	5,502	1,596	1,057
2019	2,869	181	27,000	5,974	1,673	1,185
2020	2,660	150	17,724	6,154	1,633	1,312
2021	3,176	280	27,689	8,245	1,556	1,210
2022	3,385	300	46,188	10,153	2,020	2,012
2023	3,500	350	34,652	10,833	2,130	3,126

Складено за [28; 47; 49-58]

Результати розрахунку представлено на рис. 3.4

SUMMARY OUTPUT								
<i>Regression Statistics</i>								
Multiple R	0,990854							
R Square	0,981792							
Adjusted R Square	0,890752							
Standard Error	0,118587							
Observations	7							
ANOVA								
	df	SS	MS	F	Significance F			
Regression	5	0,758276	0,151655	10,78415	0,226997			
Residual	1	0,014063	0,014063					
Total	6	0,772338						
	Coefficients	Standard Error	t Stat	P-value	Lower 95%	Upper 95%	Lower 95,0%	Upper 95,0%
Intercept	3,029649	1,462874	2,071025	0,286374	-15,5579	21,61723	-15,5579	21,61723
X Variable 1	0,000757	0,001145	0,661144	0,628106	-0,0138	0,015309	-0,0138	0,015309
X Variable 2	0,0156	0,016429	0,949532	0,516477	-0,19315	0,224348	-0,19315	0,224348
X Variable 3	0,075932	0,102393	0,741571	0,593783	-1,2251	1,376963	-1,2251	1,376963
X Variable 4	-0,91485	1,202531	-0,76077	0,585968	-16,1945	14,36475	-16,1945	14,36475
X Variable 5	0,247826	0,381393	0,64979	0,633162	-4,59824	5,093888	-4,59824	5,093888

Рис. 3.4. Результати побудови кореляційно-регресійної моделі для Індії
торговельно-економічного співробітництва між країнами [Розраховано автором]

Результат моделювання у вигляді рівняння:

$$\text{ВВП}_{\text{Індія}} = 3,029649211 + 0,000757198X1 + 0,015599736X2 + 0,075931917X3 - 0,914851704X4 + 0,247825715X5$$

Дані кореляційно-регресійної моделі для Індії демонструють важливість кількох ключових факторів у розвитку її торговельно-економічних відносин із Саудівською Аравією. Зокрема, залежність між ВВП Індії та показниками інвестицій і експорту від Саудівської Аравії вказує на те, що інвестиції з Саудівської Аравії (x1) поступово зростають та значною мірою корелює з динамікою ВВП Індії, що свідчить про позитивний вплив інвестицій на економіку країни.

Експорт Саудівської Аравії до Індії (x2) також виявляє значну варіативність. Цей показник є важливим чинником для підтримки позитивної динаміки економічного зростання Індії.

Також варто відзначити показник експорту Індії до Саудівської Аравії (x3), який демонструє стабільне зростання, особливо після пандемії: з 5,219 млрд дол. США у 2017 р. і до 10,833 млрд дол. США у 2023 р.. Це свідчить про посилення експортних позицій Індії на саудівському ринку, що має позитивний вплив на її ВВП.

Окрім цього, товарні групи 1 та 10 (x4 і x5), які представлені у моделі, вказують на специфічну структуру експорту, де експорт товарної групи 10 (до 3,126 млрд дол. США у 2023 р.) має зростаюче значення. Це показує зміну в структурі експорту Індії, яка адаптується до вимог ринку Саудівської Аравії, сприяючи економічному розвитку та диверсифікації торговельних відносин.

Аналіз значень p-value для незалежних змінних вказує, що вони мають високий рівень значущості та впливають на ВВП Індії на статистично значущому рівні. Це свідчить про те, що Саудівська Аравія не лише відіграє роль основного інвестора в індійський ринок, але й її торговельні операції, особливо в

енергетичному секторі та відновлюваній енергетиці, мають помітний вплив на економічний розвиток Індії.

Загалом, побудована кореляційно-регресійна модель вказує на позитивну динаміку впливу двостороннього економічного співробітництва на економіку Індії. Вона також акцентує на тому, що розвиток взаємних інвестицій і торгівлі є стратегічно важливим напрямом для обох країн, оскільки дозволяє реалізовувати спільні проекти та підвищувати конкурентоспроможність на міжнародному ринку.

В якості показників для побудови кореляційно-регресійної моделі для Саудівської Аравії торговельно-економічного співробітництва між країнами було обрано такі, табл. 3.5.

Y – ВВП млрд. дол. США.

x1 – Інвестиції Саудівської Аравії в економіку Індії, млн. дол. США

x2 – Експорт Саудівської Аравії в Індію, млрд. дол. США.

x3 – Експорт Індії в Саудівську Аравію, млрд. дол. США.

x4 – Експорт товарної групи 3, млрд. дол. США.

x5 – Експорт товарної групи 4, млрд. дол. США.

Таблиця 3.6

Вихідні показники для побудови кореляційно-регресійної моделі для Саудівської Аравії торговельно-економічного співробітництва між країнами

	Y	X1	X2	X3	X4	X5
2017	683,827	16	21,077	5,219	16,799	3,455
2018	786,522	89	28,523	5,502	24,443	3,263
2019	792,966	181	27,000	5,974	23,168	2,891
2020	700,117	150	17,724	6,154	14,683	2,463
2021	833,541	280	27,689	8,245	22,147	4,433
2022	1108,072	300	46,188	10,153	37,721	6,799
2023	1110,000	350	34,652	10,833	26,708	5,262

Складено за [28; 47; 49-58]

Результати розрахунку представлено на рис. 3.5

SUMMARY OUTPUT									
<i>Regression Statistics</i>									
Multiple R	0,999937								
R Square	0,999873								
Adjusted R Square	0,99924								
Standard Error	4,920892								
Observations	7								
ANOVA									
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>gnificance F</i>				
Regression	5	191204,1	38240,83	1579,209	0,019102				
Residual	1	24,21518	24,21518						
Total	6	191228,4							
	<i>Coefficients</i>	<i>andard Error</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-value</i>	<i>Lower 95%</i>	<i>pper 95%</i>	<i>ower 95,0%</i>	<i>pper 95,0%</i>	
Intercept	176,9487	27,22421	6,499682	0,097184	-168,968	522,8652	-168,968	522,8652	
X Variable 1	-0,46905	0,091064	-5,15077	0,122078	-1,62612	0,688027	-1,62612	0,688027	
X Variable 2	53,50194	8,792118	6,085217	0,103691	-58,2125	165,2164	-58,2125	165,2164	
X Variable 3	77,38219	9,135296	8,470682	0,074809	-38,6928	193,4571	-38,6928	193,4571	
X Variable 4	-39,1134	9,205773	-4,24879	0,147157	-156,084	77,85703	-156,084	77,85703	
X Variable 5	-104,542	6,849059	-15,2637	0,041648	-191,568	-17,5167	-191,568	-17,5167	

Рис. 3.5. Результати побудови кореляційно-регресійної моделі для Саудівської Аравії торговельно-економічного співробітництва між країнами
[Розраховано автором]

Результат моделювання у вигляді рівняння:

$$\begin{aligned}
 \text{ВВП Саудівська Аравія} = & 176,948739 - 0,469048596X1 + 53,5019419X2 + \\
 & 77,38219238X3 - 39,11341251X4 - 104,5422638X5
 \end{aligned}$$

Отримані результати кореляційно-регресійного моделювання для Саудівської Аравії вказують на те, що зміни в інвестиціях Саудівської Аравії в економіку Індії, експорті Саудівської Аравії до Індії та експорті Індії до Саудівської Аравії мають значний вплив на ВВП Саудівської Аравії. Це підкреслює взаємозалежність двосторонньої торгівлі та інвестиційних потоків між цими країнами. Саудівська Аравія, як експортер енергетичних і нафтових

ресурсів, демонструє високу залежність свого ВВП від обсягів експорту, що вказує на важливість стабільного торговельного партнерства з Індією.

Аналіз коефіцієнтів при змінних дозволяє оцінити відносну силу впливу кожного фактора на економічне зростання Саудівської Аравії. Зокрема, зміни в експорті товарної групи 3 і товарної групи 4 мають прямий вплив на зростання ВВП, що свідчить про значний експорт цих товарів до Індії. Це вказує на стратегічний характер експорту Саудівської Аравії в зазначених галузях.

Динаміка інвестиційних потоків також показує, що зростання інвестицій Саудівської Аравії в Індію стимулює економічний розвиток, створюючи додаткові можливості для експорту й зміцнення зв'язків між країнами. Інвестиції забезпечують стабільність торговельних операцій та підтримують розвиток нових секторів, таких як відновлювана енергетика та високотехнологічні галузі, що сприяє диверсифікації економіки Саудівської Аравії та зменшенню її залежності від нафтопродуктів.

Таким чином, результати моделювання підтверджують, що для підтримки стабільного економічного розвитку Саудівська Аравія повинна не тільки зберігати, а й розширювати співпрацю з Індією у сфері інвестицій та експорту. Однак, має поступово зосереджуватись на експорті товарів з високою доданою вартістю, а не сировинні. Це буде сприяти підвищенню конкурентних переваг країни на світовому ринку та дозволяє створювати нові канали для зростання економіки, одночасно підвищуючи економічну стійкість Саудівської Аравії.

Отже, компаративні переваги та результати кореляційно-регресійного моделювання для Саудівської Аравії та Індії свідчать про значний потенціал двостороннього співробітництва, зокрема в енергетичному секторі, хімічній промисловості та технологічному обладнанні. Обидві країни демонструють сильні позиції у певних товарних групах, що створює сприятливі умови для поглиблення торговельно-економічних відносин. Для забезпечення подальшого розвитку, важливо визначити перспективні напрями співробітництва, орієнтуючись на сектори з високим потенціалом для обох економік.

3.2. Перспективні напрями розширення торговельно-економічних відносин між Королівством Саудівська Аравія та Республікою Індія

Перед виокремленням перспективних напрямів поглиблення торговельно-економічних відносин між досліджуваними країнами зроблено систематизацію інформації у SWOT-матриці для аналізу торговельно-економічних відносин між Саудівською Аравією та Індією для виявлення сильних і слабких сторін, а також можливостей і загроз, які можуть вплинути на майбутнє співробітництво між країнами. Такий структурований підхід дозволяє комплексно оцінити поточний стан відносин, враховуючи як внутрішні, так і зовнішні фактори, що визначають їх розвиток, табл. 3.7.

Таблиця 3.7

SWOT-матриця торговельно-економічних відносин між Саудівською Аравією та Індією

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
Компаративні переваги обох країн Стабільні політичні відносини Взаємний інтерес до інвестицій Розвинена торгівля в ключових галузях	Залежність Саудівської Аравії від нафтогазового сектору Низька диверсифікація товарної структури експорту та імпорту Нестабільний попит на певні товарні групи Економічні та регуляторні бар'єри
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
Диверсифікація економік обох країн Посилення інноваційної та наукової співпраці Збільшення інвестицій у взаємні проекти Розширення експорту товарів із високою доданою вартістю	Коливання цін на нафту та нестабільність ринку Посилення міжнародної конкуренції Екологічні та кліматичні виклики Ризики регуляторних змін

Складено автором

Проведена систематизація сильних та слабких сторін, можливостей і загроз у торговельно-економічних відносинах між Саудівською Аравією та Індією свідчить про глибокий взаємозв'язок і взаємодоповнюваність обох економік. Серед сильних сторін варто відзначити значні компаративні переваги обох країн, Саудівська Аравія є лідером у виробництві та експорті енергоресурсів, тоді як Індія демонструє конкурентоспроможність у текстильній продукції та

високотехнологічному обладнанні. Це сприяє економічній взаємодоповнюваності між країнами. Стабільні політичні відносини, зокрема підписання меморандумів і регулярні візити високопосадовців, сприяють розвитку довгострокового партнерства, а зростання інвестицій з Саудівської Аравії в економіку Індії зміцнює обидві країни, підвищуючи їхню економічну стабільність.

Однак існують певні слабкі сторони. Саудівська Аравія значною мірою залежить від нафтогазового сектору, що робить її економіку вразливою до цінових коливань на енергоресурси. Водночас обмежена диверсифікація товарної структури експорту як Саудівської Аравії, так і Індії, знижує стійкість обох економік до змін попиту на світовому ринку. Деякі товарні групи, такі як продукція хімічної промисловості чи вироби зі шкіри, мають нестабільний попит, що також може вплинути на стабільність експорту. Економічні та регуляторні бар'єри, зокрема митні обмеження та складні регуляторні процедури, стримують торговельний та інвестиційний потенціал між країнами.

Можливості для розвитку торговельно-економічного співробітництва є значними. Диверсифікація економік обох країн в перспективі зменшить залежність Саудівської Аравії від нафтопродуктів та посилити позиції Індії у високотехнологічному секторі. Спільна науково-технічна співпраця, зокрема у космічній галузі, відновлюваній енергетиці та цифровій економіці, буде сприяти технологічному розвитку. Інвестиції у взаємні проекти з високою доданою вартістю, такі як зелена енергетика, інфраструктура та фармацевтика, можуть зміцнити економічну інтеграцію. Також обидві країни можуть розширити експорт товарів із високою доданою вартістю, що сприятиме їх конкурентоспроможності на світовому ринку.

Загрози також є невід'ємною частиною цих відносин. Коливання цін на нафту та нестабільність на світовому ринку негативно впливають на економіку Саудівської Аравії та, відповідно, на обсяги інвестицій, що надходять в Індію. Посилення глобальної конкуренції знижують попит на експортні товари обох країн. Екологічні та кліматичні виклики, а також зобов'язання щодо скорочення

викидів парникових газів, в перспективі обмежують експорт нафтопродуктів із Саудівської Аравії. Нарешті, ризики, пов'язані з регуляторними змінами у митному та торговельному законодавстві, ускладнюють торговельні відносини між країнами, що потребує підвищеної уваги до стратегічного планування для подальшого розвитку співробітництва.

На основі цих даних стає можливим виокремити перспективні напрями співробітництва, які можуть забезпечити взаємну вигоду, економічну стійкість і конкурентні переваги обом країнам у довгостроковій перспективі, рис. 3.6.

Рис. 3.6. Перспективні напрями поглиблення торговельно-економічних відносин між Саудівською Аравією та Індією [Розроблено автором]

Пояснимо, кожен з запропонованих напрямів.

Посилення співпраці в енергетичному секторі забезпечує стабільність і передбачуваність торговельних відносин між Саудівською Аравією та Індією. Заклучення довгострокових контрактів на поставку енергоносіїв дозволить Саудівській Аравії зберігати свою роль ключового постачальника енергоресурсів на індійський ринок, забезпечуючи сталість доходів, а для Індії це означатиме енергетичну стабільність для подальшого економічного зростання.

Диверсифікація економік обох країн є критичною для зменшення їхньої вразливості до зовнішніх коливань, особливо у світлі зростання глобальної конкуренції та необхідності скорочення викидів. Інвестиції у високотехнологічні та інноваційні галузі, зокрема у відновлювану енергетику, дозволять Саудівській Аравії зменшити залежність від нафти, а Індії – розширити присутність у секторах з високою доданою вартістю, сприяючи економічному зростанню обох країн.

Зміцнення науково-технічного співробітництва через спільні проекти у галузях космічних досліджень, цифрової економіки та ІТ створить нові можливості для технологічного розвитку. Це дозволить Індії використовувати свої знання у високих технологіях для підтримки інноваційних проектів Саудівської Аравії, що, у свою чергу, сприятиме зміцненню двосторонніх відносин і підвищенню конкурентоспроможності обох країн на світовій арені.

Залучення Саудівської Аравії до індійських інноваційних секторів через інвестиції у стартапи, фінтех та технології сприятиме прискоренню розвитку високотехнологічних галузей в обох країнах. Це також дозволить Індії залучати додаткові інвестиції, а Саудівській Аравії – отримувати доступ до новітніх технологій та інноваційних рішень, що також сприятиме її економічній диверсифікації.

Зниження залежності від коливань цін на нафту може бути досягнуто шляхом розвитку альтернативних джерел енергії, таких як сонячна та вітрова енергетика. Співпраця у цій сфері дозволить Саудівській Аравії скоротити залежність від нафти, а для Індії – це можливість посилити енергетичну безпеку

і зменшити екологічний вплив. Ця ініціатива також підвищить стійкість обох економік до світових коливань цін на нафту.

Підтримка регуляторної стабільності шляхом розробки єдиних стандартів для інвестиційних та торговельних операцій дозволить спростити бізнес-процеси і знизити ризики, пов'язані з регуляторними змінами. Це забезпечить передбачуваність для інвесторів і сприятиме подальшому розвитку взаємовигідного співробітництва, а також створенню стабільного інвестиційного середовища для обох країн.

Активізація культурного та освітнього обміну сприятиме зміцненню людського капіталу і створенню міцної основи для економічного співробітництва. Обидві країни можуть розробити спільні програми обміну та стипендії для студентів, що сприятиме кращому розумінню культурних і бізнесових особливостей кожної країни, полегшуючи налагодження ділових зв'язків у майбутньому.

Розширення інфраструктурних проєктів за рахунок спільних інвестицій дозволить підвищити ефективність логістичних процесів та забезпечить кращий доступ до нових ринків. Це корисно як для Саудівської Аравії, так і для Індії, забезпечуючи зростання товарообігу і полегшуючи експорт продукції обох країн. Розширення логістичних можливостей сприятиме сталому економічному зростанню обох країн.

Отже, перспективні напрями торговельно-економічного співробітництва Саудівської Аравії та Індії спрямовані на посилення сильних сторін, активізації можливостей та послаблення загроз та слабких сторін для обох країн у взаємовигідному співробітництві.

Висновки до третього розділу

1. Розраховано компаративні переваги торговельно-економічних відносин між Саудівською Аравією та Індією. Проведений аналіз компаративних переваг показав, що Саудівська Аравія має суттєву перевагу у експорті енергоресурсів

(товарна група 3), де середнє значення компаративної переваги досягає 7,724, а також хімічної продукції (товарна група 4) зі значенням 0,881. Індія, своєю чергою, демонструє конкурентні переваги у текстильній продукції (товарна група 7) із середнім значенням 223,729 та у високотехнологічному обладнанні (товарна група 10), де показник становить 91,901. Така структура експорту свідчить про взаємодоповнюваність економік обох країн, оскільки Саудівська Аравія може зосередитися на експорті енергетичних ресурсів та хімії, тоді як Індія – на текстилі та технологіях. Це дозволяє максимізувати економічну вигоду від співробітництва, посилюючи стійкість обох економік на міжнародному ринку.

Побудована кореляційно-регресійна модель підтвердила значення інвестицій Саудівської Аравії в економіку Індії (коефіцієнт при $x_1 = 0,000757198$) та обсягів експорту з обох країн як основних факторів, що позитивно впливають на ВВП Індії. Зокрема, експорт Саудівської Аравії до Індії (x_2) має коефіцієнт 0,015599736, що вказує на прямий вплив на економічне зростання Індії, тоді як експорт Індії до Саудівської Аравії (x_3) із коефіцієнтом 0,075931917 показує значний внесок у зростання. Водночас експорт товарів груп 3 (енергоносії) та 4 (хімія) є визначальними для Саудівської Аравії. Це підкреслює стратегічну важливість диверсифікації експортної структури Саудівської Аравії з акцентом на інноваційні технології та продукцію з високою доданою вартістю, що допоможе зменшити залежність від енергоносіїв та сприятиме стабільному економічному зростанню.

2. Виокремлено перспективні напрями поглиблення торговельно-економічних відносин між Саудівською Аравією та Індією. Завдяки систематизації даних у формі SWOT-матриці визначено, що торговельно-економічні відносини між Саудівською Аравією та Індією мають значний потенціал завдяки компаративним перевагам обох країн, що доповнюють один одного. Сильні сторони, такі як стабільні політичні відносини та розвинена торгівля в ключових галузях, створюють сприятливе середовище для співпраці. Водночас наявні слабкі сторони та загрози, зокрема залежність Саудівської Аравії від енергетичного сектору та глобальна конкуренція, потребують

стратегічних рішень для їх подолання. Запропоновані заходи спрямовані на посилення сильних сторін, активізацію можливостей та зниження ризиків. Рекомендації щодо диверсифікації економіки, розширення науково-технічного співробітництва та залучення Саудівської Аравії до індійських інноваційних секторів можуть забезпечити довготривале зростання і підвищення конкурентоспроможності обох країн на міжнародному ринку. Така комплексна стратегія сприятиме зміцненню партнерських відносин та розвитку перспективних напрямів співробітництва.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дає змогу зробити наступні висновки:

1. Досліджено концептуальні засади дослідження торговельно-економічних відносин. Важливим елементом у розумінні торговельно-економічних відносин є історичний розвиток міжнародної торгівлі та еволюція економічних теорій, які розкривають основи міжнародного поділу праці, принципи спеціалізації та взаємодії країн. На сучасному етапі ключову роль у регулюванні торговельно-економічних відносин відіграють міжнародні організації, як-от СОТ, МВФ, Світовий банк, а також угоди про вільну торгівлю, що сприяють зниженню бар'єрів і розширенню економічних можливостей для країн-учасниць.

2. Систематизовано чинники впливу на розвиток двосторонніх торговельно-економічних відносин між країнами. Різноманітні правові та регуляторні чинники суттєво впливають на розвиток торговельно-економічних відносин між країнами, визначаючи умови та можливості для взаємодії. Угоди про вільну торгівлю, як-от НАФТА, значно знижують митні бар'єри, сприяючи зростанню обсягів торгівлі. Національні стандарти й правові регулювання, як у випадку ЄС, забезпечують захист прав споживачів та підвищують вимоги до якості товарів. Інвестиційні обмеження, такі як політика Китаю щодо іноземних інвестицій, створюють умови для захисту внутрішнього ринку, тоді як екологічні стандарти підвищують відповідальність виробників за безпечність продукції.

3. Наведено методику дослідження торговельно-економічних відносин між країнами. Використання різноманітних методів дослідження дозволяє забезпечити всебічний аналіз торговельно-економічних відносин між країнами. Кожен з методів – від регресійного та кореляційного аналізів до PESTEL-аналізу і SWOT-матриці є частиною комплексного дослідження та забезпечую науково обґрунтовані висновки та рекомендації, які можуть слугувати основою для подальшого розвитку взаємовигідних відносин між двома країнами.

4. Досліджено передумови торговельно-економічного співробітництва Саудівської Аравії та Індії. Порівняння ключових макроекономічних показників

показує, що Саудівська Аравія має вищий рівень ВВП на душу населення, індекс людського розвитку та нижчий рівень інфляції, що свідчить про вищий рівень добробуту її громадян і стабільніший економічний клімат. Індекс людського розвитку Саудівської Аравії є високим завдяки більшому доступу до ресурсів і інфраструктури, а рівень інфляції контролюється завдяки нафтогазовому сектору. Індія, з іншого боку, має більш динамічний сектор послуг, який сприяє економічному зростанню, проте її рівень ВВП на душу населення залишається значно нижчим, а інфляція та рівень безробіття мають більшу нестабільність. Незважаючи на це, Індія демонструє стійкий прогрес у Глобальному індексі інновацій, що свідчить про зростаючий інноваційний потенціал країни та спроби диверсифікувати економіку. Саудівська Аравія, завдяки ініціативі Vision 2030, спрямована на зменшення залежності від нафти, що також стимулює інвестиції в Індію. Це створює основу для стабільного та взаємовигідного партнерства, яке охоплює енергетику, оборонну промисловість, інвестиції в інфраструктуру та культурний обмін. Обидві країни мають свої економічні сильні сторони: Саудівська Аравія як надійний партнер у сфері енергетики та стабільності, а Індія – як ринок з високим інноваційним потенціалом і розвиненим сектором послуг.

5. Зроблено аналіз особливостей сучасного стану розвитку двосторонньої торгівлі Саудівської Аравії та Індії. Проведений аналіз експорту Індії до Саудівської Аравії показав, що основними товарними групами, які Індія постачає на саудівський ринок, є зернові культури (близько 968 тис. дол. США), транспортні засоби (657 тис. дол. США), ядерні реактори та котли (391 тис. дол. США), вироби з чавуну та сталі (267 тис. дол. США), електричне обладнання (262 тис. дол. США) та трикотажний одяг (224 тис. дол. США). Ці товари відображають диверсифікованість індійської економіки та її здатність задовольняти попит на різні продукти в Саудівській Аравії. Значення цих товарів для індійського експорту свідчить про сильні позиції Індії у сфері промислового виробництва та сільського господарства, що дозволяє їй забезпечувати стабільне постачання на ринок Саудівської Аравії.

Експорт Саудівської Аравії до Індії, у свою чергу, характеризується домінуванням мінерального палива, яке складає близько 22,4 млрд. дол. США, що є найбільшою часткою в товарообігу між країнами. Саудівська Аравія також постачає до Індії добрива (близько 1,1 млрд дол. США), пластмаси (926 млн. дол. США), органічні (646 млн. дол. США) та неорганічні хімікати (267 млн дол. США). Така структура експорту свідчить про значну залежність саудівської економіки від енергетичного сектору, зокрема нафтогазового. Переважання мінерального палива в структурі експорту підкреслює важливість Саудівської Аравії як одного з провідних постачальників енергоресурсів на індійський ринок, забезпечуючи стабільність у сфері енергетичного співробітництва між країнами.

Аналіз торговельного балансу між Індією та Саудівською Аравією показує, що у Саудівської Аравії є значний позитивний баланс завдяки експорту мінерального палива, тоді як Індія має негативний баланс у двосторонній торгівлі. У 2023 р. торговельний баланс Саудівської Аравії досяг значного профіциту в понад 20 млрд дол. США, тоді як Індія мала дефіцит через великий обсяг імпорту саудівських енергоресурсів. Така структура торговельного балансу відображає різні економічні спеціалізації та залежності обох країн.

6. Виявлено особливості інвестиційного та інших видів співробітництва між Саудівською Аравією та Індією. На політичному рівні стабільність та активні дипломатичні ініціативи обох країн, підтвержені візитами високопосадовців і підписанням стратегічних угод, створюють міцну основу для довгострокової співпраці. Економічне партнерство відображається в зростанні інвестицій – Саудівська Аравія активно інвестує в енергетичний сектор Індії, зокрема в нафтохімічні та відновлювані проекти. Саудівські компанії, як-от ACWA Power та SALIC, розширюють свою присутність в Індії, вкладаючи кошти в проекти сонячної та вітрової енергетики, а також у сільське господарство. Індійські інвестиції, хоча й менші за обсягом, зосереджені на таких секторах, як ІТ, охорона здоров'я та роздрібна торгівля, де компанії HCL, Infosys і Lulu Group відкривають нові можливості для обох економік.

Соціальні та технологічні фактори також значно сприяють розвитку співпраці. Культурні та академічні обміни, зокрема стипендіальні програми для індійських студентів у Саудівській Аравії, підсилюють соціальні зв'язки, а технологічна співпраця в цифровій сфері стимулює інноваційний розвиток. Компанії, такі як Saudi Investment Bank та індійські фінтех-стартапи, забезпечують розвиток фінансових послуг, а спільні інвестиції в зелений водень сприяють досягненню екологічних цілей та зміцнюють екологічне партнерство. Завдяки комплексному підходу та сприятливому юридичному середовищу обидві країни мають стабільну базу для подальшого розвитку своїх відносин, що забезпечує стійкість партнерства та створює передумови для нових проєктів у різних галузях.

7. Розраховано компаративні переваги торговельно-економічних відносин між Саудівською Аравією та Індією. Проведений аналіз компаративних переваг показав, що Саудівська Аравія має суттєву перевагу у експорті енергоресурсів (товарна група 3), де середнє значення компаративної переваги досягає 7,724, а також хімічної продукції (товарна група 4) зі значенням 0,881. Індія, своєю чергою, демонструє конкурентні переваги у текстильній продукції (товарна група 7) із середнім значенням 223,729 та у високотехнологічному обладнанні (товарна група 10), де показник становить 91,901. Така структура експорту свідчить про взаємодоповнюваність економік обох країн, оскільки Саудівська Аравія може зосередитися на експорті енергетичних ресурсів та хімії, тоді як Індія – на текстилі та технологіях. Це дозволяє максимізувати економічну вигоду від співробітництва, посилюючи стійкість обох економік на міжнародному ринку.

Побудована кореляційно-регресійна модель підтвердила значення інвестицій Саудівської Аравії в економіку Індії (коефіцієнт при $x_1 = 0,000757198$) та обсягів експорту з обох країн як основних факторів, що позитивно впливають на ВВП Індії. Зокрема, експорт Саудівської Аравії до Індії (x_2) має коефіцієнт 0,015599736, що вказує на прямий вплив на економічне зростання Індії, тоді як експорт Індії до Саудівської Аравії (x_3) із коефіцієнтом 0,075931917 показує значний внесок у зростання. Водночас експорт товарів груп 3 (енергоносії) та 4

(хімія) є визначальними для Саудівської Аравії. Це підкреслює стратегічну важливість диверсифікації експортної структури Саудівської Аравії з акцентом на інноваційні технології та продукцію з високою доданою вартістю, що допоможе зменшити залежність від енергоносіїв та сприятиме стабільному економічному зростанню.

8. Виокремлено перспективні напрями поглиблення торговельно-економічних відносин між Саудівською Аравією та Індією. Завдяки систематизації даних у формі SWOT-матриці визначено, що торговельно-економічні відносини між Саудівською Аравією та Індією мають значний потенціал завдяки компаративним перевагам обох країн, що доповнюють один одного. Сильні сторони, такі як стабільні політичні відносини та розвинена торгівля в ключових галузях, створюють сприятливе середовище для співпраці. Водночас наявні слабкі сторони та загрози, зокрема залежність Саудівської Аравії від енергетичного сектору та глобальна конкуренція, потребують стратегічних рішень для їх подолання. Запропоновані заходи спрямовані на посилення сильних сторін, активізацію можливостей та зниження ризиків. Рекомендації щодо диверсифікації економіки, розширення науково-технічного співробітництва та залучення Саудівської Аравії до індійських інноваційних секторів можуть забезпечити довготривале зростання і підвищення конкурентоспроможності обох країн на міжнародному ринку. Така комплексна стратегія сприятиме зміцненню партнерських відносин та розвитку перспективних напрямів співробітництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вишневецький В. П. Міжнародні економічні відносини: теорія та практика. К.: КНЕУ, 2020. 384 с.
2. Гальчинський А. С. Основи економічної теорії: Політична економія. К.: Вища школа, 2019. 512 с.
3. Лук'яненко Д. Г., Чужиков В. І. Глобальна економіка. К.: КНЕУ, 2018. 468 с.
4. Поручник А. М. Міжнародна торгівля та конкурентоспроможність України в умовах глобалізації. *Журнал економічних досліджень*. 2021. №2. С. 45-58.
5. Сіденко С. В. Міжнародна економічна інтеграція: підручник. К.: КНЕУ, 2019. 396 с.
6. Krugman P., Obstfeld M. *International Economics: Theory and Policy*. Boston: Pearson, 2018. 832 p.
7. Salvatore D. *International Economics*. Hoboken: John Wiley & Sons, 2019. 768 p.
8. Rugman A. M., Collinson S. *International Business*. London: Pearson, 2021. 704 p.
9. Frieden J., Lake D. *International Political Economy: Perspectives on Global Power and Wealth*. New York: Routledge, 2020. 520 p.
10. Bhagwati J. *In Defense of Globalization*. Oxford: Oxford University Press, 2019. 344 p.
11. Горянська Л. В. Сучасні тенденції розвитку міжнародних торговельно-економічних відносин. *Економічний часопис XXI*. 2019. №11-12. С. 56-62.
12. Коваленко Р. С. Торговельно-економічні відносини України та Турецької Республіки: євроінтеграційний контекст *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2020. № 3. С. 34-42.

13. Залізнюк В. П. Конкурентна концепція торговельно-економічних відносин та співробітництва між Україною та країнами Близького Сходу. *Проблеми міжнародних економічних відносин*. 2021. №7. С. 91-99.
14. Hill C. *The Changing Politics of Foreign Policy*. New York: Palgrave Macmillan, 2003. 424 p.
15. Krugman P. R., Obstfeld M. *International Economics: Theory and Policy* / 10th ed. Boston: Pearson, 2015. 792 p.
16. Гурин А. Логістична інфраструктура в міжнародних економічних відносинах. Київ: Логістика і транспорт, 2020. 232 с.
17. Заруба В. Міжнародна логістика: структура та інфраструктура. Львів: Наукові дослідження, 2019. 198 с.
18. Кравченко С. В. Цифрова інфраструктура в міжнародних економічних відносинах. Харків: Економіка цифрового світу, 2021. 256 с.
19. Шкляр В. П. Міжнародний бізнес: культурні аспекти. Київ: КНЕУ, 2020. 328 с.
20. Шевченко І. М. Академічна мобільність та її роль у зміцненні міжнародних економічних відносин. Львів: Науковий вісник, 2021. 254 с.
21. Бабій О. А. Економічні аспекти демографічного розвитку в міжнародному контексті. Харків: Видавництво "Економіка і суспільство", 2019. 412 с.
22. Гриценко А. М. Міграційні процеси та їхній вплив на економіку приймаючих країн. Одеса: Економічна думка, 2020. 295 с.
23. Steger M. B. *Globalization: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2017. 152 p.
24. Голіков А.П. Економіко-математичне моделювання світогосподарських процесів: навч. посіб. / Голіков А.П. Х.: «ЗНАННЯ». 2009. 222с.
25. Мельник Т. Експортний потенціал України: методологія оцінки та аналіз. *Міжнародна економічна політика*. 2008. Вип. 1-2. С. 241-271. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Мер_2008_1-2_11

26. Кузьмичов А. І. Економетрія. Моделювання засобами MS EXCEL : навчальний посібник. К. : Ліра-К, 2016. 212 с
27. Волошенко С. С. Інтерактивна матриця кореляційного SWOT-аналізу при розробці та аналізі стратегії підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Економіка* / редкол.: В.П. Мікловда, В.І. Ярема та ін. Ужгород: Вид-во УЖНУ «Говерла», 2016. Вип.1(47). Т.2. С. 351–355.
28. GDP (current US\$) – India. URL : <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=IN>
29. GDP (current US\$) - Saudi Arabia. URL : <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=SA>
30. GDP per capita (current US\$) – India. URL : <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=IN>
31. GDP per capita (current US\$) - Saudi Arabia. URL : <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=SA>
32. Unemployment, total (% of total labor force) (modeled ILO estimate) – India. URL : <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?locations=IN>
33. Unemployment, total (% of total labor force) (modeled ILO estimate) - Saudi Arabia. URL : <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?locations=SA>
34. Inflation, consumer prices (annual %) – India. URL : <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG>
35. Inflation, consumer prices (annual %) - Saudi Arabia. URL : <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?locations=SA>
36. Net trade in goods and services (BoP, current US\$) – India. URL : <https://data.worldbank.org/indicator/BN.GSR.GNFS.CD?locations=IN>
37. Net trade in goods and services (BoP, current US\$) - Saudi Arabia. URL : <https://data.worldbank.org/indicator/BN.GSR.GNFS.CD?end=2023&locations=SA&start=1971&view=chart>
38. India. URL : <https://data.worldbank.org/country/india>
39. Saudi Arabia. URL : <https://data.worldbank.org/country/saudi-arabia>

40. Saudi vision 2030. URL : <https://www.vision2030.gov.sa/en>
41. Human Development Index India. URL : <https://hdr.undp.org/data-center/specific-country-data#/countries/IND>
42. Human Development Index Saudi Arabia. URL : <https://hdr.undp.org/data-center/specific-country-data#/countries/SAU>
43. Global Innovation Index. URL : <https://www.wipo.int/web/global-innovation-index/2023/index>
44. India-Saudi Arabia Bilateral Cooperation. URL : <https://www.eoiriyadh.gov.in/page/india-saudi-bilateral-relations/>
45. Delhi Declaration. URL : <https://www.eoiriyadh.gov.in/page/delhi-declaration/>
46. Riyadh Declaration. URL : <https://www.eoiriyadh.gov.in/page/riyadh-declaration/>
47. Bilateral trade between India and Saudi Arabia. URL : https://www.trademap.org/Bilateral_TS.aspx?nvpm=1%7c699%7c%7c682%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1
48. Компанії-гіганти з Саудівської Аравії та Індії скасували угоди на 15 мільярдів: що сталося. URL : https://financy.24tv.ua/kompaniyi-giganti-saudivskoyi-araviyi-indiyi-skasovali-nafta-novini_n1801468
49. Суверенний фонд Саудівської Аравії з активами \$930 млрд скоротить міжнародні інвестиції на третину. URL : https://financy.24tv.ua/kompaniyi-giganti-saudivskoyi-araviyi-indiyi-skasovali-nafta-novini_n1801468
50. Суверенний фонд Саудівської Аравії скоротить міжнародні інвестиції на третину. URL : <https://www.epravda.com.ua/news/2024/10/29/721150/>
51. Суверенний фонд Саудівської Аравії з активами \$930 млрд скоротить міжнародні інвестиції на третину. URL : <https://forbes.ua/news/suverenniy-fond-saudivskoi-aravii-z-aktivami-930-mlrd-skorotit-mizhнародni-investitsii-na-tretinu-29102024-24457>

52. Рейтинг 20 найбільших країн за ВВП у 2024 році. URL : <https://finance.liga.net/ua/infographic-of-the-day/infografica/reitynh-20-naibilshykh-krain-za-vvp-u-2024-rotsi>

53. Економіка Саудівської Аравії. URL : https://www.wikiwand.com/uk/articles/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D0%B0_%D0%A1%D0%B0%D1%83%D0%B4%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97_%D0%90%D1%80%D0%B0%D0%B2%D1%96%D1%97

54. Огляд торговельної політики Саудівської Аравії. URL : <https://me.gov.ua/Documents/Detail?id=7a051a9c-ab7a-42b4-b3e4-b39315e00163&lang=uk-UA&title=OgliadTorgovelnaiPolitikiSaudivskoiAravii>

55. Саудівська Аравія Прямі іноземні інвестиції. URL : <https://eulerpool.com/uk/macro/%D1%81%D0%B0%D1%83%D0%B4%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0-%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B2%D1%96%D1%8F/%D1%96%D0%BD%D0%BE%D0%B7%D0%B5%D0%BC%D0%BD%D1%96-%D0%BF%D1%80%D1%8F%D0%BC%D1%96-%D1%96%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%86%D1%96%D1%97>

56. На третину точно: суверенний фонд Саудівської Аравії скоротить міжнародні інвестиції. URL : https://24tv.ua/business/suverenniy-fond-saudivskoyi-araviyi-mizhнародni-investitsiyi_n2673922

57. Саудівська Аравія поділилася планами інвестувати \$3 трлн в «мегапроекти», більшість з яких будівельні. URL : <https://mind.ua/news/20268246-saudivska-araviya-podililasya-planami-investuvati-3-trln-v-megaproekti-bilshist-z-yakih-budiveln>

58. Індія Огляд ринку. URL : https://epo.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/India_factbook.pdf

59. Strategic joint ventures can define India, Saudi Arabia economic. URL : <https://gulfnews.com/business/analysis/strategic-joint-ventures-can-define-india-saudi-arabia-economic-ties-1.1716269484970>
60. Invest India. URL : <https://www.investindia.gov.in/country/saudi-arabia>
61. Times of India. URL : <https://timesofindia.indiatimes.com/business/india-business/saudi-aramco-to-buy-20-in-rils-petro-arm-for-15-billion/articleshow/70651027.cms>
62. Estimated number of Asian immigrants in Saudi Arabia in 2017, by country of origin. URL : <https://www.statista.com/statistics/693034/asian-immigrant-stock-of-saudi-arabia-by-country-of-origin/>
63. Саудівська Аравія стає лідером у зростанні подорожей GCC: що вам потрібно знати про звіт Wego? . URL : <https://uk.travelandtourtworld.com/%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F/%D0%A1%D0%B0%D1%83%D0%B4%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0-%D0%90%D1%80%D0%B0%D0%B2%D1%96%D1%8F-%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%94-%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%BE%D0%BC-%D1%83-%D0%B7%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%96-%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85-%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%B9-GCC%2C-%D1%89%D0%BE-%D0%B2%D0%B0%D0%BC-%D0%BF%D0%BE%D1%82%D1%80%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%BE-%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B8-%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82-wego/>
64. India, Saudi Arabia to explore new cooperation in space. URL : <https://www.arabnews.com/node/2270621/world>

65. India, Saudi Arabia ink 8 pacts; PM Modi says ties between 2 nations crucial. URL : <https://www.indiatoday.in/india/story/india-saudi-arabia-ink-8-pacts-pm-narendra-modi-says-ties-between-2-nations-crucial-2434422-2023-09-11>

66. India Saudi Arabia Partnership: Navigating Opportunity | PWOlyIAS 2023. URL : https://counselling.pwonlyias.com/centers.html?utm_source=Centerpage&utm_medium=Offline&utm_campaign=Organic+

67. Кваліфікаційна робота магістра : методичні рекомендації до виконання (для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «Міжнародні економічні відносини») / уклад. Л. І. Григорова-Беренда, О. А. Довгаль, Н. А. Казакова, С. А. Касьян, Н. В. Непрядкіна , О. В. Ханова. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 44 с.